

RAPORTUL ANUAL
CU PRIVIRE LA
DISCURSUL INTOLERANT
ȘI INSTIGATOR LA URĂ
DIN ROMÂNIA

2018

ActiveWatch este o organizație de drepturile omului care militează pentru comunicarea liberă în interes public. Programul Antidiscriminare este unul dintre cele patru ale ActiveWatch (Antidiscriminare, FreeEx, Bună Guvernare și Educație și Cercetare Media). Pentru că nu ne simțim confortabil într-o societate divizată de sentimente rasiste și acțiuni discriminatorii: măsurăm periodic gradul de toleranță în discursul mass-media cu privire la grupurile minoritare și vulnerabile; informăm continuu publicul larg cu privire la importanța diversității într-o societate sănătoasă civic; sprijinim direct și înlesnim accesul la o viață rezonabilă pentru persoanele care provin din grupuri minoritare sau vulnerabile; reprezentăm interesele grupurilor minoritare și vulnerabile din România în fața autorităților publice naționale și a decidenților politici.

Autori:

Ionuț Codreanu
Radu Răileanu
Liana Ganea
Cătălin Velișcu
Briana Lica
Răzvan Martin
Oana Tabă

Editare: Liana Ganea, Ionuț Codreanu
Tehnoredactare și design: Ioana Popa

CC BY 3.0

ActiveWatch

Membră a International Network against Cyber Hate
Calea Plevnei nr. 98, bl. 10C, sector 1, București; CP 2 OP 67

021 313 40 47 021 637 37 67

office@activewatch.ro

www.activewatch.ro

blog.activewatch.ro

www.facebook.com/ActiveWatch

Dacă vrei să susții munca noastră pentru a promova un discurs public responsabil și fără ură, fă o donație pe site-ul ActiveWatch sau în Cont IBAN RO 83 BTRL 0450 1205 A793 02XX, Banca Transilvania Sucursala Știrbei Vodă, C.I.F. 18912239

CUPRINS

Metodologie	1
Rezumat	2
Manifestări ale intoleranței în spațiul public	5
"120 de băți pe minut" întrerupt la Muzeul Țăranului Român	5
Mihai Tudose- discurs instigator la ură cu referire la unguri	6
Incident rasist la meciul FCSB-Lazio	6
Conferință blocată de instituția care ținea evenimentul	6
Sfatul lui Timmermans, rezumat românește	7
Viorica Dancilă și eurodeputații autiști	7
Protestul de la MȚR continuă	8
Remarci rasiste din partea unui prezentator TV	8
Plăcuță vopsită de necunoscuți	9
Gigi Becali, declarație misogină la adresa Vioricăi Dăncilă	9
Mii de oameni, la mitingul pentru familia tradițională: „Homosexualitatea este una dintre armele celui rău pentru distrugerea rasei umane”	9
Crainic neinspirat la un meci de fotbal	10
Incidente rasiste deloc surprinzătoare	10
CTP jignește susținătorii familiei tradiționale	10
Pamflet amendat cu 16.000 de lei	11
Marșul normalității - ediția 2018	11
Deputat PNL, nemulțumit de cozile din aeroporturi	11
Ministrul agriculturii - de la pestă porcină la Auschwitz	12
Ioan-Aurel Pop criticat deschis de conducerea Institutului Elie Weisel	12
Vandalism antisemit	13
Răzvan Theodorescu și „familia normală”	13
Primarul Iașiului, remarcă homofobă/dragnofobă	14
Panou ce instiga la ură în centrul Timișoarei	14
Conferință de presă înjurată live	14
Campanie mincinoasă pro referendum, la Cluj	15
Gheorghe Funar, contrafactual și homofob	15
Cătălin Rădulescu nemulțumit de urmările referendumului	15
Amendă pentru primarul din Carei	16
Linșaj mediatic cu caracter homofob	16
Protest post-boicot	17
Afișe anti-refugiați	17
Marș împotriva migrației	18
Iohannis reclamat la CNCD ca Dăncilă	18
Tentativă de incendiere la UDMR Bihor	19
Spot ofensator la adresa comunității LGBT, plătit de PSD	19

Manifestări în spațiul public care încurajează diversitatea	21
Eveniment sportiv dedicat comunității LGBT la Cluj	21
Marș de Ziua Conștientizării Autismului	21
Ziua Internațională a Romilor, sărbătorită la Cugir	21
Marș de comemorare a victimelor Holocaustului	22
Romii, incluși în serbarea Centenarului	22
50 de ani de Special Olympics	22
Turneu de teatru contemporan al romilor	23
Campania „Iubirea nu se votează”	23
Expoziție de artă împotriva discriminării	23
Coca-Cola, mesaj de susținere pentru comunitatea LGBT	23
Klaus Iohannis, mesaj împotriva discursului urii	24
Marșul diversității	24
Cluj Pride	25
Clipul Copiii referendumului	25
Radu Jude, film despre negaționismul din societatea românească	25
Analiza hotărârilor emise de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării	27
Analiza deciziilor de sancționare emise de Consiliul Național al Audiovizualului	35
CNA, absent pe durata Referendumul din 6 și 7 octombrie	36
Recomandări către CNA	37
Analiza activității parchetelor și instanțelor	38
Activitatea parchetelor	38
Activitatea instanțelor naționale	41
Autoreglementarea la nivelul partidelor politice	42
Partidul Social Democrat	42
Partidul Național Liberal	44
Uniunea Salvați România	45
Alianța Liberalilor și Democraților	46
Partidul Mișcarea Populară	47
Uniunea Democrată a Maghiarilor din România	48
Partidul Libertate, Unitate și Solidaritate	49
Partidul PRO România	51
Autoreglementări la nivel de organizații media	53
Clubul Român de Presă	53
Convenția Organizațiilor de Media	54
Asociația Română de Comunicații Audiovizuale	55
Alte documente de auto-reglementare inițiate de organizații sau proiecte din afara industriei/breslei mass-media	57
COD ETIC ANTIDISCRIMINARE PENTRU SPAȚIUL VIRTUAL	58

Autoreglementarea în industria publicității	62
Codul de conduită al rețelelor de socializare. Studiu de caz - România	64
Autoreglementări la nivelul federațiilor sportive	67
Federația Română de Fotbal (FRF)	68
Elemente de autoreglementare	69
Fapte interzise de reglementările FRF:	70
Federația Română de Handbal	73
Federația Română de Baschet (FRB)	74
Federația Română de Hochei pe Gheață (FRHG)	75
Legislația națională	77
Constituția României	77
Ordonanța nr. 137/2000, privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare	79
Noul Cod Penal	81
OUG nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii	82
Alte prevederi legislative legate de discursul instigator la ură	85
Propuneri legislative cu impact asupra combaterii discursului instigator la ură	89
Propuneri legislative care reprezintă o expresie a intoleranței sau naționalismului	91
Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului legată de discursul instigator la ură	95
Handyside împotriva Marii Britanii	96
Otto-Preminger-Institut contra Austriei	96
Wingrove contra Marii Britanii	97
Féret contra Belgiei	97
Vejdeland și alții contra Suediei	98
Norwood contra Marii Britanii	98
Gündüz contra Turciei	99
Garaudy contra Franței	100
Delfi As contra Estoniei	100
Pihl contra Suediei	101
Aksu contra Turciei	102
Savva Terentyev contra Rusiei	103
E.S. contra Austria	104
Stomakhin contra Rusia	104

Metodologie

Raportul anual cu privire la discursul intolerant și instigator la ură în România, 2018, și-a propus să treacă în revistă principalele tendințe în materie de *hate speech* și de combatere a acestuia care s-au manifestat pe durata anului.

Cercetarea s-a orientat asupra următoarelor domenii:

- manifestări ale intoleranței în spațiul public;
- manifestări publice de susținere a diversității;
- activitatea principalelor instituții cu competențe în sancționarea discursului instigator la ură;
- autoreglementări existente la nivelul media, partidelor politice și federațiilor sportive;
- legislație în vigoare și propuneri legislative.

Cercetarea este în principal calitativă, realizată prin *desk research*, prin urmare rezultatele ei nu pot fi considerate ca fiind relevante din punct de vedere statistic. Ne-am propus să recoltăm și să ilustrăm principalele tipuri de probleme care și-au făcut cel mai vizibil prezența în spațiul public. De asemenea, conceptul de discurs intolerant și instigator la ură (DIU) cu care am operat nu s-a rezumat strict la acele forme de discurs care pot genera sancțiuni; mai degrabă, am inclus în această categorie orice discurs care reprezintă sau încurajează neacceptarea grupurilor sociale în situație de risc. Prin grupuri sociale în situație de risc ne referim la acele grupuri care reprezintă minorități (naționale, sexuale, religioase etc.), se află într-o situație economică dezavantajată sau sunt victime tradiționale ale discriminării. Din aceste motive, cercetarea nu a inclus discursuri instigatoare la ură împotriva creștinilor ortodocși sau politicienilor, ca să dăm numai două exemple.

Rezumat

Manifestări ale intoleranței în spațiul public

- Maghiarii și minoritățile sexuale au fost ținta predilectă a discursurilor intolerante și instigatoare la ură.
- Discursul instigator la ură de factură violentă tinde să fie utilizat mai degrabă de comunicatori activi la nivel local, nu național.
- Au fost numeroase cazurile politicienilor care au folosit expresii ofensatoare, cel mai probabil fără să realizeze acest lucru.
- Există în continuare manifestări extreme ale antisemitismului.
- Discursul islamofob și anti-refugiați s-a diminuat odată ce presa și-a pierdut interesul față de criza refugiaților, însă nu a dispărut cu totul.

Manifestări în spațiul public care încurajează diversitatea

- Manifestațiile publice care încurajează diversitatea atrag în continuare un număr din ce în ce mai mare de persoane prin comparație cu evenimentele care promovează intoleranța.
- Cultura joacă un rol important în promovarea diversității și în expunerea și conștientizarea intoleranței din societate.
- În contextul referendumului de modificare a definiției familiei, un număr impresionant de figuri publice și-au arătat sprijinul pentru comunitatea LGBTQ.

Activitatea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării

- Dintre toate instituțiile românești cu abilități în sancționarea discursului instigator la ură, CNCD a soluționat cele mai multe plângeri.

- În 2018, CNCD a îmbunătățit cu aproape o săptămână durata medie de soluționare a plângerilor, iar valoarea totală a amenzilor a crescut semnificativ.
- Jurnaliștii sunt categoria de comunicatori față de care CNCD arată cea mai puțină clemență.
- Deși spre finalul anului activitatea CNCD a început să se redreseze, prima jumătate a lui 2018 a fost marcată de colapsul Consiliului în fața presiunilor politice la care era (și, posibil încă este) supus. Aceste presiuni sunt de natură să compromită însăși principiile care guvernează activitatea CNCD.
- CNCD continuă să confunde insulta cu discriminarea, în baza unei interpretări ad literam a articolului care vizează protejarea demnității umane.

Activitatea Consiliului Național al Audiovizualului

- CNA a aplicat, în 2018, un număr mic de sancțiuni, însă cu o valoare totală mult mai mare decât a celor aplicate de CNCD.
- Sancțiunile aplicate de CNA vizează, de multe ori, pachete de încălcări ale legislației audiovizuale, prin urmare nu este clar ce proporție din fiecare amendă poate fi direct atribuită discursurilor de ură.
- CNA nu justifică suficient de clar motivele pentru care aplică sancțiunile, prin urmare impactul educativ al acestora este redus semnificativ.
- CNA nu doar că a fost practic absent pe durata referendumului de modificare a Constituției, însă, prin deciziile luate cu privire la reflectarea acestuia în presă, i-a favorizat clar pe cei care urmăreau ca referendumul să fie validat.

Activitatea parchetelor și instanțelor

- Datele oferite de Ministerul Public arată că, la nivelul parchetelor, lipsa de fermitate în ceea ce privește soluționarea cauzelor încadrate la articolul 369 Cod Penal și în prevederile OUG nr. 31/2002 se păstrează.

- Evoluția numărului de cauze încadrate la articolul 369 Cod Penal trimise în judecată: 2014 - 0 cauze; 2015 - 0 cauze; 2016 - 1 cauză; 2017 - 1 cauză; 2018 - 1 cauză.
- Evoluția numărului de cauze încadrate în prevederile OUG nr. 31/2002 trimise în judecată: 2014 - 0 cauze; 2015 - 5 cauze; 2016 - 0 cauze; 2017 - 0 cauze; 2018 - 1 cauză.

Auto-reglementarea la nivelul partidelor politice, redacțiilor, organizațiilor de media și federațiilor sportive

- Auto-reglementarea la nivelul partidelor politice și organizațiilor de media pare să existe mai mult pe hârtie. Foarte puține cazuri de combatere a discursului de ură din interiorul partidelor ajung în media.
- Este necesară o îmbunătățire a modului în care federațiile sportive se raportează la discursurile instigatoare la ură care au loc în timpul competițiilor sportive.
- Este necesară o valorificare mai eficientă a sportului ca vector de promovare a diversității.

Legislație și propuneri legislative

- Legislația existentă în materie de combatere a discursului instigator la ură este acoperitoare și nu este excesivă, cu excepția Legii 157/2018 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, care dublează prevederi ale altor legi și conține doar sancțiuni cu închisoarea pentru cei care o încalcă.
- bună parte din propunerile legislative cu efecte descurajante asupra promovării diversității și toleranței sunt mai degrabă abandonate la comisii, iar nu respinse definitiv.

Manifestări ale intoleranței în spațiul public

„120 de băți pe minut” întrerupt la Muzeul Țăranului Român

Pe 4 februarie 2018, în incinta Muzeului Țăranului Român, a fost difuzat filmul „120 de Băți pe Minut”, un film inspirat din viața comunității LGBT și care a câștigat marele premiu al juriului la ediția din 2017 a festivalului de la Cannes. Proiecția a fost întreruptă de un grup de creștini fundamentalisti care a protestat în sală pe motiv că „este un film despre homosexuali”, iar „țăranul român e creștin ortodox”, afișând mesaje precum „România nu e Sodoma și Gomora” și „Hey Soros, leave them kids alone”. Pentru a evita alte incidente, a fost necesară prezența Poliției¹, ofițerii reușind să aplaneze conflictul prin scoaterea din incintă a protestatarilor.²

La scurt timp, într-un comunicat de presă, organizația Noua Dreaptă a criticat public alegerea conducerii Muzeului Țăranului Român de a redifuză, în data de 20 februarie, filmul „120 de băți pe minut”, la studioul Horia Bernea din cadrul muzeului. Organizația anunța public că va repeta scenariul din data de 4 februarie, „pentru a spune STOP acestui asalt al noii stângi neomarxiste”. Organizația a caracterizat peliculele ca fiind „filme care fac propagandă homosexualității, care abundă în violență, limbaj vulgar și manele, și care nu au ce căuta în programul de cinematograf al unui muzeu al civilizației tradiționale”. Ca și în cazul din 4 februarie, a fost invocat caracterul muzeului de „reper de bun simț și de virtuți creștine autentice, în antiteză cu decadența, imoralitatea, vulgaritatea ridicate la rang de artă în filmele cu tematică homosexuală.”³

¹ <http://m.hotnews.ro/stire/22266890>

² <https://moldova.europalibera.org/a/29018709.html>

³ <https://evz.ro/amenintare-muzeul-taranului.html>

Mihai Tudose- discurs instigator la ură cu referire la unguri

Pe 10 ianuarie 2018, Mihai Tudose a declarat, la Realitatea TV, ca reacție la rezoluția semnată cu câteva zile înainte de cele trei formațiuni politice maghiare (UDMR, PPMT și PCM), privind obținerea autonomiei teritoriale a Ținutului Secuiesc că, „dacă steagul secuiesc va flutura pe instituțiile de acolo, toți vor flutura lângă steag. Nici nu poate fi vorba de o astfel de autonomie pentru secui. Cât timp cânta ei acolo, la ei în curte, e una, dar din punct de vedere legal lucrurile sunt foarte clare". Declarația politicianului a cauzat reacții de condamnare a gestului din partea comunității maghiare. După ce a dat explicații la CNCD, fostul premier a scris pe Facebook: „A fost o lecție din care am învățat că e mai multă nevoie de rigurozitate și atenție în exprimarea publică pentru a nu genera fără voie interpretări pe care nu mi le asum...”.⁴ CNCD a aplicat doar un avertisment, argumentând că au fost formulate scuze.

Incident rasist la meciul FCSB-Lazio

După meciul echipei Lazio cu FCSB, de pe 15 februarie 2018, jucat pe Arena Națională din capitală, oficialii echipei Lazio i-au acuzat pe suporterii români de rasism. Fundașul Jordan Lukaku ar fi devenit ținta câtorva fani români, care l-au huiduit constant, în momentul în care a fost avertizat de arbitrul german Deniz Aytekin, după o fază controversată. Într-o declarație dată celor de la corrieredellosport.it, oficialii italieni afirmau că o investigație UEFA era incertă deoarece „Nu știm [...] dacă observatorii prezenți la partidă au semnalat incidentul rasist din prelungirile primei reprize, când peluza bucureștenilor l-a luat în vizor pe Lukaku”.⁵ Ancheta UEFA nu a mai avut loc, în ciuda faptului că, în trecut, FCSB mai fost sancționat pentru manifestări rasiste.⁶

Conferință blocată de instituția care ținea evenimentul

În luna februarie a anului 2018, la Ateneul Popular „Maior Gheorghe Pastia” din Focșani, ar fi trebuit să aibă loc un eveniment din seria de conferințe «Women Talk», coordonat de American Councils for International Education Romania.

⁴<http://www.ziare.com/mihai-tudose/premier/tudose-a-dat-explicatii-la-consiliul-discriminarii-pentru-declaratiile-cu-steagul-secuiesc-a-fost-o-lectie-1499984>

⁵ <https://evz.ro/italienii-se-plang-din-cauza-rasismului-intalnit-la-bucuresti-n.html>

⁶ *Vezi în cazul meciului cu Shelbourne⁶ din 2005 (amendă 16.500 de euro, motiv: rasism) sau a celui cu Ujpest (50.000 de euro plus suspendarea terenului două etape, motiv: banner jignitor la adresa femeilor maghiare).*

Totuși, potrivit deputatului PSD, Petre Florin Manole, instituția a cenzurat din motive ideologice un eveniment care și-a propus să combată discriminarea și să promoveze egalitatea de șanse. După ce a primit mai multe plângeri din partea Coaliției pentru Familie, instituția a decis să anuleze evenimentul inițiat de o elevă din Arad. Mai mult, la ISJ Vrancea au ajuns și plângeri ce făceau referire la încălcarea articolului despre libertatea de conștiință, aliniatul 6⁷: „Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine.”⁸ Manole a susținut că acest incident demonstrează că are loc o radicalizare „entităților extremiste” de pe teritoriul României.⁹

Sfatul lui Timmermans, rezumat românește

Fosta președinte a PNL, Alina Gorghiu, a rezumat un sfat al domnului Timmermans astfel: „ne-a recomandat să nu ne înecăm ca țiganul la mal, vorba românului”. Expresia, ce arată tendințele rasiste din vocabularul colocvial al românilor, își are originea în istorie, când romii erau robi. Sintagma atinge demnitatea minorității prin prejudecata evidentă.¹⁰

Viorica Dăncilă și eurodeputații autiști

În cadrul unei emisiuni TV, actualul premier al României, Viorica Dăncilă, i-a numit pe cei care „dezinformează UE, în ciuda faptului că știu adevărul” drept „autiști”. Ulterior, Președintele Asociației Autism Europa, Ana Dragu, a sesizat Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, iar Asociația Părinților Copiilor cu Autism România i-a solicitat premierului, într-o scrisoare deschisă, să își ceară scuze public, pentru că folosirea acestui termen în sens negativ: „este o jignire adusă persoanelor cu autism din țara noastră și din întreaga lume”. După aceste două autosesizări, Viorica Dăncilă și-a cerut scuze public, printr-un comunicat de presă, pentru declarația făcută. CNCD a concluzionat în favoarea

⁷<https://www.ziaruldevrancea.ro/actualitatea/ultimele-stiri/conferinta-despre-discriminare-care-ne-a-aratat-un-mod-de-gandire-si-actiune-n-focsani-in-2018-care-numai-a-democratie-europeana-nu-inseamna>

⁸http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_1&par1=2-t2c2s0sba29

⁹https://adevarul.ro/news/politica/petre-florin-manole-despre-incidentul-atenenul-focsani-radicalizarea-grupurilor-extremiste-afecteaza-drepturile-libertatile-cetatenesti-1_5a92a2ffdf52022f75f43d26/index.html

¹⁰https://adevarul.ro/news/politica/desprerasismul-vorba-romanului-despre-poti-scoate-gura-prostii-cuiz-rasist-1_5a98e93bdf52022f752022dc/index.html#

premierului, deoarece „declarația în cauză se încadrează în limitele libertății de exprimare și nu constituie discriminare”.¹¹

Protestul de la MȚR continuă

În data de 4 martie 2018, mai multe organizații, printre care Frăția Ortodoxă "Sfântul Mare Mucenic Gheorghe Purtătorul de Biruință", Alianța pentru Demnitate Națională și Asociația Pro Vita București au protestat la Ministerul Culturii pentru a opri „propaganda homosexuală în școli și în instituții de cultură”. Aceștia au afișat pancarte asemănătoare cu acest mesaj general pe fundalul sonor al imnului de stat și al Horei Unirii. Tot aceste organizații au transmis o scrisoare deschisă miniștrilor Sănătății, Educației și Culturii în care au solicitat demisia persoanelor care au permis proiecția filmelor cu mesaj pro LGBT la Muzeul Țăranului Român și a celor care au dus o sută de elevi la vizionarea filmului „120 BPM”.¹²

Remarci rasiste din partea unui prezentator TV

Tot în luna martie, în timpul matinalului de weekend, prezentatorul TV, Andrei Ștefănescu (Antena 1) a făcut glume pe seama aspectului fizic al lui Anthony, băiețelul vitreg al Monicăi Gabor, stabilită în SUA de șase ani, alături de omul de afaceri chinez Poe Qui Ying Wangsuo, cunoscut ca Mr. Pink. Monica Gabor a criticat dur pe Facebook postul de televiziune pentru promovarea unor glume cu tentă rasistă. De asemenea, ea a atras atenția unor organizații care luptă împotriva discriminării, printre care UNICEF și Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, precum și Consiliului Național al Audiovizualului.¹³

¹¹<https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/social/cncd-viorica-dancila-nu-a-discriminat-cand-a-folosit-termenul-autisti-885077>

¹²<http://m.hotnews.ro/stire/22322095>

¹³<https://evz.ro/scandal-monica-gabor-prezentator.html>

Plăcuță vopsită de necunoscuți

În noaptea de 14 martie, persoane necunoscute au vopsit cu albastru plăcuța în maghiară de la intrarea în Sf. Gheorghe, denumirea localității fiind acoperită.¹⁴ Un caz asemănător având loc și în 2009.¹⁵

Gigi Becali, declarație misogină la adresa Vioricăi Dăncilă

În timpul unei conferințe de presă din martie 2018, Gigi Becali a criticat alegerea PSD de a pune în fruntea guvernului o femeie: „Eu o cunosc pe asta. Cum o cheamă? Dăncilă Viorică Dorina, prim-ministru. Femeie super extraordinară, dar cum să mă duc eu să stau în antecameră eu bărbat la o femeie? Că te ține în antecameră la prim-ministru. Nu mă duc în viața mea. Ce să vorbesc eu cu Viorica Dăncilă Măriuca? Dacă e super femeie nu înseamnă că o pui și prim-ministru.”¹⁶ Ulterior, deputatul PSD, Aida Caruceru a depus o sesizare la CNCD, acuzându-l pe Gigi Becali de discriminare împotriva premierului, dar și împotriva femeilor din PSD.¹⁷

Mii de oameni, la mitingul pentru familia tradițională: „Homosexualitatea este una dintre armele celui rău pentru distrugerea rasei umane”

În martie 2018, în Piața Unirii din Oradea, la îndemnul Coaliției pentru Familie, mii de oameni s-au adunat pentru a solicita organizarea unui referendum pentru modificarea Constituției, astfel încât căsătoria să fie definită ca fiind uniunea dintre un bărbat și o femeie. Unul dintre protestatari a declarat „Homosexualitatea este una dintre armele celui rău pentru distrugerea rasei umane. Homosexualitatea este o problemă de siguranță națională”¹⁸

¹⁴ <https://covasnamedia.ro/actualitate/inscriptia-cu-denumirea-in-limba-maghiara-a-orasului-sfantu-gheorghe-a-fost-vopsita-de-persoane-necunoscute>

¹⁵ <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-6115954-denumirea-limba-maghiara-municipiului-sfantu-gheorghe-doua-placute-intrare-oras-fost-vopsita-negru.htm>

¹⁶ <https://www.b1.ro/stiri/eveniment/gigi-becali-ce-sa-vorbesc-eu-cu-viorica-dancila-mariuca-daca-e-super-femeie-nu-inseamna-ca-o-pui-si-prim-ministru-video-216144.html>

¹⁷ <https://www.aktual24.ro/aceasta-este-declaratia-lui-gigi-becali-la-adresa-vioricai-dancila-pentru-care-psd-ul-l-reclamat-pentru-discriminare/>

¹⁸ https://adevarul.ro/locale/oradea/mii-oameni-prezenti-mitingul-familia-traditionala-homosexualitatea-armele-celui-rau-distrugerea-rasei-umane-1_5ab6542edf52022f75f81b9b/index.html

Crainic neinspirat la un meci de fotbal

În data de 9 aprilie 2018, înainte de partida dintre Juventus București și Sepsi Sf. Gheorghe, spectatorii din tribune au putut auzi la boxele amplasate pe stadion o melodie cu caracter obscen și xenofob la adresa persoanelor de etnie maghiară. Oficialii Juventus au oferit un comunicat: „Am fost sesizat de către observatorul jocului că ar fi fost o melodie pe stick-ul pe care crainicul îl utiliza înainte de joc. Eu, sincer, nu am auzit melodia, nu știu despre ce e vorba. [...]Acea melodie a fost o greșeală. E posibil să fie o penalitate, să ne cheme la comisii .”¹⁹. Ancheta a dezvăluit că stick-ul ce conținea melodia ar fi venit de la patronul clubului Juventus, Paul Terteleac.²⁰

Incidente rasiste deloc surprinzătoare

În aprilie 2018, pe Arena Națională, în timpul meciului de fotbal din liga a 4-a dintre Steaua București și Rapid București, cele două galerii rivale s-au „certat” în permanență. În timp ce galeria Rapidului afișa o coregrafie dedicată jucătorilor echipei, în peluza stelistă se putea vedea un banner cu mesajul: „Niște garoi pe scripeți spânzurați”.²¹

CTP jignește susținătorii familiei tradiționale

Pe 24 aprilie, înaintea mitingului anunțat ce avea să susțină și să promoveze ideea familiei tradiționale, Cristian Tudor Popescu a criticat dur, într-o ieșire televizată, pe cei ce urmau să iasă în stradă. Acesta aduce argumente conform cărora „Familia tradițională are mari probleme și poate cea mai mare e dată de nivelul de trai. Problema e inflația, nu homosexualii.” Totuși, CTP continuă cu „O să-i numesc pe cei care ies în stradă la mitingul ăsta, o să-i numesc mitingul handicapatilor mintal.”²²

¹⁹ https://www.telekomspor.ro/initiativa-scandaloasa-a-clubului-juventus-inaintea-meciului-cu-sepsi-ce-s-a-auzit-la-statia-de-amplificare-reactia-frf-18056798?utm_source=hotnews&utm_medium=cross&utm_campaign=Cross

²⁰ <https://www.gsp.ro/fotbal/liga-1/exclusiv-cantecul-xenofob-ar-fi-venit-de-la-patronul-lui-juventus-noi-detalii-despre-melodia-obscena-de-la-voluntari-sepsi-536956.html>

²¹ <https://www.gsp.ro/fotbal/liga-4/foto-derapaj-dezgustator-al-ultrasilor-stelei-avalansa-de-mesaje-discriminatorii-cu-care-au-raspuns-coregrafiei-rapidului-537305.html>

²² <https://evz.ro/ctp-oameni-familia-traditionala.html>

Pamflet amendat cu 16.000 de lei

În data de 25 aprilie 2018, publicația www.timesnewroman.ro a fost amendată de CNCD, după publicarea unui articol cu titlul „Curva lui Dragnea, asaltată de PSD-iști”. CNCD a concluzionat, în unanimitate de voturi, că titlul „crează o atmosferă ostilă, degradantă, umilitoare la adresa femeilor membre PSD” și că „reprezintă discriminare și încalcă dreptul la demnitate al acestora”. Răspunsul părții acuzate și amendate nu a întârziat să apară, iar Alex Dona, managing partner la TNR, a specificat pe contul său personal de Facebook că: „CNCD s-a pronunțat în cazul intentat nouă de către cele 5 doamne ale PSD-ului. A făcut-o mai rapid decât a făcut-o vreodată și cu o proporție covârșitoare de voturi arătând un servilism ieșit din comun. Mai mult, eu am fost amendat și pe firma și pe persoană fizică.” Plângerea la care face Dona referire este o plângere intentată de Irina Tănase, Viorica Dăncilă, Gabriela Firea, Carmen Dan și Olga Vasilescu la secția a III-a civilă, pe 30.08.2019.²³

Marșul normalității - ediția 2018

În iunie anul trecut, aproximativ 100 de persoane au participat la un marș organizat de Noua Dreaptă, acțiune ce venea în răspuns contra Marșului Diversității, eveniment deja cunoscut ce militează pentru drepturile comunității LGBT. Plecând în marș din Piața Victoriei, spre Piața Romană și apoi spre Piața Unirii, protestatarii au scandat lozinci precum „Azi homosexuali, mâine poligami” sau „Vrem normalitate, nu perversitate”. Printre participanții la marș s-au aflat, în majoritate bărbați, unii de profesie preoți.²⁴

Deputat PNL, nemulțumit de cozile din aeroporturi

Pe 26 iunie 2018, într-o postare pe Facebook, pe care a șters-o ulterior, deputatul PNL Florin Roman se plângea de prezența unor români de etnie romă, în fața acestuia, în timp ce aștepta îmbarcarea într-un avion, în Paris. Acesta a scris: „E o prostie că se asimilează cuvântul rrom cu România. Își știu bine rolul: toți cu copilași după ei, la 'prioritar'. Vorba unei doamne: 5 copii și 15 adulți, cu 'prioritate'! Nu e bun aranjamentul refuzi un loc de muncă, nu mai primești ajutor

²³<https://www.hotnews.ro/stiri-esential-22413761-cncd-amendat-timesnewroman-16-000-lei-pentru-pamflet-care-era-criticata-iubita-lui-dragnea.htm>

²⁴<http://m.hotnews.ro/stire/22498428>

social?”. Totuși, Florin Roman a fost criticat rapid de o consilieră a liderului liberal Ludovic Orban, Violeta Alexandru, aceasta spunând că postarea „lovește în valorile organizației din care facem parte.”²⁵

Ministrul agriculturii - de la pestă porcină la Auschwitz

În iulie 2018, în cadrul unei emisiuni difuzate de postul Antena 3, Petre Daea, ministrul agriculturii, compara consecințele pestei porcine cu Holocaustul („Singura metodă este sacrificarea. Porcii toți se incinerează (...), e o muncă extraordinară, acolo este ca la Auschwitz, dom'ne”²⁶). Într-o declarație ulterioară, Daea și-a justificat intenția: (nn: am vrut) „să descriu momentele îngrozitoare cu care se confruntă atât fermierii noștri, cât și cei care gestionează această criză. Doamne ferește, nu am jignit pe nimeni în viața mea, îmi iubesc semenii, am exprimat doar durerea suflătească și sper să fiu înțeleș!”²⁷. Mișcarea România Împreună i-a cerut lui Daea demisia, argumentând că „această situație arată o lipsă de discernământ din partea ministrului Agriculturii”. Pe lângă MRÎ, și PNL, dar și USR au cerut demisia ministrului.²⁸ Mai mult, Dorina Rusu (membru CNA) și Asztalos Csaba (președinte CNCD) s-au autosesizat în legătură cu declarația lui Daea.²⁹

Ioan-Aurel Pop criticat deschis de conducerea Institutului Elie Weisel

La sfârșitul lunii iulie 2018, după publicarea volumului „Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova”, Alexandru Florian, directorul Institutului Elie Weisel, a criticat, prin intermediul unei scrisori deschise, faptul că volumul nu conținea informații concrete despre pogromurile împotriva evreilor români din secolul 20. Florian i-a acuzat pe editorii volumului, Ioan-Aurel Pop și Ioan Bolovan, că au omis să actualizeze informațiile privind situația evreilor din România. Conform lui Florian, pogromul de la Iași din 1941 era deformat („la sfârșitul lunii iunie 1941, au fost executați 500 de evrei originari din Basarabia și

²⁵<https://www.hotnews.ro/stiri-politic-22531296-postare-rasist-unui-deputat-pnl-florin-roman-deranjat-mai-mul-romi-luat-aeroport-prostie-asimileaz-rrom-romnia.htm>

²⁶https://revistapresei.hotnews.ro/stiri-faze_tari-22586236-petre-daea-tulcea-este-auschwitz-ucid-porci.htm

²⁷<https://www.hotnews.ro/stiri-esential-22587016-petre-daea-neoprit-reac-gafa-privind-auschwitz-sufletul-meu-este-foarte-mult-durere-vrut-doar-descriu-momentele-ngrozitoare-care-confrunt-att-fermierii-no-tri.htm>

²⁸<https://www.hotnews.ro/stiri-esential-22587119-usr-cere-demisia-lui-daea-prostia-nu-scuza-acest-guvern-este-umilin-ional.htm>

²⁹https://adevarul.ro/news/politica/cncd-s-a-autosesizat-privind-afirmatiile-petre-daea-dorina-rusu-membru-cna-cere-consiliului-discute-cazul-1_5b599314df52022f75a751ea/index.html

Bucovina, acuzați că ar fi tras focuri de armă asupra soldaților români și germani”), iar autoritățile române nu erau responsabilizate pentru exterminarea evreilor ucraineni din Transnistria, respectiv deportarea romilor în acea zonă. De asemenea, Florian afirma că lipsesc și pasaje despre pierderea cetățeniei unui număr mare de evrei, în timpul lui Carol al II-lea, dar și despre legile din 1940, care clasifica minoritatea evreiască în funcție de restricțiile ce ar fi trebuit impuse în cazul lor.³⁰

Vandalism antisemit

La începutul lunii august a anului trecut, casa memorială din Sighetu Marmăției a scriitorului și filozofului american, de origine română, Elie Weisel, a fost vandalizată cu mesaje antisemite. Institutul pentru Studierea Holocaustului, cât și Ambasada Statului Israel la București au condamnat și și-au exprimat consternarea în legătură cu gestul ce instigă la ură împotriva minorității evreiești.³¹ De asemenea, și Ministerul Afacerilor Externe a criticat și a respins acest tip de manifestare, „ce promovează intoleranță și xenofobie”.³² Ancheta poliției a dus la prinderea unui suspect în vârstă de 37 ani, din Râmnicu-Vâlcea, ce a fost anchetat pentru distrugere³³ Orașul nu este martor pentru prima dată la un astfel de gest îngrozitor deoarece, în trecut, cimitirul evreiesc a fost vandalizat de mai multe ori, iar Monumentul „Săpunului” a suferit inscripții asemănătoare.³⁴

Răzvan Theodorescu și „familia normală”

La sfârșitul lunii august a anului trecut, prin vocea vicepreședintelui Răzvan Theodorescu, Academia Română și-a exprimat dezacordul în legătură cu Strategia națională de educație parentală, document caracterizat de acesta ca „tevdură cu homosexuali și lesbiene” și ca „o aberație”. Mai mult, academicianul a continuat prin a-i numi pe membrii comunității homosexuale „bolnavi”.³⁵ De

³⁰ <https://www.g4media.ro/seful-academiei-ioan-aurel-pop-criticat-de-directorul-institutului-elie-wiesel-pentru-ca-a-distorsionat-relatarea-pogromurilor-in-care-au-fost-ucisi-mii-de-evrei-romani.html>

³¹ <http://m.hotnews.ro/stire/22604176>

³² https://www.mediafax.ro/social/ancheta-la-sighetu-marmatiei-dupa-ce-pe-casa-memoriala-a-scriitorului-elie-wiesel-au-fost-scrise-mesaje-antisemite-update-reactia-mae-17382518?fb_comment_id=2285472294802348_2289096417773269??

³³ <https://www.digi24.ro/regional/digi24-oradea/suspect-prins-in-cazul-vandalizarii-casei-memoriale-elie-wiesel-din-sighet-977277>

³⁴ <https://sighet247.ro/s/casa-memoriala-elie-wiesel-din-sighetu-marmatiei-a-fost-vandalizata/>

³⁵ https://adevarul.ro/news/societate/academia-sodomia-1_5b817b76df52022f75c85b4d/index.html

fapt, documentul se referea la o educație oferită părinților sau tinerilor, în așa fel încât să se evite sarcinile nedorite sau transmisia pe cale sexuală a unor boli.

Primarul Iașiului, remarcă homofobă/dragnofobă

În pragul referendumului din octombrie anul trecut, referitor la schimbare articolului din Constituție care definea căsătoria ca legătura dintre doi soți, primarul din Iași a făcut declarații în legătură cu organizarea acestui eveniment în municipiul său. Totuși, două fragmente atrag atenția prin caracterul lor homofob. În primul rând, „mai mult rău au făcut României în ultima perioadă Dragnea și ai lui, decât au făcut toți homosexualii din Europa”. De asemenea, din nou, se definește, în spațiul public, „familia tradițională” ca reprezentând normalitatea: „normalitatea nu trebuie pusă la îndoială niciodată”.³⁶

Panou ce instiga la ură în centrul Timișoarei

Tot în campania pentru Referendumul de redefinire a căsătoriei, în Piața Victoriei din Timișoara a apărut, fără aprobarea Primăriei, un panou pro-referendum. Mesajul panoului era o invitație la vot, dar avea și caracter homofob: „Dacă nu vii la vot, doi bărbați vor putea adopta copilul tău!” Situația a stârnit reacția vehementă a primarului, care, chiar dacă admitea că este conservator și în favoarea „familie tradiționale”: „nu înseamnă, însă, că pot fi de acord cu atitudinile jignitoare, calomnioase, implicit și cu atât mai mult explicit instigatoare la tensiuni, la conflicte între noi, membrii aceleiași specii, la care unii se dedau!”. Edilul timișorean a cerut poliției o intervenție promptă și a insistat asupra ideii că detestă reacțiile ostile împotriva unei minorități.³⁷

Conferință de presă înjurată live

În data de 24 septembrie, cu ocazia unei conferințe de presă a clubului de fotbal Dinamo București, un grup de aproximativ 20 de fani au afișat cu bannere cu mesaje homofobe și injurioase. Nemulțumirile exprimate în acest fel erau

³⁶ <https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/chirica-mai-mult-rau-a-facut-dragnea-decat-au-facut-toti-homosexualii-din-europa-200134.html>

³⁷ [https://www.google.com/search?q=Panou+pro-referendum+care+incit%C4%83+la+ur%C4%83%2C+%C3%AE+centrul+Timi%C5%9Foarei.+Primarul+a+cerut+interven%C5%A3ia+Poli%C5%A3iei+Locale+\(Adevarul\).&oq=Panou+pro-referendum+care+incit%C4%83+la+ur%C4%83%2C+%C3%AE+centrul+Timi%C5%9Foarei.+Primarul+a+cerut+interven%C5%A3ia+Poli%C5%A3iei+Locale+\(Adevarul\).&aqs=chrome..69i57&sourceid=chrome&ie=UTF-8](https://www.google.com/search?q=Panou+pro-referendum+care+incit%C4%83+la+ur%C4%83%2C+%C3%AE+centrul+Timi%C5%9Foarei.+Primarul+a+cerut+interven%C5%A3ia+Poli%C5%A3iei+Locale+(Adevarul).&oq=Panou+pro-referendum+care+incit%C4%83+la+ur%C4%83%2C+%C3%AE+centrul+Timi%C5%9Foarei.+Primarul+a+cerut+interven%C5%A3ia+Poli%C5%A3iei+Locale+(Adevarul).&aqs=chrome..69i57&sourceid=chrome&ie=UTF-8)

direcționate către președintele Alexandru David și către patronul Ionuț Negoită. Chiar dacă evenimentul a fost transmis live de televiziune, suporterii echipei de fotbal nu au ținut cont, iar de la televizor s-au putut auzi înjurăturile și mesajele ofensatoare.³⁸

Campanie mincinoasă pro referendum, la Cluj

În septembrie 2018, președintele asociației PRIDE România, Lucian Dunăreanu, a semnalat pe Facebook faptul că persoane neidentificate distribuie pliante homofobe, ce cuprindeau informații false precum: „Homosexualii sunt mai predispuși decât persoanele normale să aibă afecțiuni mintale” sau „Față de copiii crescuți de familia naturală, probabilitatea ca cei crescuți de cuplurile sodomite să trăiască sub pragul sărăciei este de două ori mai mare.”³⁹

Gheorghe Funar, contrafactual și homofob

În septembrie 2018, invitat emisiunii „În Vizor”, de pe postul de televiziune NCN, fostul primar al Clujului, Gheorghe Funar a fost provocat să dea un răspuns la situația ipotetică în care două persoane de același sex s-ar fi prezentat la starea civilă. Replica lui Funar a fost pe măsura provocării, adică degradantă pentru membrii comunității LGBT. Fostul primar și-a exprimat dorința „să îi ducă la psihiatrie”, „să-i ajute pe acești oameni să se comporte normal.”⁴⁰

Cătălin Rădulescu nemulțumit de urmările referendumului

La puțin timp după eșecul referendumului pentru revizuirea Constituției, deputatul PSD Cătălin Rădulescu s-a declarat foarte indignat, într-o discuție cu cei de la MEDIAFAX, de faptul că românii nu au înțeles „că votul ăsta era de fapt pentru soliditatea neamului nostru”. Deputatul PSD a continuat prin asocierea orientării homosexuale cu bolile apărute la naștere: „este o deformație sexuală, o aberație sexuală. Ei se nasc așa exact cum un om se naște cu o maladie, cu o problemă medicală.”⁴¹ În urma acestor declarații, asociația Pro Democrația

³⁸ <https://www.gsp.ro/fotbal/liga-1/foto-atacuri-homofobe-si-limbaj-vulgar-suporterii-au-facut-scandal-in-timpul-prezentarii-lui-claudiu-niculescu-la-dinamo-548965.html>

³⁹ https://adevarul.ro/locale/cluj-napoca/video-mesaje-socante-pliantele-anti-homosexuali-cluj-scandal-doi-tineri-distribuiu-activist-drepturile-persoanelor-gay-1_5ba9ca9fdf52022f75cdb825/index.html

⁴⁰ <https://www.ziardecluj.ro/ce-ar-fi-facut-gheorghe-funar-daca-ar-fi-fost-nevoit-sa-oficieze-casatoria-dintre-doua-persoane-de-acelasi-sex>

⁴¹ <https://www.mediafax.ro/politic/catalin-radulescu-declaratie-controversata-despre-homosexuali-se-nasc-asa-cum-un-om-se-naste-cu-o-maladie-cu-o-problema-medicala-17548895>

Braşov a depus o plângere către CNCD.⁴² Rădulescu a revenit, însă, tot pentru Mediafax, susţinându-şi poziţia, dar invocând că, atât timp cât sunt declaraţii politice, are dreptul la imunitate.⁴³

Amendă pentru primarul din Carei

În iulie 2018, primarul municipiului Carei, Eugen Kovacs, a fost amendat de CNCD cu 2000 de lei pentru o declaraţie discriminatorie care l-a avut ca ţintă pe fostul premier, Mihai Tudose. Kovacs l-a caracterizat pe Tudose, discriminându-l, conform CNCD, prin declaraţia „un tip şmecheraş, tipic sudist”. În plus, acesta a şi publicat o poză, respectiv date personale ale lui Tudose, supunându-l oprobiului public. Se pare că acest argument ar fi cântărit mai mult în judecata celor de la CNCD.⁴⁴

Linşaj mediatic cu caracter homofob

La sfârşitul lunii octombrie 2018, mai multe site-uri de ştiri, printre care şi Capital sau Evenimentul Zilei, au preluat un articol din DamboviţaNews, material profund ofensator la adresa unui politician local. Articolul original conţinea informaţii despre viaţa privată a unui politician PSD din Titu, ce ar fi întreţinut relaţii sexuale cu un alt bărbat, în incinta primăriei. Nu numai că articolul nu prezenta interes public, dar era impregnat cu formulări degradante atât pentru cetăţeanul vizat de articol, cât şi comunitatea LGBT: „bulangiu”, „a fost prins cu scule în buclele tânărului din familia tradiţională”, „pederast”. Contactat în urma răspândirii aproape *ad litteram* a acestui articol discriminator, preşedintele CNCD, Csaba Asztalos a declarat că nu se poate autosesiza, întrucât nu este vorba de o minoritate protejată, ci de o persoană fizică, dar că este „un exemplu de stigmatizare publică a unei persoane care îşi asumă orientarea sexuală minoritară”. O altă reacţie a venit de la Florin Buhuceanu (Asociaţia Accept), care îşi exprima consternarea şi critică limbajul din articolul preluat de atâtea surse.⁴⁵

⁴² https://adevarul.ro/locale/brasov/deputatul-mitraliera-reclamat-pro-democratie-brasov-pentru-discriminarea-comunitatii-lgbt-1_5bbdca48df52022f755dd533/index.html

⁴³ <https://www.gandul.info/stiri/catalin-radulescu-inova-imunitatea-reclamatii-cncd-declaratii-homosexuali-17552868>

⁴⁴ <https://portalsm.ro/2018/10/primarul-careiului-amendat-pentru-afirmatii-discriminatoare-la-adresa-lui-mihai-tudose/>

⁴⁵ https://revistapresei.hotnews.ro/stiri-subiectele_zilei-22775333-derapaj-atac-homofob-mpotriva-unui-lider-politic-din-titu-publica-locale-centrale.htm

Protest post-boicot

În urma boicotării referendumului din octombrie 2018, un grup de 15 persoane asociate cu organizații precum Noua Dreaptă, au protestat în Piața Victoriei, împotriva proiectului „Strategia Națională de Educație Parentală 2018-2025”, proiect ce prevedea implicarea profesorilor, dar și a părinților în acțiuni de conștientizare a egalității de șanse și a educației de gen. Protestatarii au adus argumente precum: „Nu vrem să girăm un fenomen care creează 40% de sinucideri în rândul tinerilor din Occident” sau „Acest fenomen cu educație de gen, care spune copiilor că se nasc băieți, dar pot fi fete, nu poate decât să aducă deservicii psihicului unui copil”.⁴⁶ Tot acest demers s-a sincronizat cu un alt protest, de data aceasta al celor de la Platforma civică Împreună, condusă de Mihai Gheoghiu, fostul președinte al Coaliției pentru Familie. Acesta trimis către premierul Viorica Dăncilă o scrisoare deschisă în care cerea ca elevii să nu fie educați în conformitate cu „ideologia de gen”.

În acest context tensionat, Florin Buhuceanu, președintele asociației Accept, a declarat că „ideologia de gen nu există” și că orice formă de discriminare nu poate duce decât la o educație mai slabă, „fie că vorbim de cei cu dezabilități, LGBT sau romi.” De asemenea, Buhuceanu a criticat lipsa de implicare a Ministerului Educației în diminuarea cazurilor de discriminare în școli, argumentând că Accept organizează dezbateri tocmai pe această temă, în parteneriat cu CNCD. Mai mult, chiar președintele CNCD, Csaba Asztalos a demontat mesajele organizațiilor conservatoare: „Mesajele pe care le transmit aceste grupuri sunt doar minciuni și prostii”, iar legat de conferințe: „Vorbim de un proiect care are ca scop diminuarea discriminării instituționale a persoanelor LGBTI, un proiect care este finanțat și garantat de Comisia Europeană.”⁴⁷

Afișe anti-refugiați

La sfârșitul lunii octombrie a anului trecut, în anumite stații de tramvai din Arad puteau fi regăsite afișe de propagandă împotriva refugiaților. În prima fotografie erau arătați doi bărbați de culoare, alături de doi copii, în fața unei case proaspăt

⁴⁶ https://adevarul.ro/news/eveniment/video-protest-piata-victoriei-fata-propaganda-pro-gay-scoli-fiecareface-vrea-fundul-lui-copiilor-nu-trebuie-transmitem-asa-ceva-1_5bd20309df52022f75dc29f6/index.html

⁴⁷ https://adevarul.ro/educatie/scoala/accept-cncd-despre-inversunarea-grupurilor-neoconservatoare-privire-introducerea-ideologiei-gen-scoli-revolta-fata-nu-exista-1_5bd2dbacdf52022f75e190be/index.html

renovate, iar în cea de-a doua, un cuplu de bătrâni ridați și osteniți, insinuând că nenorocul bătrânilor este vina refugiaților. Aceeași echipă de jurnaliști care a găsit afișele (*Special Arad*), a sesizat și poliția locală, cât și CNCD.⁴⁸

Marș împotriva migrației

În data de 5 decembrie, mai multe organizații naționalist-conservatoare au organizat la București un marș de protest împotriva semnării de către România a Pactului Global pentru Migrație, inițiat de ONU⁴⁹. Acestea spuneau despre posibila aderare a României că ar fi fost neconstituțională și că „Este suficient să privim la buletinele de știri din țările de mai sus, la crime, la războaiele stradale, la crasa nesupunere civică, la violențele contra poliției, la impunerea legii islamice Sharia în suburbiile și cartierele din atâtea și atâtea orașe europene, la violuri în masă etc., cât să realizăm că așa-zisul multiculturalism (melting-pot), așa cum este el invocat de birocrații nealeși de nimeni de la Bruxelles, nu este decât o imensă ipocrizie.” Acest fel de declarații puteau fi regăsite într-o scrisoare dată publicității semnată, printre altele, de Noua Dreaptă și de Frăția Ortodoxă Sfântul Mare Mucenic Gheorghe. Protestul anti-migrație nu a beneficiat de mediatizare în mass media națională, singurele publicații care au alocat spațiu pentru promovare fiind cele pro-guvernamentale (EVZ, Capital), conservatoare (România Liberă) sau Sputnik Moldova.

Iohannis reclamat la CNCD ca Dăncilă

Asociația Autism Europa Bistrița a sesizat CNCD, în luna decembrie, pentru declarația președintelui României, Klaus Iohannis: „Nu putem să ne facem că suntem autiști și să ne prefacem că nu se discută OUG pentru amnistie”. Purtătorul de cuvânt al Președintelui, Mădălina Dobrovolschi, a declarat că Iohannis „nu a avut sub nicio formă intenția de a încălca dreptul la demnitate al persoanelor care suferă de autism” și a exprimat scuze tuturor persoanelor care s-au simțit lezate.⁵⁰ În replică, Centrul de Resurse în Autism Bistrița a creat un curs gratuit pentru politicieni, cu ajutorul căruia să-și îndrepte vorbirea, dar și să înțeleagă manifestările din spectrul autist, să ajute la incluziune, dar și să

⁴⁸ <https://specialarad.ro/o-noua-campanie-de-instigare-la-ura-in-arad-bulevardul-revolutiei-prada-a-afiselor-de-propaganda-anti-refugiati/>

⁴⁹ <https://www.vice.com/ro/article/nepqv8/romanii-care-protesteaza-fata-de-colonizarea-tarii>

⁵⁰ <https://www.gandul.info/politica/nu-putem-sa-ne-prefacem-ca-suntem-autisti-afirmatia-este-de-condamnat-o-stigmatizare-in-plus-un-demnitar-nu-ar-trebui-sa-i-eticheteze-pe-cetateni-17790773>

combată discriminarea de acest fel, conform Anei Dragu, fondatoarea centrului.⁵¹

Tentativă de incendiere la UDMR Bihor

În noaptea de 30 decembrie 2018, o tânără neidentificată a încercat, conform imaginilor de pe camerele de supraveghere, să dea foc steagului maghiar, arborat la sediul din Oradea al UDMR Bihor. În urma incidentului, Cseke Atilla, liderul UDMR Bihor a dezvăluit că nu era prima încercare de distrugere a drapelului, dar și că, până atunci, chiar dacă a fost sesizată, poliția nu a făcut nimic.⁵²

Spot ofensator la adresa comunității LGBT, plătit de PSD

Spre finalul campaniei Referendumului din 6 și 7 octombrie 2018, pe posturile de televiziune naționale a fost difuzată o serie de spoturi informative care îndemneau populația să voteze DA la referendum. Aceste spoturi erau asumate și plătite de Partidul Social Democrat.⁵³

Cu doar două zile înainte de votare, posturile Antena 3, B1TV și România TV au început difuzarea unui spot de mobilizare a populației să voteze DA la Referendum, spot cu un conținut cel puțin ofensator la adresa comunității LGBT, dar și la adresa persoanelor care nu se încadrau în tipologia „familiei tradiționale”⁵⁴. Codul de identificare afișat în cadrul videoclipului indica PSD ca fiind clientul acestui material.

⁵¹ <https://www.g4media.ro/abc-autism-pentru-politicieni-curs-gratuit-oferit-de-o-organizatie-dupa-ce-iohannis-a-gafat-pe-modelul-dancila.html>

⁵² <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-22900450-cseke-attila-solutionarea-cazului-tentativa-incendiere-steagului-ungariei-putea-rapida-asteptam-raspunsul-politiei.htm>

⁵³ <https://www.paginademedias.ro/2018/10/psd-plateste-difuzarea-unor-spoturi-spune-da-la-referendum>

⁵⁴ <https://www.paginademedias.ro/2018/10/derapaj-casatoria-dintre-un-barbat-si-un-ficus-viitorul-casatoriei-intr-o-reclama-cu-platita-de-psd>

Astfel, publicul era „informat” asupra celor două opțiuni de vot după cum urmează:

„Ce înseamnă DA la Refrendum? Acordul tău pentru a păstra căsătoria așa cum o știm: între bărbat și femeie.

Ce înseamnă NU la Referendum? Acordul tău pentru ca în viitor căsătoria să se poată realiza între două persoane de același sex. Sau mai multe. Doi bărbați și o femeie. Trei femei și patru bărbați. Un bărbat și un ficus. Sau între o femeie și altceva. Alegerea îți aparține. Vino la Referendum.”

Clipul a fost difuzat de 26 de ori în zilele de 3 și 4 octombrie și nu a fost sancționat nici de autoritatea electorală, nici de Consiliul Național al Audiovizualului. De altfel, CNA a analizat reclamațiile generate de acest spot abia după trei luni. În data de 15 ianuarie 2019, membrii CNA comunicau ActiveWatch că „au vizionat clipul menționat, iar la finalul dezbaterilor nu au existat propuneri de sancționare, deoarece nu se mai poate solicita intrarea în legalitate a spotului, acesta nemaifiind difuzat.”⁵⁵

⁵⁵ Conform Adresei 9163/15 ianuarie 2019

Manifestări în spațiul public care încurajează diversitatea

Eveniment sportiv dedicat comunității LGBT la Cluj

În perioada 23 - 25 februarie 2018, Asociația MozaiQ, prin programul Q Sports Romania, a organizat prima ediție a turneului „Fotbal pentru diversitate”⁵⁶, eveniment sportiv dedicat comunității LGBT și aliaților. Timp de două zile, șase echipe de amatori au luptat, la Cluj-Napoca, pentru marele trofeu, dar și pentru calificarea la Gay Games 2018, organizat în august la Paris. Evenimentul a făcut parte dintr-o serie mai largă de acțiuni de conștientizare organizate în luna februarie, Luna LGBT.

Marș de Ziua Conștientizării Autismului

În data de 2 aprilie 2018, Federația pentru Drepturi și Resurse pentru Persoanele cu Tulburări în Spectrul Autist (FEDRA) a organizat un marș în București, pentru a marca Ziua Conștientizării Autismului. Câteva zeci de persoane s-au raliat marșului organizat în centrul capitalei și au eliberat în aer baloane albastre, transmițând astfel un mesaj de solidaritate cu persoanele afectate de tulburări în spectrul autist⁵⁷.

Ziua Internațională a Romilor, sărbătorită la Cugir

În data de 10 aprilie 2018, Primăria Cugir, Casa de Cultură, Serviciul Public de Asistență Socială și instituțiile școlare din oraș au dat startul mai multor evenimente culturale dedicate culturii rome. Pentru a marca Ziua Internațională a Romilor, autoritățile locale au organizat timp de patru zile activități artistice,

⁵⁶ <http://www.romaniapozitiva.ro/bucuresti/primul-turneu-de-fotbal-pentru-sportivi-lgbt-si-aliati-din-romania/>

⁵⁷ <http://www.ziare.com/stiri/eveniment/mars-in-capitala-de-ziua-mondiala-de-constientizare-a-autismului-1508285>

dezbatere și sesiuni de informare legate de cultura și istoria romilor, precum și de provocările cu care se confruntă acest grup etnic la nivel local și național.⁵⁸

Marș de comemorare a victimelor Holocaustului

Comunitatea Evreilor din Satu Mare a organizat, pe 8 mai 2018, un Marș al Tăcerii în memoria victimelor Holocaustului deportate din Nord- Vestul Transilvaniei, în 1944, în lagărele Auschwitz-Birkenau. Participanții s-au deplasat de la Templul Mare până la cimitirul ortodox evreiesc. Organizatorii au invitat cetățenii să participe la acest eveniment, pentru înțelegerea și asumarea colectivă a istoriei zdruncinate a comunității evreiești din regiune.⁵⁹

Romii, incluși în serbarea Centenarului

În data de 12 mai 2018, Primăria Sector 6 și Centrul Cultural European Sector 6, în parteneriat cu Asociația Romano ButiQ, au organizat în parcul Crângași din capitală evenimentul „Sărbătorim Centenarul României în Diversitate”. Evenimentul a fost deschis publicului și a constat într-o serie de concerte în aer liber și activități dedicate culturii și tradițiilor române.⁶⁰

50 de ani de Special Olympics

La inițiativa Special Olympics România, pe 20 iulie 2018, patru edificii reprezentative ale Bucureștiului (Arcul de Triumf, Muzeul Național de Artă al României, Palatul Șuțu, Comitetul Olimpic și Sportiv Român) au fost luminate în roșu, într-un apel la incluziune socială pentru persoanele cu dizabilități intelectuale. Evenimentul a marcat 50 de ani de când mișcarea Special Olympics luptă la nivel global pentru înlăturarea discriminării persoanelor cu dizabilități intelectuale și pentru crearea unei societăți incluzive. Acțiunea a fost promovată de sportivi valoroși, inclusiv de Nadia Comănești, ambasador Special Olympics.⁶¹

⁵⁸ <https://ziarulunirea.ro/foto-la-cugir-s-a-dat-startul-manifestarilor-dedicate-zilei-internationale-a-romilor-469556/>

⁵⁹ <http://www.satumareonline.ro/cp/7/25099/Marsul-Tacerii-in-memoria-evreilor-satmaren-deportati-in-lagare>

⁶⁰ <https://www.primarie6.ro/sarbatorim-centenarul-romaniei-diversitate-sectorul-6/>

⁶¹ <http://muzeulbucurestiului.ro/palatul-sutu-iluminat-in-rosu-in-srijinul-persoanelor-cu-dizabilitati-intelectuale/>

Turneu de teatru contemporan al romilor

Compania de teatru feminist rom, Giuvlipen, a organizat în perioada 15 septembrie -15 noiembrie 2018, a doua ediție a turneului „Teatrul rom nu e nomad”. Proiectul a fost realizat cu ajutorul Administrației Fondului Cultural Național⁶² și este primul turneu de teatru contemporan al minorităților rome din România.

Campania „Iubirea nu se votează”

Referendumul pentru revizuirea articolului 48 din Constituție, cunoscut drept „referendumul pentru familie”, a mobilizat un număr semnificativ de artiști și influenceri care s-au raliat campaniei „Iubirea nu se votează” cu mesaje publice de susținere a comunității LGBT, dar și de încurajare a opiniei publice să nu participe la votul din 6 și 7 octombrie. Campania de boicot a referendumului a inclus și un marș de protest, organizat, în data de 30 septembrie, de Asociația MozaiQ în Piața Victoriei din București.⁶³

Expoziție de artă împotriva discriminării

În perioada 2 - 8 octombrie 2018, teatrul Apollo 111 a găzduit expoziția „Adevărata fericire e o sinceră iubire”, un manifest împotriva discriminării rasiale și sexuale legitimată prin apelul la tradiție. Expoziția a cuprins lucrările artistei Andreea Chirică, un set de păretare cu mesaje politice de combatere a homofobiei, xenofobiei și fanatismului. Profitul realizat din vânzări a fost donat asociației Mozaiq, asociației care promovează drepturile persoanelor LGBT.⁶⁴

Coca-Cola, mesaj de susținere pentru comunitatea LGBT

În timpul campaniei pentru referendumul pentru familie, compania Coca-Cola a postat o imagine pe pagina sa de Facebook, însoțită de mesajul „Noi nu vedem nicio diferență”. Imaginea cuprindea șase sticle de Coca-Cola, aranjate trei perechi: „Coca” și „Cola”, „Coca” și „Coca”, dar și „Cola” și „Cola”. Mesajul celor

⁶² <http://mesageruldecovasna.ro/teatrul-rom-nu-e-nomad-2018-revine-la-teatrul-andrei-muresanu-din-sfantu-gheorghe-cu-spectacolul-corp-urban/>

⁶³ <https://www.gandul.info/stiri/vedete-sustin-boicotare-referendum-pentru-familie-mars-de-protest-pe-30-septembrie-17533612>

⁶⁴ <https://www.mediafax.ro/cultura-media/expozitie-de-paretare-impotriva-discriminarilor-sexuale-si-rasiale-ce-trateaza-traditia-ca-scuza-17533517>

de la Coca Cola a fost viralizat în social media, dar a stârnit și controverse printre fanii mărcii. În fața criticilor, promotorii mesajului au declarat: „Am dorit să vă împărtășim câteva lucruri în care credem. Postarea exprimă o idee simplă: indiferent de naționalitate, rasă, religie, orientare sexuală, limba vorbită, hobby-uri sau opinii, oamenii trăiesc și se bucură la fel de momentele importante din viața lor. Iar Coca-Cola este pentru și despre ei”.⁶⁵

Klaus Iohannis, mesaj împotriva discursului urii

În data de 9 octombrie 2018, în cadrul ceremoniei de decorare a unor membri ai comunității evreiești, supraviețuitori ai Holocaustului, președintele României, Klaus Iohannis a transmis un mesaj ferm împotriva actorilor publici care promovează discursul urii: „Primul pas către restabilirea păcii sociale este abandonarea discursului urii și asumarea faptului că numai prin toleranță putem depăși, împreună, acele falii care riscă să ne dezbine”. Declarația Președintelui a venit și în contextul invalidării Referendumului pentru definirea familiei, referendum care, în opinia lui Iohannis a fost un pericol la adresa păcii sociale: „(...) putem avansa ca societate doar prin coagularea energiilor tuturor românilor, prin acceptarea celuilalt și înțelegerea faptului că, deși putem fi diferiți, avem drepturi egale”.⁶⁶

Marșul diversității

În 2018 a avut loc cea de-a 14-a ediție a Bucharest Pride - Marșul diversității. Traseul a fost diferit față de cel de la edițiile anterioare, pornind de la Piața Victoriei și continuând, pe Calea Victoriei, până la Universitate, unde a avut loc o petrecere în aer liber. Peste 5000 de persoane au luat parte la eveniment⁶⁷, printre care artiști, persoane publice și politicieni⁶⁸. Ambasadorii Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, precum și cel al Germaniei au ținut discursuri în fața participanților⁶⁹. În 2018 s-au sărbătorit și 40 de ani de existență a steagului LGBT în culorile curcubeului.

⁶⁵ <https://www.g4media.ro/coca-cola-mesaj-anti-referendumul-pentru-familie-noi-nu-vedem-nici-o-diferenta.html>

⁶⁶ <https://newsweek.ro/politica/iohannis-prima-reactie-dupa-referendum-discursul-urii-trebuie-abandonat>

⁶⁷ <https://m.hotnews.ro/stire/22498464>

⁶⁸ <https://www.antena3.ro/actualitate/bucharest-pride-2018-peste-2-000-de-persoane-au-pornit-in-mars-pe-calea-victoriei-472966.html>

⁶⁹ <https://www.news.ro/social/bucharest-pride-2018-love-is-great-primul-flashmob-din-istoria-de-14-ani-a-marsului-peste-5-000-de-participanti-foto-1922403809002018062018158101>

Cluj Pride

În ciuda șicanelor primăriei Cluj-Napoca, în iunie a avut loc a doua ediție a Cluj Pride, primul marș organizat în afara Bucureștiului de sărbătorire a comunității LGBTQ din România. Marșul nu a primit autorizație pentru centrul orașului, însă, chiar și în aceste condiții, la el au participat câteva sute de persoane, printre care și consulul onorific al Olandei la Cluj-Napoca. La eveniment au luat cuvântul reprezentanți ai comunității LGBTQ, consulul onorific la Franța la Cluj-Napoca, deputatul Adrian Dohotaru, vice-primarul orașului Köln și fostul consilier prezidențial și președinte al Comisiei juridice din Senat, Peter Eckstein-Kovács⁷⁰.

Clipul Copiii referendumului

Agencia de publicitate Papaya Advertising s-a implicat în campania de descurajare a participării la referendumul pentru schimbarea definiției familiei din Constituția României, prin realizarea clipului Copiii referendumului⁷¹. Inspirat de serialul Povestea Slujitoarei, care prezintă o societate americană distopică în care putere este deținută de creștini fundamentalisti, clipul Papaya propune un scenariu similar care ar avea loc în România, primul pas în preluarea puterii fiind validarea referendumului susținut de Coaliția pentru Familie. Clipul a fost distribuit mai ales în mediul online. Mai mulți parlamentari au depus plângeri împotriva agenției de publicitate la protecția copilului și la poliție, solicitând verificarea existenței acordului părinților pentru folosirea imaginii copiilor prezenți în videoclip⁷². Autoritățile nu au constatat niciun fel de nereguli.

Radu Jude, film despre negaționismul din societatea românească

În 2018 a avut loc premiera filmului „Îmi este indiferent dacă în istorie vom intra ca barbari”. Acțiunea filmului este centrată pe efortul unei regizoare de a reconstitui, pentru un eveniment al Primăriei București, un episod din ocupația românească a Odesei, din cel de-al doilea război mondial. Acest lucru oferă regizorului pretextul pentru a explora două planuri: unul istoric, reprezentat de masacrarea populației evreiești din Odessa de către armata română și unul social contemporan, reprezentat de negaționismul românilor și de încercările

⁷⁰ <http://transilvaniareporter.ro/cultura/foto-video-cluj-pride-2018-sute-de-participanti-si-un-mesaj-clar-suntem-mai-puternici-si-mai-vizibili/>

⁷¹ https://www.youtube.com/watch?v=S8ZKyy_Wt0&t=19s

⁷² https://adevarul.ro/entertainment/tv/cine-parlamentarii-reclamat-clipul-copiii-referendumului-1_5be144c5df52022f753521a0/index.html

unor instituții publice românești de a minimiza implicarea României în Holocaust⁷³.

⁷³ https://adevarul.ro/cultura/arte/cronica-Imi-indiferent-istorie-vom-intra-barbari-regia-radu-jude-film-despre-nepasarea-unui-popor-fata-propria-istorie-1_5ba0dba4df52022f75911bf8/index.html

Analiza hotărârilor emise de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) a continuat și în 2017 să fie cea mai activă instituție în combaterea discursului de ură. Numărul hotărârilor emise de CNCD pe criteriul „demnitate umană” în perioada de referință pentru prezentul raport - 74 de hotărâri - a continuat să fie unul consistent. Plângerile analizate de CNCD au vizat chestiuni care țin de discursul de ură îndreptat atât împotriva unor persoane, cât și împotriva unor categorii sociale / grupuri vulnerabile.

Din punctul de vedere al celor mai expuse categorii la discursul instigator la ură, numărul cel mai mare de sesizări în baza cărora au fost luate hotărâri de către Colegiul Director a privit și în acest an romii (16 sesizări). Pe locul 2 s-au situat maghiarii, cu 13 sesizări, iar pe locul 3 au fost femeile, cu 8 sesizări. Membrii minorității germane din România și românii au fost subiectul a câte 3 cauze analizate de CNCD. Sub trei sesizări au fost depuse și pentru discursuri considerate instigatoare la ură la adresa persoanelor care beneficiază de servicii de asistență socială, pensionarilor, persoanelor care suferă de diverse boli, membrilor diasporei, persoanelor cu diverse convingeri politice, care au fost private de libertate, de altă religie, cu dizabilități, fără educație formală, vârstnice, cu pigmentare închisă a pielii, comunității LGBT, evreilor, copiilor instituționalizați, inculpaților, familiilor monoparentale sau celor care suferă de autism. Nu au lipsit nici plângerile contra unor discursuri care vizau ținte atipice ale discursului de ură: persoanele care atrag atenția la necesitatea la respectarea legislației anti-fumat și persoanele care au probleme de sănătate din cauza poluării aerului (de altfel, a și fost aplicată o sancțiune pe acest criteriu!). În mod surprinzător, au existat numai 2 cauze care au vizat discursuri

instigatoare la ură împotriva comunității LGBT, chiar dacă anul 2018 a prilejuit organizarea referendumului promovat de Coaliția pentru Familie și campania pentru acesta. Au existat 7 plângeri care au vizat criterii de discriminare multiple și 4 în care criteriul de discriminare nu era clar formulat. În 48 dintre situațiile sesizate Consiliului, discursul instigator la ură a avut loc sau s-a propagat prin intermediul canalelor de comunicare în masă (mass-media tradiționale și online sau rețele de socializare) și, dintre aceste cazuri, 18 au avut loc în online (12 pe Facebook). CNCD a făcut referire în mod constant și și-a consolidat propria jurisprudență în materie de sancționare a comentariilor instigatoare la ură pe rețelele de socializare.

Durata medie de soluționare a unei petiții a scăzut cu aproape o săptămână față de anul 2017, ajungând la 194 zile (numărul de zile care au trecut între data de depunere a petiției și data la care a fost emisă hotărârea). Ce trebuie remarcat este că, dintre cele 74 de petiții analizate de CNCD, numai 6 au fost soluționate în mai puțin de 30 de zile: comparația făcută de Cristian Tudor Popescu între coafura Vioricăi Dăncilă și blana pavianului cu mantie (două petiții), amenințarea cu spânzurătoarea proferată de Mihai Tudose față de cei care ar arbora steagurile Ținutului Secuiesc, gafa Vioricăi Dăncilă care a numit autiști europarlamentarii opoziției, articolul Times New Roman care îi avea în centru pe iubita lui Liviu Dragnea și participanții congresului PSD și acuzațiile de nazism aduse de consilierul din acea perioadă a Premierului, Darius Vâlcov, președintelui Iohannis și Forumului Democrat al Germanilor din România.

În 2018, Consiliul a clasat 23 de plângeri, aproape o treime din numărul total al plângerilor primite. Motivele clasării au fost faptul că plângerile nu au respectat rigorile de redactare și petentul nu le-a adus completările cerute (8 plângeri), procedura de soluționare a petițiilor nu-i permitea petentului să depună petiția (7 cazuri), petițiile fuseseră deja soluționate (3 cazuri), faptele fuseseră deja sancționate de o altă instituție a statului (2 cazuri), CNCD a constatat că nu are competența legală pentru a soluționa plângerile (1 caz), petenții și-au retras plângerile (1 caz) și depunerea petițiilor a fost făcută după expirarea termenului de 1 an de la constatarea faptei (1 caz).

Consiliul a decis că nu se impune aplicarea niciunei sancțiuni în 17 dintre cele 74 de sesizări pe care le-a soluționat. Instituția a aplicat 26 de amenzi și 17 avertismente. Comparativ cu datele prezentate în edițiile trecute ale acestui raport, valoarea totală a amenzilor a crescut spectaculos: în perioada octombrie 2015 - decembrie 2016 CNCD aplicase amenzi în valoare de 61.000 de lei; în 2017 cifra a fost de 34.000 de lei; în 2018 - 84.000 de lei.

Cele mai multe amenzi au fost date pentru discursuri de ură care au vizat femeile (10 amenzi însumând 27.000 de lei), etnicii germani (7 amenzi însumând 14.000 de lei) și maghiarii (6 amenzi însumând 36.000 de lei). Câte o amendă a fost emisă și pentru discursuri care discriminau pe baza următoarelor criterii: persoane care beneficiază de pensie sau de asistență financiară din partea statului (2.000 de lei), persoane seropozitive (3.000 de lei), persoane inculpate penal (2.000 de lei).

Din punctul de vedere al categoriilor de emițători ai discursului de ură, cele mai multe și cele mai consistente amenzi (17 amenzi în valoare de 41.000 de lei) au fost primite ca urmare a activității producătorilor de conținut media (jurnaliști, lucrători în presă). Politicienii au primit 4 amenzi în valoare totală de 8.000 de lei, echipele și federațiile sportive au primit 3 amenzi în valoare totală de 30.000 de lei pentru scandări ale suporterilor, cetățeni obișnuiți au primit două amenzi în valoare totală de 5.000 de lei, iar o personalitate publică a primit o amendă de 2.000 de lei.

În mod surprinzător, deși romii au fost principala țintă a discursurilor sau acțiunilor semnalate Consiliului, nu a fost aplicată nicio amendă. În schimb, au fost aplicate 6 avertismente, aproximativ o treime din numărul total al celor emise în 2017 de CNCD (17 la număr). Majoritatea avertismentelor au fost destinate cetățenilor obișnuiți (8), urmași de politicieni (6). De remarcat că jurnaliștii și lucrătorii în presă, cei care au primit cele mai multe amenzi (17 la număr), nu au primit niciun avertisment, ceea ce denotă practica din 2018 a Consiliului de a nu arăta niciun fel de clemență presei. La polul opus se situează cetățenii obișnuiți (2 amenzi și 8 avertismente) și politicienii (4 amenzi și 6 avertismente).

Dacă în 2017 majoritatea avertismentelor au fost însoțite de recomandarea ca persoana reclamată să se abțină în viitor de la discursuri care ar putea duce la lezarea demnității altor persoane, această tendință corectă nu a mai fost evidentă și în 2018. Din cele 16 avertismente aplicate, doar 10 au fost însoțite de recomandare. De asemenea, obligației publicării rezumatului hotărârii în presa centrală, locală sau pe propriul site a fost emisă mult mai rar (în numai 3 cazuri) și nu este clar dacă există sau care este metodologia prin care CNCD stabilește în ce situații este aplicată această sancțiune.

Pe de altă parte, CNCD a continuat să pedepsească mai des cazurile de discurs de ură care generalizează. Astfel, în 2018, dintre cele 31 de cazuri de discurs instigator la ură care au vizat grupuri de persoane, în 17 a fost constatată fapta de discriminare (au fost aplicate 21 amenzi în valoare totală de 74.000 de lei - valoarea maximă fiind de 10.000 de lei - și 7 avertismente). Spre comparație, din cele 43 de cazuri în care s-au folosit insulte care reflectă și consolidează stereotipuri negative, numai 10 au fost sancționate (5 amenzi în valoare totală de 10.000 de lei - valoarea maximă fiind de 3.000 de lei - și 7 avertismente).

Cu toate că CNCD depune eforturi pentru a-și uniformiza practica, instituția se confruntă în continuare cu probleme semnificative în acest sens. Spre exemplu, nu este clar în ce măsură existența unor sancțiuni primite de la CNCD în trecut determină creșterea valorii sancțiunilor viitoare. În unele cazuri, CNCD fie își motivează valoarea amenzilor prin faptul că reclamatul are deja „cazier” în materie de discurs instigator la ură, fie anunță reclamatul că, în cazul unor abateri viitoare, valoarea amenzilor va crește. Pe de altă parte, Gigi Becali a primit amenda minimă pentru discriminarea unui grup de persoane (pentru afirmația că femeile sunt mai puțin inteligente decât bărbații), în ciuda faptului că hotărârea CNCD menționează nu mai puțin de 10 sancțiuni care i-au fost aplicate în trecut.

Recunoașterea existenței calității procesuale active a petenților, care este necesară pentru ca plângerea să fie luată în considerare de CNCD, este un alt domeniu de practică neunitară. De regulă, CNCD tinde să considere jurnaliștii ca având calitate procesuală activă în virtutea faptului că aceștia servesc interesul public. Trecem peste discuțiile etice legate de rolul pe care jurnaliștii ar trebui

să-l aibă (actori sociali care dezvăluie chestiuni de interes public sau furnizori de dovezi pentru instituțiile statului care sancționează încălcări ale legislației). Cu toate acestea, în cazul autodenunțului unui jurnalist⁷⁴ - venit ca o formă de protest la adresa activității CNCD - Consiliului a hotărât că acesta nu avea calitatea procesuală activă și a clasat petiția. De asemenea, CNCD tinde să nu recunoască calitatea procesuală activă a persoanelor fizice care reclamă fapte de discriminare îndreptate împotriva unor grupuri vulnerabile, cu excepția cazurilor în care aparțin acestora. În 2018, însă, CNCD a recunoscut calitatea procesuală activă a unei persoane care, afirmând că în calitate de cetățean român este lezat de rasismul violent și de tolerarea lui de către Poliția Locală Timișoara pe pagina Facebook a instituției, a sesizat Consiliul.

Analiza hotărârilor a arătat și că CNCD nu s-a eliberat complet de practica inexplicabilă de a recomanda reclamațiilor să se abțină de la formulări care pot leza demnitatea altor persoane, chiar dacă nu a constatat vreo încălcare a legislației anti-discriminare. La fel ca în 2017, în 2018 acest lucru s-a întâmplat o singură dată (e vorba despre declarațiile purtătorului de cuvânt al Bisericii Ortodoxe Române care a susținut că etnia romă este un factor care predispune la începerea prematură a vieții sexuale). Reiterăm convingerea noastră că aceasta este o practică care generează confuzie.

CNCD a continuat să folosească frecvent „șabloane” pentru redactarea hotărârilor sale. Informația specifică cazului tratat este destul de greu de identificat, fiind de multe ori inserată din loc în loc printre aprecieri standard generale, unele dintre ele neavând relevanță pentru caz (spre exemplu, în textul hotărârii de sancționare a jurnalistului Cristian Tudor Popescu pentru celebra comparație între coafura Vioricăi Dăncilă și blana pavianului cu mantie, s-a strecurat următorul text: „[...] în situația în care afirmațiile promovează ideologii de extremă dreapta, cum ar fi ideea supusă analizei CNCD că cei care nu aparțin de popoarele indo-europene nu au ce căuta în Europa”). Unul dintre „șabloane” permite identificarea criteriilor în baza cărora se judecă necesitatea restrângerii libertății de exprimare, însă formularea acestor criterii este atât de generală încât chestiuni importante - precum nivelul de protecție de care un anumit grup

⁷⁴ https://adevarul.ro/news/politica/niste-penali-discriminati-1_5af556e3df52022f75d8063c/index.html

vulnerabil are nevoie în societate, nu este menționat decât în unele dintre hotărâri. Acest lucru, pe de o parte deschide poarta practicilor abuzive neunitare din partea instituției, iar pe de alta îngreunează atingerea obiectivelor „educaționale” ale acestor soluții, întrucât persoanele care citesc aceste hotărâri pot avea dificultăți semnificative în a înțelege din ce motive a fost decisă o anumită soluție de către CNCD.

De asemenea, analiza hotărârilor arată că CNCD colaborează cu serviciul de evidență a populației, ceea ce, în unele cazuri, oferă posibilitatea identificării persoanelor reclamate. Cu toate acestea, nu este clar dacă CNCD folosește în mod regulat acest mecanism. Același lucru se poate spune și despre modul în care CNCD hotărăște să utilizeze echipa proprie de investigație: din hotărârile emise în 2018, numai într-un singur caz este clar că echipa a fost trimisă pe teren.

Deși spre sfârșitul anului CNCD a început să-și întărească independența în fața presiunilor politicului, debutul lui 2018 a fost marcat de suspiciuni servilism politic în ceea ce privește activitatea instituției. Această afirmație este probată atât de analiza cantitativă, cât și de cea calitativă a hotărârilor Consiliului. Din punct de vedere cantitativ, este remarcabil că, dintre cele 6 petiții care au rezolvate de CNCD în mai puțin de o lună de la semnalare (toate implicând politicieni PSD de nivel înalt), 5 au primit soluții favorabile reprezentanților coaliției de guvernare. Din punctul de vedere al analizei calitative, CNCD a forțat interpretarea anumitor discursuri pentru a le putea încadra ca fapte de discriminare (o insultă la adresa unei coafuri a devenit în ochii instituției un manifest împotriva femeilor din politică) sau pentru a le scoate din sfera aplicării legii de funcționare a Consiliului (folosirea cuvântului „autiști” cu conotații peiorative nu a fost considerată dăunătoare imaginii persoanelor care suferă de tulburări de spectru autist - sugerăm membrilor CNCD care au votat această soluție să înlocuiască „autiști” cu „țigani” și să se întrebe dacă și-ar mai menține părerea). Mai mult, în hotărârea prin care președintele Klaus Iohannis este amendat cu 2.000 de lei pentru folosirea cuvântului „penali” s-au strecurat formulări desprinse din discursul oficial PSD colportat în presa de partid, cum ar fi aceasta: „[...] Prin trecerea cu vederea a afirmațiilor președintelui s-ar perpetua practica instituită anterior anilor '90, practică potrivit căreia achitarea inculpaților era destul de rară, punerea sub acuzare de către procuror

echivalând deja cu o condamnare.” Deja în a doua jumătate a anului, presiunea la care era supus CNCD ajunsese suficient de mare încât să determine redactarea unei hotărâri care conține un apel la adresa politicianilor de a lăsa Consiliul să-și facă treaba pentru care a fost înființat. Cităm din Hotărârea 363/26.09.2018, în care era tratat cazul Gabrielei Firea, numită „ciumăfaie roz” și „curvă” în platourile Realitatea TV: „[...] Totodată, în ultima perioadă, se încearcă atragerea CNCD în disputele politice, astfel printr-o serie de petiții se solicită ca conflictele dintre diferitele formațiuni să fie soluționate de către această instituție, nu cu scopul de a reveni la normalitate, ci doar pentru a obține o «victorie» prin constatarea faptului că adversarul politic comite discriminare.”

Concluzii:

- CNCD continuă să fie cea mai activă instituție atunci când vine vorba de sancționarea discursului instigator la ură;
- Durata medie de rezolvarea a petițiilor a fost micșorată cu aproape o săptămână;
- Deși spre finalul anului activitatea CNCD a început să se redreseze, prima jumătate a lui 2018 a fost marcată de colapsul Consiliului în fața presiunilor politice la care era (și, posibil încă este) supus. Aceste presiuni sunt de natură să compromită însăși principiile care guvernează activitatea CNCD;
- Jurnaliștii sunt categoria de comunicatori față de care CNCD arată cea mai puțină clementă;
- CNCD continuă să confunde insulta cu discriminarea, în baza unei interpretări ad literam a articolului care vizează protejarea demnității umane;
- În 2018, eforturile CNCD de uniformizare a jurisprudența în chestiuni care țin de discursul de ură au încetinit comparativ cu 2017;
- Rămâne în continuare neclar modul în care CNCD decide să folosească echipa proprie de investigații;

Recomandări:

- Implementarea unor măsuri de consolidare a independenței funcționării CNCD în fața factorilor politici;
- Asigurarea unor practici unitare la nivelul întregii funcționări a instituției și publicarea unei colecții de principii care să stea la baza judecării spețelor, astfel încât derapajele instituționale să poată fi urmărite ușor de Consiliul Director și de către angajați;
- Consolidarea utilizării într-o manieră progresivă a recomandărilor de folosire a unui limbaj care să nu poată fi asociat cu discursul de ură, de tip cartonaș galben - cartonaș roșu. În cazul în care o persoană primește o astfel de recomandare, următoarea abatere să genereze automat o sancțiune, iar existența unor sancțiuni prealabile să determine creșterea graduală a valorii acestora;
- Este necesară îmbunătățirea gradului de informare a potențialilor petenți către CNCD cu privire la modul în care se redactează sesizările. De asemenea, Consiliul trebuie să se asigure că solicitarea de informații suplimentare cu privire la o petiție depusă și solicitarea de asumare a unor petiții redirecționate către CNCD de alte instituții sunt făcute de așa manieră încât să ajute și să încurajeze petentul să răspundă corect și complet acestora;
- Înființarea unui mecanism de informare și consiliere pentru petenții ale căror plângeri nu au ajuns să fie judecate pe fond de către membrii Colegiului Director, astfel încât acei petenți care sunt într-o situație în care riscul de a fi pedepsiți pentru că au raportat fapte de discriminare este mare (victimizare) să știe cum să reacționeze dacă sunt supuși unui asemenea tratament;
- Modificarea OUG 137/2000 în sensul acordării calității procesuale active oricăror persoane fizice care sesizează manifestări în spațiul public ale discursului instigator la ură. Consolidarea interpretării textului „existența unui interes legitim în combaterea discriminării” ca fiind interesul oricărui cetățean de a trăi într-o societate în care intoleranța este descurajată.

Analiza deciziilor de sancționare emise de Consiliul Național al Audiovizualului

În anul 2018, Consiliul Național al Audiovizualului a acordat radiodifuzorilor 52 de amenzi în cuantum de 1,6 milioane lei⁷⁵. Din volumul total de amenzi, șase (pondere 12%) au avut urmărit sancționarea unor mesaje cu potențial discriminatoriu. Cumulat, cele șapte amenzi au fost în valoare de 102.500 lei (pondere 7% din valoarea totală a amenzilor).

Cele mai sancționate televiziuni pentru mesaje potențial discriminatorii au fost B1TV (3 amenzi) și Realitatea TV (2 amenzi), urmate de Digi 24 cu o singură amendă. Amenzile primite de postul B1TV s-au ridicat la valoarea de 62.500 lei, iar cele primite de Realitatea TV au fost în valoare de 30.000 de lei. Singura amendă primită de postul Digi 24 a fost în valoare de 10.000 de lei.

Din cele șase amenzi identificate și analizate, patru au vizat sancționarea unui discurs intolerant la adresa etniei maghiare, una a vizat sancționarea unui discurs ofensator la adresa unor femei din politică și una a sancționat discursul intolerant la adresa românilor.

În cazul postului B1TV, toate cele trei amenzi au fost justificate de încălcarea, cu prioritate, a articolului 47 din codul de reglementare, după cum urmează:

- Decizia 10/16 ianuarie 2018, amendă de 12.500 lei pentru discursul intolerant la adresa etniei maghiare în edițiile din 23 iulie 2017 și 31 august 2017 ale emisiunii „Lumea lui Banciu”
- Decizia 186/13 martie 2018, amendă de 30.000 lei pentru discurs intolerant la adresa etniei maghiare în cadrul emisiunii „Lumea lui Banciu” (ediția din 19 septembrie 2017)

⁷⁵ <https://www.paginamedia.ro/2019/04/cna-raport-de-activitate-2018>

- Decizia 337/12 iunie 2018, amendă de 20.000 lei pentru discurs intolerant la adresa românilor în emisiunea „Lumea lui Banciu” (ediția din 17 decembrie 2017)

În cazul Realitatea TV, caracterul discriminatoriu și/sau intolerant al conținuturilor sancționate a fost invocat în subsidiar de către forul audiovizual:

- Decizia 9/16 ianuarie 2018, amendă de 20.000 lei pentru emisiunea „Jocuri de Putere” (edițiile din 13 și 14 septembrie 2017), în special pentru nerespectarea principiului audiatur et altera pars. Totuși, forul audiovizual a consemnat și că realizatorul emisiunii a încălcat articolul 70 din Codul de Reglementare, care obligă radiodifuzorii să prezinte și punctul de vedere al minorităților (etnice, religioase sau sexuale) care fac obiectul dezbatelor.
- Decizia 170/27 februarie 2018, amendă de 10.000 de lei, pentru mai multe ediții ale emisiunii „Jocuri de Putere” din septembrie - octombrie 2017, dar și pentru o ediție a emisiunii „Ambasador România” , din 9 septembrie 2017, unde, în mod explicit, moderatorul a încălcat articolul 70 din Codul de Reglementare, prin neprezentarea punctului de vedere al grupului etnic maghiar despre care a discutat în emisiune.

În data de 15 februarie 2018, postul Digi 24 a fost amendat cu 10.000 de lei (Decizia 73/15 februarie 2018) pentru că moderatorul nu a sancționat intervenția invitatului său, Cristian Tudor Popescu, care a folosit sintagma „pavian cu mantie” în asociere cu premierul Viorica Dăncilă. La acea dată, forul audiovizual a invocat prevederile legale referitoare la dreptul la imagine și demnitatea persoanei. Speța este relevantă pentru acest raport cu atât mai mult cu cât instanța a anulat amenda acordată de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării lui Cristian Tudor Popescu⁷⁶ și confirmă că, în unele situații, legislația secundară din domeniul audiovizual este mai eficientă în sancționarea derapajelor în materie de discurs instigator sau defăimător.

CNA, absent pe durata Referendumul din 6 și 7 octombrie

În campania pentru Referendumul de revizuire a articolului 48 din Constituție, CNA nu a reușit să-și confirme calitatea de garant al interesului public. Pe lângă faptul că forul

⁷⁶ <https://www.paginamedia.ro/2018/06/povestea-pavianului-continua-ctp-a-obtinut-in-instanta-anularea-amenzii-de-la-consiliul-pentru-combaterea-discriminarii>

audiovizual nu a monitorizat proactiv și în timp real derularea campaniei, a și schimbat, în timpul campaniei, regulile de desfășurare. Astfel, la presiunile informale ale unor culte religioase, dar și la recomandarea unui membru CNA⁷⁷, instituția a hotărât să permită îndemnul de mers la vot și în timpul referendumului⁷⁸, modificând în acest sens o hotărâre anterioară care interzicea acest lucru.

Un alt record negativ a fost legat de ritmul lent în care au soluționat sesizările din timpul campaniei. Astfel, sesizările pentru derapajele înregistrate la postul B1TV pe durata campaniei au fost analizate de CNA abia în luna ianuarie 2019. Prin adresa 8939 din 15 ianuarie 2019, consiliul informa ActiveWatch că a decis să sancționeze cu somație publică abaterile înregistrate în cazul mai multor ediții ale emisiunii *Dosar de politician*, în care moderatorul a organizat dezbaterile în jurul referendumului într-o manieră profund dezechilibrată.

Tot abia pe 15 ianuarie 2019, CNA comunica ActiveWatch, prin adresa 9163, că nu mai poate solicita intrarea în legalitate⁷⁹ a unui spot publicitar discriminator la adresa minorităților sexuale, difuzat pe banii PSD, în care se sugera că respingerea referendumului ar permite în viitor căsătoria oamenilor cu plante și obiecte.⁸⁰

Recomandări către CNA

- Îmbunătățirea mecanismelor de recunoaștere a discursului de ură și înregistrarea acestuia ca atare.
- Evidențierea clară a sancțiunilor aplicate pentru situații de discurs de ură, astfel încât acestea să-și producă efectul de descurajare dorit.
- Uniformizarea bunelor practici de la nivelul instituției în ceea ce privește motivarea sancțiunilor aplicate discursului de ură.
- Atitudine proactivă și monitorizare în timp real a subiectelor care au un potențial crescut de escaladare a tensiunilor sociale și a discursului urii în societate.

⁷⁷ https://adevarul.ro/entertainment/tv/cna-decizie-controversata-eliminat-interdictia-campanie-zilele-referendum-spune-radu-herjeu-votat-schimbarii-1_5bb4bde2df52022f751f928d/index.html

⁷⁸ Vezi Decizia 454/2.10.2018 de modificare a Deciziei 441/20.09.2018 privind regulile de desfășurare a campaniei pentru Referendumul de modificare a articolului 48 din Constituție

⁷⁹ Extras din răspunsul CNA: „Membrii Consiliului au vizionat clipul menționat, iar la finalul dezbaterilor nu au existat propuneri de sancționare, deoarece nu se mai poate solicita intrarea în legalitate a spotului, acesta nemaifiind difuzat”.

⁸⁰ <https://www.paginamedia.ro/2018/10/derapaj-casatoria-dintre-un-barbat-si-un-ficus-viitorul-casatoriei-intr-o-reclama-cu-platita-de-psd>

Analiza activității parchetelor și instanțelor

Activitatea parchetelor

Au fost solicitate statistici aferente anului 2018 în baza Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public după cum urmează:

1. Statistica privitoare la numărul de dosare instrumentate de către parchetele din România cu privire la infracțiunea prevăzută de art. 369, Noul Cod Penal - Incitarea la ură sau discriminare, pentru care au fost primite plângeri/denunțuri sau parchetele s-au autosesizat în perioada menționată;
2. Stadiul dosarelor menționate la punctul 1, respectiv:
 - a. câte dintre acestea au fost soluționate;
 - b. pentru câte dintre acestea s-a dispus trimiterea în judecată de către parchet;
 - c. pentru câte dintre acestea s-a dispus achitarea;
 - d. câte dintre soluțiile de achitare au fost stabilite ca imputabile procurorului;
 - e. câte dintre acestea au fost soluționate cu autor necunoscut;
 - f. pentru câte dintre acestea s-a dispus condamnarea de către instanțe;
3. Numărul de persoane inculpate din cadrul dosarelor menționate la punctul 1, respectiv numărul de arestări preventive dispuse în aceste dosare;
4. Statistica aferentă anului 2018 privitoare la numărul de dosare de pe rolul parchetelor din România cu privire la infracțiunea prevăzută de art. 369, Noul Cod Penal - Incitarea la ură sau discriminare, indiferent de momentul la care s-a primit plângerea/denunțul sau s-a autosesizat parchetul;

5. Stadiul dosarelor menționate la punctul 4:
 - a. câte dintre acestea au fost soluționate;
 - b. pentru câte dintre acestea s-a dispus trimiterea în judecată de către parchet;
 - c. pentru câte dintre acestea s-a dispus achitarea;
 - d. câte dintre soluțiile de achitare au fost stabilite ca imputabile procurorului;
 - e. câte dintre acestea au fost soluționate cu autor necunoscut;
 - f. pentru câte dintre acestea s-a dispus condamnarea de către instanțe;
6. Numărul de persoane inculpate din cadrul dosarelor menționate la punctul 4, respectiv numărul de arestări preventive dispuse în aceste dosare.

Același tip de informații au fost solicitate și cu privire la dosarele ce vizează infracțiunile prevăzute de OUG nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, legionar, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid contra umanității și de crime de război, precum și cele prevăzute de Legea nr. 157/2018 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea antisemitismului.

În ceea ce privește dosarele deschise în baza Legii nr 157/2018, Ministerul public ne-a comunicat că nu ne poate oferi date statistice, deoarece nomenclatorul utilizat de instituție pentru colectarea acestor date este aprobat printr-o hotărâre din 2014 a Consiliului Superior al Magistraturii în care aceste infracțiuni nu sunt evidențiate.

Conform datelor furnizate de Ministerul Public, în perioada de referință au existat 123 de cauze de soluționat cu privire la infracțiunea de incitare la ură sau discriminare prevăzută de art. 369, Cod Penal, , dintre care 62 introduse pe parcursul anului 2018. Dintre acestea, 41 de cauze au fost soluționate până la finalul anului 2018. O singură cauză a fost trimisă în judecată. Au rămas de soluționat 60 de cazuri, dintre care 11 cu autor necunoscut. Trei inculpați,

persoane fizice, au fost trimiși în judecată. Arestarea preventivă nu s-a dispus în niciun dosar.

Cu privire la infracțiunile prevăzute de OUG nr. 31/2002 au existat 42 cauze de soluționat. Până la finalul perioadei de referință pentru prezentul raport, au fost soluționate 8 cauze de către parchete, dintre care doar 1 prin trimitere în judecată. Au mai rămas 27 de cauze de soluționat, dintre care 10 cu autor necunoscut. O singură persoană fizică a fost trimisă în judecată, iar arestarea preventivă nu s-a dispus în niciun dosar.

Prin comparație cu informațiile puse la dispoziție de Ministerul Public pentru precedentul Raport cu privire la discursul instigator la ură din România, putem observa că în anul 2017 a scăzut substanțial numărul de cauzelor trimise în judecată.

Concluzii:

- Nu se observă niciun fel de îmbunătățire a modului în care parchetele tratează infracțiunile din sfera discursului instigator la ură
- Un număr mic din dosarele instrumentate de parchete ajung pe rolul instanțelor;
- Un număr mare de dosare nu sunt soluționate pentru perioade lungi de timp.

Recomandări:

- Ministerul Public trebuie să se asigure că procurorii au cunoștințele și atitudinile necesare care să le permită să trateze în mod corect cauzele de natură penală care implică discurs instigator la ură
- Consiliul Superior al Magistraturii trebuie să aducă la zi nomenclatorul în baza căruia Ministerul Public colectează date statistice astfel încât infracțiunile prevăzute în Legea 157/2018 să fie evidențiate separat.

Activitatea instanțelor naționale

Pe perioada de referință a acestui raport, autorii nu au reușit să identifice niciun proces penal în care instanțele au emis hotărâri.

Concluzii:

- În lipsa trimiterii în judecată a cazurilor de discurs instigator la ură, nu poate fi realizată niciun fel de evaluare a activității instanțelor.

Autoreglementarea la nivelul partidelor politice

Documentele de autoreglementare de la nivelul partidelor politice sunt incluse în statutele acestora și, acolo unde există, în codurile etice. În România sunt înregistrate în momentul de față zeci de partide politice, însă doar despre puține se poate spune că reprezintă o forță socială. Din aceste considerente, cercetarea de față s-a oprit doar asupra partidelor care au format grupuri parlamentare sau care sunt reprezentate în Parlamentul European. Prin urmare, au fost excluse partidele care au parlamentari aleși pe locurile rezervate minorităților naționale.

Partidul Social Democrat

Partidul Social Democrat este cel mai puternic partid din Parlamentul României și principalul partid din actuala coaliție de guvernare. Orientarea politică este de centru-stânga.

Conform articolului 9, punctul 1 al Statutului, Partidul Social Democrat „promovează și susține statul de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic, reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și a idealurilor Revoluției din Decembrie 1989”. Promovarea unei forme de discurs care să nu discrimineze sau să instige la ură este invocată indirect la articolul 10, punctul 4, sub forma „promovării [...] respectului persoanei și al familiei, în vederea creșterii coeziunii sociale și a unor relații de respect între cetățean și instituțiile statului”.

Referiri directe la combaterea discursului instigator la ură se găsesc la articolul 10, punctul 9: „[...] combate și condamnă extremismul de orice fel, manifestările de rasism, șovinism, separatism etnic sau teritorial”. Este interesantă aici

alăturarea conceptelor de extremism și rasism cu cele de șovinism și separatism etnic și teritorial în cadrul aceluiași subpunct al statutului. Acest lucru permite interpretările conform cărora, în efortul de combatere a discursului instigator la ură, PSD ar putea acorda o mai mare atenție manifestărilor de acest tip venind din partea membrilor minorității maghiare.

Asocierea este repetată și în criteriile de excludere a candidaților care doresc să devină membri ai partidului: „Nu pot fi membri PSD persoanele care promovează violența, ideologia fascistă, anarhismul, rasismul, șovinismul, separatismul etnic sau teritorial și orice alte idei ori acțiuni extremiste sau contrare intereselor naționale, drepturilor și libertăților fundamentale ale omului” (art. 23, punctul 5). Folosirea verbului „a promova” la timpul prezent poate fi interpretată ca permițând obținerea calității de membru unei persoane care s-a aflat în trecutul mai mult sau mai puțin îndepărtat într-o situație în care nu îndeplinea aceste criterii. În orice caz, persoanele care, „ulterior dobândirii calității de membru de partid, [...] se află într-una din situațiile de incompatibilitate prevăzute la art. 23” (deci inclusiv în cazul în care devin promotori ai discursului urii), își pierd calitatea de membru PSD prin radiere (articolul 27).

Printre îndatoririle membrilor PSD se regăsesc și cele de a cunoaște și respecta statutul partidului (art. 30, pct. 2), ceea ce poate fi interpretat și ca o îndatorire în a combate discursul discriminator și instigator la ură.

Articolul 48, punctul 3, introduce o condiție suplimentară care poate fi interpretată ca descurajând discursul instigator la ură promovat de membrii din conducerea partidului: candidații pentru funcții în partid „trebuie să dovedească [...] solidaritate și respect pentru [...] membrii comunității din care fac parte”.

Statutul PSD este completat de Codul Etic al partidului, în care, la capitolul III „Valori și principii generale”, punctul 2 „Respectarea drepturilor civice fundamentale”, membrii partidului se angajează la „condamnarea intoleranței, rasismului, antisemitismului, xenofobiei, discriminărilor de orice natură”, iar la punctul 3 „Integritate și respect în activitatea politică, administrativă și

profesională”, membrii își asumă că vor evita gesturile, mesajele și orice acțiuni care aduc atingere demnității umane și valorilor democratice.

Partidul Național Liberal

Partidul Național Liberal este, în momentul de față, cel mai important partid de opoziție din România. Orientarea politică este de centru-dreapta. Față de precedentul raport cu privire la discursul instigator la ură din România, statutul partidului nu a suferit modificări în ceea ce privește aspectele care contribuie la combaterea discursului instigator la ură.

Statutul Partidului Național Liberal menționează, la articolul 5, că demnitatea umană reprezintă o valoare universală, a cărei respectare Partidul o urmărește. La același articol, statutul menționează că Partidul Național Liberal „asigură promovarea principiilor democrației și consolidarea statului de drept și acționează prioritar” pentru realizarea obiectivelor politice ale partidului, printre care „garantarea, promovarea și respectarea necondiționată a demnității omului” (litera b), dar și „combaterea tuturor formelor de discriminare în viața politică, economică și socială” (litera k).

O persoană care promovează sau a promovat idei sau acțiuni rasiste, xenofobe, antisemite sau intolerante nu poate obține calitatea de membru PNL (art. 15, punctul 2, litera d). Modalitatea prin care este verificată îndeplinirea condițiilor prin care o persoană poate deveni membru este, însă, simpla depunere a unei declarații pe propria răspundere din partea candidatului (articolul 16).

Odată devenită membru PNL, o persoană va avea dreptul „să își exprime liber opinii în afara partidului, în măsura în care exprimările respective nu contravin principiilor politice ale partidului, asumate prin Programul politic și Statutul” (art. 24). Prin urmare, opiniile care aduc atingere demnității umane sunt considerate inacceptabile. Acest lucru este întărit și de articolul 25, litera a, conform căruia membrii PNL au obligația să respecte Statutul și regulamentele partidului.

În cazul unor „încălțări grave și în mod repetat ale prevederilor Statutului și ale Codului Etic, aducând atingere valorilor și principiilor stabilite prin Programul Politic al Partidului”, un membru poate fi sancționat prin excluderea din PNL. Sancționarea, însă, în ceea ce privește membrii cu funcție la nivel național (deci

a celor mai vizibili membri), inclusiv a celor cu funcție aleasă în Convenția Națională, este decisă prin vot de Consiliul Național (art. 30, art. 31), organism compus din peste 40 de persoane și care, din cauza numărului mare de membri, poate avea vulnerabilități cu privire la cunoștințele sau voința politică de a sancționa chestiuni care țin de discursul discriminator.

De asemenea, Comisia de arbitraj „decide în cazurile de încălcare a Statutului, dă sancțiuni și rezolvă contestații la sancțiuni” (art. 105, punctul 5).

Cel mai puternic mesaj în sensul combaterii discursului instigator la ură se regăsește, însă, în codul etic al partidului. Conform punctului 7, „[Membrul PNL] este imperios necesar să respecte principiile democrației și drepturilor omului, să combată totalitarismul și naționalismul extremist, discriminările și intoleranța ca și tendințele xenofobe”. De asemenea, se mai poate considera și că articolul 24 al codului etic, care spune că membrii PNL, în afara partidului, în luptele politice și campaniile electorale trebuie să adopte un discurs decent, bazat pe fapte și argumente, ar putea să reprezinte o garanție suplimentară că membrii PNL sunt descurajați să folosească discursuri care pot fi interpretate ca instigatoare la ură.

Uniunea Salvați România

Uniunea Salvați România se prezintă ca o forță politică nouă ce încearcă să schimbe paradigmele modului în care se face politică în România. Partidul pune accent puternic pe lupta anti-corupție, transparentizarea activității sectorului public și profesionalizarea acestuia. Partidul admite faptul că nu aderă la nicio ideologie, având membri cu vederi de dreapta, de stânga și de centru.

Statutul Uniunii Salvați România nu conține niciun fel de prevederi care să facă referire, chiar și indirect, la combaterea discriminării sau la protecția în fața discursului urii. Printre criteriile pe baza cărora se hotărăște dacă o persoană poate deveni membră a partidului nu se regăsește niciunul care să oprească accesul persoanelor care au folosit, la un moment dat, discursul urii.

Singura prevedere din statut care permite, în mod teoretic, sancționarea membrilor pentru discurs instigator la ură se regăsește la articolul 13: „[Membrii USR au îndatorirea] să nu prejudicieze, prin luări de poziție publice, imaginea

Salvați România”. În aceste condiții, considerăm că o sancțiune aplicată în baza acestui criteriu pentru o situație în care a fost folosit discursul urii ar fi motivată mai degrabă de considerente de marketing politic (prejudicii aduse imaginii partidului) decât de unele principiale (respectarea drepturilor omului).

Alianța Liberalilor și Democraților

Alianța Liberalilor și Democraților este principalul partener de guvernare al Partidului Social Democrat, la nivel central și local. Partidul are o orientare de centru-dreapta. Statutul partidului nu a suferit modificări față de perioada de referință a precedentului raport.

Statutul Alianței Liberalilor și Democraților are un număr semnificativ de prevederi care pot avea impact în combaterea discursului instigator la ură. Conform articolului 6, punctul 2, printre obiectivele politice prioritare ale partidului se află:

- garantarea, promovarea și respectarea demnității omului, a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor (litera a);
- combaterea tuturor formelor de discriminare, precum cea bazată pe rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, categorie socială, sex, convingeri sau apartenență la o categorie defavorizată (litera m);
- educarea membrilor societății în spiritul respectului pentru om și natură, al demnității și libertății spirituale (litera s).

Găsim interesantă prezența unei liste extinse a grupurilor vulnerabile discriminării, care sunt, însă, menționate doar ca exemple, fără să limiteze eventualele demersuri ale partidului doar la combaterea discriminării care le are ca țintă pe acestea. De asemenea, este salutară intenția de educare a societății cu privire la respectarea drepturilor omului.

Cu toate acestea, pe lista criteriilor de excludere a candidaților la funcția de membru de partid nu se regăsește nicio mențiune cu privire la xenofobie, rasism, extremism sau intoleranță.

Încălcarea Statutului partidului poate duce la sancționarea cu excluderea membrului (articolul 18, litera a). Cu toate acestea, încălcările codului etic sunt considerate abateri mai puțin grave (articolul 21) și pot fi sancționate cu „avertisment scris, suspendarea din funcție pe timp limitat, suspendarea - pe cel mult un an - a drepturilor ce decurg din calitatea de membru ALDE, sau retragerea sprijinului politic pentru cei aflați în funcții publice care au presupus un asemenea sprijin politic” (articolul 20, punctul 1, literele a-d).

Responsabile pentru respectarea codului etic și al statutului ALDE sunt Consiliile de Etică și Arbitraj Teritoriale (art. 75, punctul 4), precum și Curtea de Etică și Arbitraj, care are atribuții inclusiv în ceea ce privește soluționarea contestațiilor la sancțiunile disciplinare (art. 75, punctul 1, litera b).

Partidul Mișcarea Populară

Partidul Mișcarea Populară este un partid de orientare centru-dreapta care s-a format după desprinderea unui grup de membri ai Partidului Democrat Liberal (PDL) după alegerile parlamentare din anul 2012. La alegerile care au avut loc în decembrie 2016, partidul a reușit să strângă un număr suficient de mare de voturi pentru a intra în Parlament. Până la finalul anului 2016, președintele partidului a fost Traian Băsescu, un politician sancționat de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării pentru declarații rasiste. Întrucât partidul nu răspuns solicitărilor noastre, nu este clar dacă are un cod etic.

Conform statutului, Partidul Mișcarea Populară „urmărește respectarea valorilor universale ale libertății și demnității umane, respectarea valorilor tradiționale ale poporului român, respectarea statului de drept și independența justiției” (art. 6, punctul 1). Combaterea discriminării este un obiectiv care are ca scop „dezvoltarea economică și progresul social general” (articolul 7, punctul 2).

Nici statutul PMP nu permite persoanelor care au promovat sau promovează „idei sau acțiuni extremiste (rasism, xenofobie, antisemitism etc.)” să devină membri de partid (articolul 10, punctul 1, litera g).

Membrii Partidului Mișcarea Populară au obligația să „promoveze valorile și principiile Partidului Mișcarea Populară și să contribuie la realizarea obiectivelor partidului” (articolul 17, litera 1, punctul b). Mai mult, conform statutului, un

candidat la funcția de președinte al partidului trebuie să depună un program politic, denumit moțiune, care să cuprindă „măsuri care promovează scopul, valorile și obiectivele Partidului Mișcarea Populară în conformitate cu Statutul partidului” (art. 78), deci și măsuri de respectare și promovare a demnității umane. Cu toate acestea, având în vedere că demnitatea umană este un termen cu acoperire largă, această prevedere nu înseamnă că un candidat la funcția de președinte al partidului trebuie să își asume explicit combaterea discursului discriminator sau instigator la ură.

În ceea ce privește sancțiunile care pot fi aplicate membrilor PMP, acestea sunt reprezentate de excludere, în cazul încălcării grave și repetate a prevederilor statutului, „aducând atingere valorilor și principiilor stabilite prin Programul Partidului” (art. 22), sau, în cazul abaterilor mai puțin grave, de „avertisment scris, suspendarea din funcție pe o durată limitată, de maximum șase luni, suspendarea din calitatea de membru al Partidului Mișcarea Populară pe o perioadă de maximum un an, revocarea din funcția deținută în partid sau din funcția în care a fost desemnat sau ales datorită calității de membru al partidului sau retragerea sprijinului politic pentru funcțiile publice obținute prin susținerea politică a Partidului Mișcarea Populară”.

Uniunea Democrată a Maghiarilor din România

Statutul UDMR nu conține nicio prevedere care să poată fi invocată în cazuri de discursuri instigatoare la ură comise de membrii săi, însă menționează existența unor comisii de etică și arbitraj care funcționează la nivel local, județean și național.

UDMR tratează cazurile de discurs al urii în baza regulamentul intern de funcționare a comisiilor de etică. Conform acestui regulament, comisiile sunt abilitate să judece acele cazuri care privesc „situații, comportamente, activități care sunt incompatibile cu documentele constitutive ale Uniunii (Program, Statut, actele Congresului, Consiliului Reprezentanților Uniunii, etc.)”. Întrucât prin programul său „UDMR promovează suprimarea naționalismului, șovinismului, antisemitismului și a agresiunii verbale, sancționarea legală a oricărei forme de instigare naționalistă, șovinistă, antisemită”, considerăm că, într-adevăr, comisiile etice pot să judece cazurile de discurs instigator la ură.

Partidul Libertate, Unitate și Solidaritate

Partidul Libertate, Unitate și Solidaritate (PLUS) este un partid înființat în decembrie 2018 în jurul fostului premier tehnocrat Dacian Cioloș și a câtorva dintre membrii cabinetului său. La scurt timp după înființare, europarlamentarul Cristian Preda a devenit membru al partidului, oferind acestuia posibilitatea să trimită observatori la alegerile europarlamentare din 2019, la care partidul a participat în alianță cu USR, primind al treilea cel mai mare număr de voturi. Partidul este perceput ca având o orientare de centru-dreapta, lucru susținut și de președintele acestuia, deși documentele oficiale ale acestuia (statutul, codul etic și manifestul) îl poziționează clar în zona centru-stânga. De altfel, dintre toate partidele analizate, PLUS a inclus în documentele sale cele mai clare prevederi aplicabile împotriva discursurilor instigatoare la ură. Cu toate acestea trebuie menționat că președintele partidului, Dacian Cioloș, a fost implicat într-un scandal privind apartenența sa, la începutul anilor '90, în aripa de tineret a Vetrei Românești, organizație naționalistă de extrema dreapta. Cioloș a susținut că nu s-a implicat în niciun moment în activități naționalist-extremiste, ci doar în acțiuni culturale.

Conform articolului 5 al partidului, unul dintre scopurile PLUS este „[...] promovarea de programe și politici în interesul general, cu respectarea diversității sociale, în mod democratic și tolerant, cu includerea și reprezentarea tuturor intereselor sociale”. Printre obiectivele partidului se găsesc „susținerea libertăților fundamentale ale omului, a toleranței și a egalității depline a tuturor în fața legii [...]” și „Susținerea reprezentării sociale echitabile a tuturor cetățenilor români din țară și din afara țării și promovarea unui dialog inclusiv și participativ cu diaspora” (art. 6, alin. 2, punctele b și c).

Demnitatea este una dintre valorile partidului (art. 7, alin. 1), iar principiile 6 și 9 (art. 7, alin. 2) sugerează nu doar o distanțare a partidului de discursul instigator la ură, cât și un interes în promovarea diversității (principiul 6: „Credem în respect și construim un partid bazat pe respect și demnitate umană.”; principiul 9: „Credem în diversitate și construim împreună un partid pentru toți”). Această afirmație este întărită de descrierea din Codul etic al PLUS cu privire la principiul respectului și responsabilității față de cetățeni. Aici PLUS menționează explicit faptul că promovează „existența unui comportament politic bazat pe

respectarea demnității fiecărei persoane, într-un climat liber de orice manifestare și formă de hărțuire, exploatare, umilire, dispreț, amenințare sau intimidare” și că „nu sunt permise manifestări misogine, rasiste, șovine, xenofobe, homofobe și nici hărțuirea sexuală sau de orice altă natură”. De altfel, partidul anunță explicit faptul că se „ angajează să respecte cetățenii indiferent de opțiunile lor politice, de gen, rasă, etnie, vârstă, religie, orientare sexuală, clasă, avere, dizabilitate, educație”.

Nu pot deveni membri ai partidului persoanele care „promovează violența, ideologii totalitare, anarhismul, rasismul, șovinismul, separatismul etnic sau teritorial și orice alte idei ori acțiuni extremiste sau contrare intereselor naționale” precum nici acelea care au derulat o „activitate politică precedentă este în contradicție cu valorile și principiile PLUS” (art. 8, alin 2, punctele c și e). Cu toate că și PLUS alături de rasismul șovinismul și separatismul etnic și teritorial, amploarea prevederilor care vizează promovarea diversității și respectului față de minoritățile de orice fel ne face să credem că nu se intenționează concentrarea pe manifestările de acest tip venite din partea minorității maghiare. Și cu această ocazie, Codul etic consolidează convingerea că PLUS respinge în mod clar discursul instigator la ură: în paragraful referitor la principiile fundamentale ale partidului este menționat că „din PLUS nu pot să facă parte persoane [...] extremiste sau [care] au comis acte dovedite de discriminare împotriva femeilor și minorităților de orice fel (rasiale, etnice, religioase, sexuale etc.) [...] persoanele care au comis asemenea acte nu sunt acceptate ca membri ai partidului, iar dacă sunt deja membri, își pierd această calitate, în condițiile stabilite prin Statutul PLUS”. Trebuie însă remarcat că însuși președintele partidului a fost acuzat de activități politice care l-ar pune în incompatibilitate cu calitatea de membru, acuzații pe care le-a respins. De asemenea, procedura prin care o persoană devine membru nu oferă garanții absolute că prevederile descrise mai sus sunt într-adevăr îndeplinite de persoanele care aspiră la statutul de membru.

Odată devenită membru, o persoană are obligația de a respecta principiile partidului și să respecte și să acționeze conform Codului Etic, Statutului și Regulamentului Intern (art. 12, punctele a și b). Având în vedere că procedurile de aplicare a sancțiunilor sunt clare, cuprinzătoare și progresive (e.g. art. 48, art.

52, art. 89, art. 90, art. 92), riscul ca un membru PLUS să scape nepedepsit pentru discurs instigator la ură sau manifestări intolerante este, teoretic, inexistent. Mai mult, odată aplicată o sancțiune unui membru PLUS, acesta își pierde timp de un an dreptul de candida în interiorul partidului (art. 64, alin. 2, pct. b), ceea ce reprezintă un mijloc suplimentar de a descuraja discursul instigator la ură.

Membrii PLUS care au statutul de reprezentanți ai partidului sunt obligați să promoveze și să acționeze „în spiritul valorilor și principiilor PLUS” (art. 69, pct. a), deci, teoretic să devină promotori ai diversității în spațiul public.

Conform articolelor 75 și 78, PLUS nu poate colabora cu niciun fel de entitate care „militează împotriva respectării drepturilor fundamentale” sau cu cele care nu sunt în acord cu statutul partidului. Prevederea este consolidată de Codul etic care spune că „PLUS poate să facă alianțe și coaliții politice cu alte partide sau grupări care respectă statul de drept, pluralismul politic și sunt angajate în respectarea drepturilor omului. Alianțele cu partide și grupări extremiste (comuniste, fasciste, fundamentaliste) nu sunt permise.”

Partidul PRO România

Partidul PRO România (PPR) este un partid de centru-stânga care s-a coagulat în jurul fostului prim-ministru al României, Victor Ponta. Cei mai vizibili membri ai partidului sunt foști membri PSD care au intrat în conflict cu fostul președinte PSD Liviu Dragnea.

Statutul PPR conține prevederi clare cu privire la discursul instigator la ură. Articolul 4, cuprins în capitolul referitor la scopul, valorile și obiectivele PPR, statuează că partidul „nu va alimenta ura, frica în societate, discriminarea sau radicalizarea opiniilor despre diferite minorități pentru atingerea unor scopuri electorale”.

Nu există niciun fel de restricții cu privire la activitățile sau comportamentul anterior al unei persoane care își dorește să devină membră a partidului. Cu toate acestea, candidatul trebuie să adere la valorile și principiile menționate în statut (art. 6, pct. c). Odată intrată în partid, o persoană trebuie „să cunoască, să respecte și să promoveze valorile și principiile prevăzute în Statutul și Programul

Politic al Partidului” (art. 9, alin. 1) și „să fie exemple de conduită politică morală și civică” (art. 9, alin. 1).

Autoreglementări la nivel de organizații media

Mass-media din România nu a reușit să își dezvolte în perioada de după 1989 structuri asociative puternice, capabile să impună la nivelul industriei și în rândul breslei norme de comportament sau valori profesionale. Acestea ar fi fost și sunt în continuare extrem de necesare într-o industrie care reprezintă o componentă esențială a unei democrații și al cărei principal capital este dat de încrederea publicului.

În anul 2018, cele mai cunoscute structuri asociative ale industriei de media sunt Clubul Român de Presă – CRP și Convenția Organizațiilor de Media - COM, deși ambele organisme sunt aproape lipsite de activitate (CRP nu mai are site web la data publicării acestui raport, însă anumite prevederi ale codului său deontologic mai apar pe site-uri active; COM are activități sporadice). Codurile deontologice ale celor două organisme rămân însă cele mai cunoscute la nivel de breaslă. Ambele conțin reguli referitoare la discriminarea în presă sau la discursul care incită la ură.

Clubul Român de Presă

Înființat în 1998, **Clubul Român de Presă (CRP)** este o organizație care a fost înființată pentru a reprezenta, în principal, interesele proprietarilor de presă. Organizația a adoptat un Cod deontologic pe care l-a actualizat de-a lungul anilor. CRP își propune “să participe activ la îmbunătățirea calitativă a presei românești și la formarea unui mediu de afaceri favorabil companiilor mass-media”. Deși a dispus de resursele și infrastructura necesare diseminării și impunerii acestui Cod în rândul breslei, CRP nu a reușit să facă din acest

document un reper nici măcar în rândul redacțiilor membre. Instituția a creat un organism de implementare a acestui Cod, Consiliul etic al CRP, însă acesta a funcționat numai pe hârtie, iar reacțiile sale la încălcările flagrante ale Codului au fost sporadice.

Codul etic al CRP nu are mențiuni specifice privitoare la discursul care incită la ură sau la discriminare. Documentul conține însă un articol care limitează menționarea rasei, naționalității sau religiei numai dacă "informația publicată se referă la un fapt strict legat de respectiva problemă". Cu alte cuvinte, menționarea rasei sau naționalității într-o știre în care e vorba de o infracțiune este irelevantă și incorectă. În general, constatăm că etnia infractorilor este precizată aproape exclusiv atunci când infractorii aparțin unor minorități naționale. În schimb, niciodată nu este menționată etnia infractorilor care aparțin majorității.

Menționarea etniei este relevantă atunci când are legătură cu o faptă - de exemplu, dacă o persoană refuză un transplant de organe din cauza religiei, atunci acest fapt este demn de menționat, întrucât convingerile religioase au determinat o anumită situație.

"Art. 4 - Se va menționa rasa, naționalitatea, apartenența la o anumită minoritate (religioasă, lingvistică, sexuală) numai în cazurile în care informația publicată se referă la un fapt strict legat de respectiva problemă. Ziaristul va evita detalierea unor vicii sau a unor elemente morbide legate de crime."

O organizație activă la nivel local și care a aderat la codul deontologic al Clubului Român de Presă este Asociația Profesioniștilor din Presă - Cluj (APPC), care are 62 de membri și 27 de membri susținători. APPC are un mecanism de sancționare a abaterilor de la prevederile Codului.

Convenția Organizațiilor de Media

Convenția Organizațiilor de Media (COM) este o „coalțiție informală de asociații de jurnaliști, de alți profesioniști din mass-media, syndicate și organizații patronale” înființată în 2002, „din dorința de a oferi mai multă vizibilitate și

putere de negociere profesioniștilor din mass-media”. Coordonarea COM și secretariatul tehnic au fost asigurate de Centrul pentru Jurnalism Independent și ActiveWatch. COM a adoptat în 2004 două documente de auto-reglementare, Statutul Jurnalistului și Codul Deontologic al COM. Ulterior, în 2009, COM a coordonat elaborarea și adoptarea [Codului Deontologic unificat](#), care sintetizează prevederile a peste 15 documente de auto-reglementare diferite. COM nu dispune de un organism de implementare a Codului, rămânând la latitudinea fiecărui membru să își definească mecanismele de aplicare.

Codul Deontologic unificat adoptat de Convenția Organizațiilor de Media interzice explicit discriminarea și discursul care incită la ură și violență. Codul include și un articol asemănător celui din Codul CRP, prin care rasa, naționalitatea și apartenența la o anumită comunitate vor fi menționate numai dacă sunt relevante în cadrul subiectului tratat.

13.1. Jurnalistul este dator să nu discrimineze și să nu instige la ură și violență. Se vor menționa rasa, naționalitatea sau apartenența la o anumită comunitate (religioasă, etnică, lingvistică, sexuală, etc.) numai în cazurile în care informația este relevantă în cadrul subiectului tratat.

Singura organizație profesională care are un mecanism funcțional de implementare a Codului este Asociația Jurnaliștilor de limbă Maghiară din România (AJMR).

Asociația Română de Comunicații Audiovizuale

Un alt document de auto-reglementare circulă în piața de media din 2011 fiind asumat, cel puțin la nivel declarativ, de redacțiile care dețin supremația audiențelor, adică principalele televiziuni și radiouri naționale. Codul aparține [Asociației Române de Comunicații Audiovizuale](#) (ARCA), o asociație patronală care reunește principalele societăți de radio și televiziune din România și are ca obiectiv “menținerea și dezvoltarea unui climat legislativ, reglementativ și administrativ favorabil investițiilor în domeniul audiovizual ca și a unui context competițional optim pentru dezvoltarea, atât în interesul public cât și în cel privat, a acestui domeniu”.

Codul deontologic ARCA a căpătat vizibilitate odată cu decizia din 2011 a Consiliului Național al Audiovizualului de a cere radiodifuzorilor să își asume un cod deontologic. Astfel, mare parte din radiodifuzorii importanți și-au asumat acest Cod. În ciuda faptului că dispune de cele mai mari posibilități de punere în practică, fiind asumat instituțional de redacțiile cele mai influente din piață, Codul deontologic al ARCA are un impact la fel de nesemnificativ ca restul codurilor etice din piață, neexistând un interes real din partea radiodifuzorilor de a aplica normele prevăzute de aceste documente. Această lipsă de interes este ilustrată de paragraful final al Codului, în care se enunță „Prezumția de creativitate”. Vom cita în integralitate acest principiu: „Totuși, este specific pentru o parte din principiile formulate aici că nu pot decât să rămână la nivelul de reper, fiind imposibilă o judecată asupra faptului dacă practica editorială se conformează lor sau nu. Pentru noi este suficient însă ca aceste principii să constituie o preocupare, iar punerea lor în practică să producă o valoare construită conform creativității fiecărui editor. Acesta este principiul «prezumției de creativitate»”.

Acest paragraf sau „principiu” dă, de fapt, măsura interesului și a dorinței marilor jucători din audiovizual de a impune niște minime standarde etice și editoriale în piață. ARCA nu dispune de mecanisme de implementare a Codului.

Codul ARCA recomandă radiodifuzorilor să „valorizeze” „principiile anti-discriminare în mod pro-activ” prin conținutul editorial difuzat. Fraza următoare limitează însă aria de acoperire a acestei recomandări la „principiul egalității dintre femei și bărbați” și „combaterii prejudecăților care contravin acestui principiu”, lăsând în afara reglementării restul situațiilor de discriminare.

„În sensul construcției de valori civice, radiodifuzorii pot avea în vedere valorizarea principiilor anti-discriminare în mod pro-activ, prin promovarea de conținut care să conducă la înțelegerea importanței patrimoniului valoric al egalității în drepturi a persoanelor. În acest sens se va acorda atenție principiului egalității dintre femei și bărbați și combaterii prejudecăților care contravin acestui principiu.”

Alte documente de auto-reglementare inițiate de organizații sau proiecte din afara industriei/breslei mass-media

O organizație neguvernamentală, Centrul pentru Jurnalism Independent, a redactat în 2002 un document dedicat exclusiv modului în care jurnaliștii ar trebui să relateze despre minorități, [Ghidul de bune practici în relatarea despre minorități](#). Ghidul a fost elaborat în cadrul programului Minorități în mass-media derulat de CJI în 2001 - 2002, în colaborare cu MEDE European Consultancy și Oficiul Național pentru Romi. Cităm din ghid:

"GHID DE BUNE PRACTICI PRIVIND RELATAREA DESPRE MINORITĂȚI ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ

- 1. Respectă-ți semenii, indiferent de sex, nivel de educație, vârstă, apartenență etnică, religioasă, orientare sexuală sau politică;*
- 2. Menționează nivelul de educație, vârsta sau apartenența etnică, religioasă, orientarea sexuală sau politică a persoanelor despre care relatezi numai atunci când acest lucru este relevant în context;*
- 3. Întreabă-i pe cei implicați cum doresc să fie identificați și folosește această denumire în relatarea ta;*
- 4. Evită senzaționalismul bazat pe stereotipuri și prejudecăți;*
- 5. Identifică-ți propriile stereotipuri și prejudecăți și asigură-te că nu îți afectează relatarea;*
- 6. Impune un ton neutru atunci când utilizezi știrile preluate din alte surse;*
- 7. Fii echilibrat și înlătură termenii discriminării negative sau pozitive;*
- 8. Nu amesteca experiențe personale în relatările de presă despre o minoritate, deoarece sunt irelevante;*
- 9. Acordă în mod egal atenție tuturor părților implicate în subiectul despre care relatezi;*
- 10. Include printre sursele tale și reprezentanți ai minorităților, pentru o reflectare cât mai largă a societății;*
- 11. Fii conștient că între tine și minoritățile despre care relatezi pot exista diferențe culturale care blochează accesul la informații;*
- 12. Corectează gramatical citatele dacă pun într-o lumină nefavorabilă sursele;*

13. *Relatează cu dorința de a construi punți de înțelegere între categorii, grupuri umane sau opțiuni individuale.*

COD ETIC ANTIDISCRIMINARE PENTRU SPAȚIUL VIRTUAL

Acest Cod etic a fost inițiat în cadrul unei dezbateri - „Ura virtuală vs. responsabilitate reală” - organizate în cadrul programului S.P.E.R. (Stop Prejudcăților față de Etnia Romilor) , în cadrul căreia participanții au atras atenția asupra discursului intolerant propagat prin intermediul internetului; un proces ulterior de consultare cu reprezentanți ai spațiului on-line a generat următorul cod:

„Codul etic antidiscriminare reprezintă un set de aspirații prin care se încearcă responsabilizarea mesajului virtual și transformarea mediului on-line într-un spațiu în care sunt respectate drepturile fundamentale ale omului.

Acest cod nu este produsul unic al inițiatorilor, nici un set de reguli impuse, ci un statement pe care orice blogger îl poate adopta pentru a-și exprima public atașamentul față de principii etice nondiscriminatorii și preocuparea pentru eliminarea conținuturilor on-line rasiste, xenofobe sau sexiste. E nevoie de voi pentru ca acest demers să aibă succes, așa că vă invităm să citiți textul codului etic și să îl adoptați pe site-urile/blogurile voastre împreună cu ștampila-simbol a acestei inițiative. Detalii tehnice găsiți accesând adresa: <http://www.sper.org.ro/blog/?p=61>

I. Preambul manifest

Fiecare persoană are dreptul inviolabil la libera exprimare atât timp cât acesta nu afectează drepturile fundamentale ale altor persoane.

Media online este un instrument care aduce noi posibilități de comunicare și noi modalități de a servi publicul. Ca orice mijloc de comunicare în masă, media online trebuie să-și clădească credibilitatea, așa cum a făcut și media tradițională. Un mijloc prin care media online poate dobândi credibilitate și își poate spori

calitatea este asumarea unor mecanisme de autoreglementare asemănătoare celor din media tradițională.

Conținutul generat de utilizatori este o componentă esențială în construirea unor comunități online și în exploatarea potențialului de interactivitate oferit de Internet. De asemenea, conținutul generat de utilizatori este un element al mediei online ce contribuie la extinderea pieței ideilor, oferind posibilitatea de a aprofunda anumite teme de interes și conectând oameni cu interese asemănătoare.

Moderarea echilibrată a forumurilor de discuții contribuie la îmbunătățirea calității întregului conținut, adăugând forță și încredere elementelor de conținut online, dinamizând dezbaterile. Prin contrast, dezbaterile nemoderate pot duce la insulte, atacuri la persoană și comentarii de calitate îndoielnică, care pun într-o lumină nefavorabilă produsul promovat.

Demersul redactării unui cod etic pentru media online vine ca o alternativă la inițiativele legislative recente care riscă să afecteze grav libertatea de exprimare. Legislația existentă conține deja reglementări care sancționează penal discursul ce incită la ură, xenofobia, negarea holocaustului sau promovarea ideologiilor fasciste.

Acest cod etic trebuie văzut ca un set de aspirații și nu ca un set de reguli, un manifest prin care se exprimă public atașamentul față de principii etice nondiscriminatorii.

Societatea este diversificată atât din punct de vedere al culorii pielii, apartenenței etnice, naționalității, orientării sexuale, sexului cât și din punctul de vedere al opiniilor, viziunilor politice, religiei. Codul etic este un îndrumar de principii etice care stau la baza oricărei societăți deschise, în care oamenii nu sunt excluși social pe baza etniei, culorii pielii, orientării sexuale etc.

Codul nu are un mecanism propriu - zis de implementare. Implementarea principiilor etice existente aici se face prin asumarea acestuia de către fiecare actor implicat, acestea aplicându-se oricărei forme de conținut online: text, audio, video, fotografii.

Preluarea codului etic reprezintă un gest de solidaritate pentru transformarea spațiului on-line într-un mediu în care drepturile omului sunt respectate.

II. Norme

În redactarea materialelor și moderarea comentariilor care menționează minorități și grupuri vulnerabile, creatorii și moderatorii de conținut on-line, cu responsabilitate, vor:

- promova libertatea de exprimare, încurajând dezbaterile de idei și discuțiile în contradictoriu, chiar și atunci când nu sunt de acord cu conținutul acestora;*
- respecta partenerii de dialog, combătând ideile, dar nu atacând partenerii de dialog;*
- descuraja discriminarea prin intermediul internetului. Insultele sau afirmațiile rasiste, homofobe, sexiste sau discriminatorii față de alte minorități sau grupuri dezavantajate și incitarea la ură sunt intolerabile;*
- evita incitarea la violență și la comiterea de ilegalități prin mesaje și comentarii;*
- respecta demnitatea semenilor lor și vor evita menționarea apartenenței la o anumită minoritate sau grup vulnerabil dacă acestea nu sunt relevante, indiferent dacă este vorba de o minoritate națională, etnică, rasială, religioasă, sexuală, de vârstă sau de dizabilitate, precum și orice alt criteriu care ar putea genera discriminarea;*
- evita utilizarea stereotipurilor și prejudecăților cu privire la rasă, vârstă, sex, orientare sexuală, religie, etnie, dizabilitate, statut seropozitiv sau orice alt criteriu; își vor identifica propriile stereotipuri și prejudecăți și se vor asigura că nu le afectează comunicarea;*
- respecta dreptul fiecărei persoane sau grup de persoane la autoidentificare/ de a fi numit așa cum își dorește."*

Concluzii

- Autoreglementarea în mass-media există numai formal. Codurile etice nu sunt aplicate și nu există organisme funcționale care să vegheze la respectarea acestora.
- Există un dezinteres generalizat al breslei și al industriei pentru asumarea și impunerea unor minime standarde etice și profesionale.
- Divizarea breslei contribuie din plin la această stare de fapt. Această divizare se regăsește inclusiv la nivelul asociațiilor profesionale, care s-au înmulțit, fără ca impactul lor să devină semnificativ în rândul industriei sau al publicului.
- Din păcate, trebuie să așteptăm încă foarte mulți ani pentru ca aceste documente să fie implementate. O miză mai apropiată ar fi ca ele să devină (re)cunoscute în interiorul breslei, să existe o masă critică de jurnaliști care să și le însușească și să lupte pentru respectarea lor.

Recomandări

- Codurile etice existente (și prevederile lor referitoare la discriminare/discursul care incită la ură) trebuie diseminate în spațiul public.
- Publicul are posibilitatea să împingă industria mass-media în direcția responsabilizării prin sesizarea diferitelor abateri etice, inclusiv cele care discriminează sau instigă la ură.
- Mass-media are șansa de a opri decredibilizarea accentuată de care este afectată prin asumarea și aplicarea unor minime standarde etice și profesionale.

Autoreglementarea în industria publicității

Spre deosebire de mass-media, industria publicității a reușit să-și asume un cod unic de autoreglementare (**Codul de Practică în Publicitate**) și să creeze un mecanism funcțional de aplicare a acestuia. Codul de Practică în Publicitate a fost redactat și asumat de [Consiliul Român pentru Publicitate](#) sau Romanian Advertising Council (RAC), o organizație profesională, non-guvernamentală, înființată în 1999. RAC a reușit să-și crească în mod constant numărul de membri, ajungând în momentul de față la 78: companii, agenții de publicitate, media și asociații. Conform autorilor, "Codul reprezintă un set de reguli etice de respectat de către toți cei implicați în domeniul publicității și în orice formă de comunicare comercială" al cărui scop este „să sprijine dezvoltarea unui mediu de afaceri decent și onest în România prin oferirea unui ghid de formă și conținut pentru o informare corectă, cinstită și decentă față de consumator și industrie”. În 2018, RAC a adus modificări Codului de Practică în Publicitate, astfel încât să poată fi aplicat și influencerilor (vloggeri, bloggeri, etc.) și i-a invitat pe aceștia să adere la el.

Codul de Practică în Publicitate are mai multe puncte dedicate exclusiv discriminării și incitării la violență. Aceste puncte aparțin articolului referitor la responsabilitatea socială a organizațiilor din industria publicității. Sunt interzise explicit afirmațiile sau reprezentările care să incite la violență verbală, psihică sau fizică. De asemenea, organizațiile care își asumă codul trebuie să respecte demnitatea umană "sub toate aspectele". Grupurile vulnerabile în fața discursului instigator la ură sunt menționate explicit și acoperă principalele ținte ale acestui tip de discurs din România. Cu toate acestea, la finalul enumerării grupurilor vulnerabile este adăugată și prescurtarea "etc.", astfel încât prevederile codului pot fi aplicate și în cazuri care fac referire la ținte mai puțin "tradiționale" pentru discriminarea discursivă.

"Art.7 - Responsabilitatea socială

7.1 - Comunicarea trebuie să nu conțină nicio formă de discriminare sau ofensă pe criterii sociale, politice, de rasă, naționalitate, sex, vârstă, religie, origine, etnie, dizabilitate sau orientare sexuală etc.

7.2 - Comunicarea trebuie să respecte demnitatea umană sub toate aspectele.

7.3 - Comunicarea trebuie să nu conțină afirmații sau reprezentări care să incite la violență verbală, psihică sau fizică.”

Codul de conduită al rețelelor de socializare. Studiu de caz - România

Context:

În perioada 5 noiembrie - 14 decembrie 2018, ActiveWatch a participat la cel de-a patra rundă de monitorizare a gradului de conformare a companiilor IT (Facebook, YouTube, Twitter, Google și Instagram) în aplicarea Codului de Conduită⁸¹.

Sub coordonarea DG JUST (Directoratul General pentru Justiție și Consumatori al Comisiei Europene), în cadrul acestui exercițiu de monitorizare au participat 39 de organizații și instituții publice din 26 de state membre care au raportat 4392 de mesaje instigatoare la ură și care intrau sub incidența legislațiilor penale naționale. Per ansamblu, companiile IT au îndepărtat aproximativ 72% dintre conținuturile raportate, evaluatorii interni îndepărtând, cu prioritate, mesaje care instigau la acte de violență împotriva unor grupuri minoritare și/sau vulnerabile.

Spre deosebire de anul 2016, când a avut loc primul exercițiu de monitorizare a Codului de Conduită, companiile Facebook și YouTube au înregistrat progrese semnificative în evaluarea și îndepărtarea conținuturilor instigatoare la ură, reușind să răspundă la peste 80% dintre solicitări⁸².

Studiu de caz - România

În intervalul 5 noiembrie - 14 decembrie am trimis 153 de notificări, 92,2% din conținut fiind eliminat în decurs de 24 de ore - cea mai ridicată rată de la intrarea în această inițiativă.

⁸¹ În luna mai 2016, companiile Facebook, Microsoft, Twitter și YouTube au adoptat un Cod de conduită privind combaterea discursurilor ilegale de incitare la ură din mediul online. Codul este rezultatul negocierilor dintre Comisia Europeană și giganții social media, cu scopul de a integra în politicile de gestionare a rețelelor și principiile Deciziei cadru 2008/913/JAI81, privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei.

⁸² Mai multe detalii aici: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/code_of_conduct_factsheet_7_web.pdf

Cele mai multe notificări au vizat conținuturi de pe platforma Facebook - 110 (rata de succes de 91% cu 100 de mesaje eliminate), urmată de YouTube - 42 (rata de succes 98%, cu 41 de mesaje eliminate) și Instagram - 1 (0 eliminat, conținutul este încă disponibil).

93% din raportări au fost întemeiate pe art. 369 din Codul penal român, restul fiind întemeiate pe Ordonanța 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob.

76% din conținutul eliminat viza comunitatea / membrii de etnie romă, urmată de LGBT (14%), mesajele antisemite - 7% și alții - 3% (maghiari, refugiați etc).

Precizări necesare:

Toate raportările făcute de ActiveWatch au urmărit posibile încălcări ale legislației penale în vigoare. Au fost raportate în mod particular acele mesaje care intrau sub incidența art. 317⁸³ și art. 369⁸⁴ din Codul Penal, precum și mesajele care intrau sub incidența Legii nr. 107/2006 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii.

Au fost raportate către rețelele sociale acele comentarii care cuprindeau elemente de incitare la ură clar definite (ex: instigarea la acte de violență și/sau vandalizare a unor comunități pe criterii etnice, promovarea unor măsuri violente extreme împotriva unor categorii de persoane: deportare, sterilizare, exterminare etc.). De asemenea, au fost raportate și mesajele (text și foto) care promovau simboluri fasciste, evenimente sau persoane vinovate de infracțiuni contra umanității, în asociere cu grupuri sau categorii de persoane.

ActiveWatch nu a transmis nicio sesizare către autoritățile judiciare din România și nu a solicitat suspendarea sau blocarea nici unui cont, indiferent de virulența mesajelor

⁸³ Art. 317, C.P: *Instigarea la discriminare / Instigarea la ură pe teme de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie, apartenență politică, convingeri, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.*

⁸⁴ Art. 369, C.P: *Incitarea la ură sau discriminare / Incitarea publicului, prin orice mijloace, la ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.*

promovate, întrucât considerăm că administratorii conturilor de Facebook la care au fost postate respectivele comentarii ar trebui să fie cei care să ia măsuri împotriva lor.

Autoreglementări la nivelul fедераțiilor sportive

Lumea sportivă a fost până la mijlocul anilor 2000 una din zonele sociale unde discursul care incită la ură, rasismul, xenofobia sau violența s-au manifestat cel mai vizibil. Spiritul de fair-play a fost pătat de evenimente adeseori violente, la care autoritățile sportive au răspuns cu destulă întârziere. Reglementările introduse, mai ales în lumea fotbalului, au dat rezultate și frecvența acestor evenimente a scăzut semnificativ.

Am selectat în acest studiu patru arii sportive - fotbal, hochei, baschet și handbal, zone în care au avut loc manifestări xenofobe sau violente. Am analizat documentele interne care reglementează aceste sporturi, căutând norme specifice privind discursul care incită la ură sau violență, manifestări rasiste, xenofobe, violente. De asemenea, am căutat informații cu privire la acțiunile concrete întreprinse de federațiile sportive pentru a preveni astfel de comportamente.

În privința reglementărilor, la nivelul Federației Române de Fotbal, a Federației Române de Baschet și a celei de Handbal am identificat referiri specifice la aceste manifestări. La Federația Română de Hochei pe Gheață, principiul nediscriminării apare o singură dată în Statut, însă regulamentele nu conțin nicio prevedere împotriva discriminării, rasismului sau xenofobiei de orice fel.

Numai Federația Română de Fotbal și Federația Română de Handbal au afișate informații cu privire la acțiunile concrete întreprinse pentru prevenirea manifestărilor rasiste, violente, xenofobe. Celelalte trei federații nu au afișate informații în acest sens.

Federația Română de Fotbal (FRF)

La nivelul activității fotbalistice găsim numeroase reglementări interne. Unele dintre ele definesc comportamentele interzise, altele enunță sancțiunile pentru astfel de fapte.

Întâlnim reglementări dedicate exclusiv discursului care incită la ură sau violență. De asemenea, există o mulțime de sancțiuni împotriva comportamentului rasist, discriminatoriu, xenofob sau jignitor. Toate sunt sancționate cu pedepse aspre de regulamentele FRF.

Aceste reglementări reprezintă, în mare parte, un răspuns necesar la manifestările de rasism, xenofobie și violență care au marcat fotbalul autohton, în special în ultimii 20 de ani. Fenomenul a luat amploare după 1995, odată cu dezvoltarea fenomenului ultras, atingând cote îngrijorătoare la sfârșitul anilor '90 și începutul anilor 2000. În tribune erau des prezente sloganuri, însemne, bannere cu mesaje rasiste sau care promovau persoane vinovate pentru crime împotriva umanității. De asemenea, erau frecvente bătăile între suporterii diverselor echipe sau violențe între suporterii și forțele de ordine. Oficiali din fotbal exprimau fără rezerve opinii cu caracter rasist, încurajând astfel manifestările suporterilor.

Inițial, autoritățile din fotbal nu au recunoscut gravitatea problemei care afecta fotbalul românesc, preferând să o ignore. A fost nevoie de sancțiunile impuse de organismele internaționale (UEFA) și de presiunea exercitată de acestea pentru a determina FRF și LPF să reacționeze și să intervină cu măsuri de ordin normativ sau prin acțiuni concrete menite a combate astfel de manifestări.

De menționat și soluția adoptată la nivel legislativ, care a complementat normele interne ale FRF. În 2008, Parlamentul a adoptat Legea nr. 4/2008 privind prevenirea și combaterea violenței cu ocazia competițiilor și a jocurilor sportive, o lege salutară dar, în același timp, controversată deoarece conține multe prevederi care lasă loc abuzurilor. Un îmbucurător este că incidentele violente petrecute pe stadioane sau în preajma lor au devenit și ele tot mai rare în ultimii ani.

Elemente de autoreglementare

Documentul fondator al Federației Române de Fotbal, Statutul FRF, anunță, încă din preambulul său, că FRF împărtășește cele 11 principii fundamentale ale UEFA, respectul fiind unul dintre acestea. Conform articolului 8, litera n al aceluiași document, „*combaterea violenței și a rasismului*” reprezintă unul dintre scopurile și obiectivele FRF.

Printre atribuțiile FRF, Statutul menționează și întreprinderea de „*măsuri pentru prevenirea și combaterea violenței la meciurile de fotbal, precum și pentru promovarea spiritului de fair-play și a toleranței în activitatea fotbalistică*”, precum și desfășurarea de „*activități de cetățenie activă, responsabilitate socială și incluziune socială*” (Articolul 9).

FRF își asumă neutralitatea politică, etnică și religioasă și interzice în mod expres discriminarea (Articolul 10 – Diversitate și non-discriminare): „*FRF este neutră din punct de vedere politic, religios și etnic. Discriminarea de orice fel împotriva unei țări, a unei persoane fizice sau a unor grupuri de persoane având la bază etnia, sexul, limba, religia, orientarea politică sau orice alt motiv este interzisă. Orice tip de discriminare, directă sau indirectă, se sancționează conform Regulamentului disciplinar FIFA/UEFA/FRF, după caz.*”.

Din punct de vedere instituțional, există o comisie dedicată discriminării - „*Comisia pentru fair-play și combaterea discriminării*”, însărcinată cu elaborarea de „*programe legate de fair-play și combaterea discriminării de orice fel*” (Articolul 55).

Conform Statutului, atribuții în zona combaterii violenței revin și Asociațiilor județene de fotbal, responsabile cu organizarea competițiilor la nivel județean și municipal. Acestea au delegate atribuții în privința aplicării de măsuri pentru „*(...)promovarea spiritului de fair-play, prevenirea și combaterea violenței la jocurile de fotbal (...)*”.

Regulamentul de organizare și funcționare (ROF) obligă toate cluburile să pună în aplicare programul UEFA de 10 măsuri privind combaterea rasismului. De asemenea, clubul organizator este obligat să instruiască crainicul stadionului să nu transmită anunțuri discriminatorii la adresa echipei oaspete (Art. 56, ROF).

Fapte interzise de reglementările FRF:

Regulamentul de disciplină al FRF

Articolul 82 din Regulamentul de disciplină al FRF enumeră faptele considerate a fi "Comportament nereglementar". Printre acestea regăsim „afișarea sub orice formă de inscripții rasiste, xenofobe și jignitoare, scandarea de cuvinte/expresii jignitoare și obscene ori emiterea de sunete în scop jignitor”.

Articolul 83 se referă la nerespectarea obligațiilor în organizare a meciurilor de către organizatori și include „afișarea sub orice formă de inscripții rasiste, xenofobe și jignitoare, scandarea de cuvinte/expresii jignitoare și obscene ori emiterea de sunete în scop jignitor”.

Regulamentul de organizare și funcționare a FRF (ROF)

Articolul 56 - Organizarea jocurilor (aliniatul 4, litera k) impune organizatorilor obligația „să prevină orice acțiuni provocatoare sau rasiste, în stadion sau în imediata vecinătate a stadionului și, dacă astfel de acțiuni au loc, să facă anunțuri la stația de amplificare cerând încetarea acestora și, după caz, procedând la îndepărtarea bannerelor, steagurilor ori a altor obiecte sau la evacuarea din stadion a celor care au săvârșit abateri grave”. Aliniatul 5 al aceluiași articol obligă cluburile să pună în aplicare programul UEFA de 10 măsuri privind combaterea rasismului. De asemenea, conform articolului 58, aliniatul 1, litera q), cluburile organizatoare au obligația „să interzică afișarea în arena sportivă a simbolurilor, sloganurilor ori textelor cu conținut obscen sau care incită la denigrare a țării, la xenofobie, la ură națională, rasială, de clasă ori religioasă”.

Sanctiuni

Regulamentul de disciplină conține reglementări specifice cu privire la sancțiunile aplicate pentru rasism, xenofobie sau discriminare. Sancțiunile prevăd suspendarea jucătorilor, echipei tehnice, antrenorilor precum și a

oficialilor, amenzi, dar și programarea jocurilor fără spectatori până la interzicerea organizării jocurilor pe propriul stadion, pierderea jocului prin forfait, scăderea a 2-6 puncte sau excluderea din competiție (Art. 50 și Art. 54 din Regulamentul de disciplină).

Incitarea la ură sau violență făptuită de jucători, antrenori sau oficiali este aspru pedepsită cu suspendări pe durate îndelungate. Articolul 50 - "*Incitarea la ură, violență și comportarea jignitoare*" sancționează abaterile jucătorilor sau oficialilor care incită/ îndeamnă în mod public, la un comportament ori o atitudine cu caracter jignitor sau disprețuitor. Același articol menționează *incitarea la un comportament violent sau la ură*, pentru care sancțiunea constă în suspendare de la 10 la 16 jocuri dacă fapta a fost săvârșită de un jucător sau antrenor și suspendare de la 4 la 6 luni dacă fapta a fost săvârșită de un oficial. Sancțiunile se dublează dacă sunt comise prin intermediul mass-media sau în ziua jocului.

Comportamentul rasist în interiorul stadionului poate fi sancționat de arbitri cu măsuri extreme, care includ întreruperea, suspendarea sau încetarea meciurilor (Art. 83, Regulamentul de disciplină și Art. 58, ROF).

Afișarea de către spectatori a unor inscripții conținând sloganuri discriminatorii/ denigratoare/ rasiste/ xenofobe conduce la amenzi aspre aplicate cluburilor pe care le susțin spectatorii respectivi, în timp ce spectatorii care se fac responsabili de astfel de fapte riscă cel puțin doi ani interzicerea accesului pe stadioane.

De asemenea, este interzisă și aspru sancționată propaganda în favoarea ideologiilor extremiste, atât în timpul jocului, cât și înainte sau după. Amenzile în acest caz pot ajunge până la 70.000 de lei (Art. 54 din Regulamentul de disciplină).

Codurile de etică și de conduită ale FRF

La finalul anului 2018, FRF a introdus în dezbatere un cod de etică și un cod de conduită. Documentele au intrat în vigoare în martie 2019. Conform codului etic, „nu trebuie să existe vreo discriminare în fotbal pe motivul rasei, sexului, originii etnice, culturii, religiei, opiniei politice, stării civile, orientării sexuale sau al oricărui factor incorect sau irelevant, cu excepția cazurilor permise de lege, de

hotărârile Adunării Generale sau ale Comitetului Executiv al FRF, comitetele, comisiile sau alte organe alese sau desemnate ale FRF” (punctul 17) și „Protecția demnității individului este fundamentală și toate formele de hărțuire în fotbal, fie fizice, verbale sexuale sau de orice altă natură sunt interzise” (punctul 19). Codul de conduită are un capitol separat dedicat „diversității și sustenabilității”, care prevede că angajații, voluntarii, colaboratorii sau orice persoane care acționează în numele FRF „vor efectua toate eforturile rezonabile pentru a asigura respectarea și protejarea tuturor drepturilor omului recunoscute la nivel național și internațional”

Acțiuni întreprinse

FRF a fost foarte activă în 2018 în organizarea unor evenimente destinate combaterii discriminării, menite a promova fotbalul în societate, multe având scopuri caritabile și beneficiari copii sau tineri defavorizați. Aceste evenimente sunt desfășurate deseori în parteneriat cu diverse organizații neguvernamentale. FRF a continuat organizarea „Cupei Diversității”, în parteneriat cu Departamentul pentru Relații Interetnice, în 2018 fiind adăugată și o competiție de juniori.

Recomandări

Considerăm că se impune o atitudine mai pro-activă din partea autorităților din fotbal (FRF, LPF) și a cluburilor pentru a preveni incidentele rasiste sau violente. La nivelul autorităților se pot demara programe destinate cluburilor, prin care conducătorilor să li se atragă atenția asupra riscurilor pe care le presupun asemenea manifestări. Se impune, de asemenea, un dialog deschis cu suporterii, atât din partea autorităților din fotbal, cât și din partea cluburilor, pentru a identifica modalități eficiente de prevenire a incidentelor rasiste sau violente, fie și doar pentru a evita sancțiunile aspre care pot afecta echipele de club sau echipa națională.

În egală măsură, FRF ar trebui să continue programele și evenimentele educative destinate copiilor și tinerilor iubitori de fotbal, atât a celor încadrați în diverse cluburi, cât și a celor iubitori de fotbal.

Federația Română de Handbal

Elemente de autoreglementare

Statutul FRH

Nediscriminarea este menționată în principalul obiectiv al FRH. Conform Statutului său, principalul obiectiv al FRH este *„dezvoltarea și promovarea practicării handbalului pe teritoriul României, sub toate formele sale și fără nici un fel de discriminare pe motive politice, religioase, rasiale, de naționalitate, sex sau vârstă”*. De asemenea, conform art.3, alin. 2 al statului, *„F.R.H. nu admite discriminări politice, religioase, rasiste, de naționalitate, sex sau profesie ”*

Printre atribuțiile FRH este și cea de a *„întreprinde măsuri pentru prevenirea și combaterea violenței, precum și pentru promovarea spiritului de fairplay și toleranței în activitatea sportivă”*.

Regulament Liga Națională Masculin-Feminin

În cadrul acestui document nu există reglementări specifice cu privire la incidente ce implică manifestări rasiste sau discriminatorii. Federația nu a renunțat la numele celor două ligi – feminină și masculină. Liga națională feminină continuă să se numească Liga Florilor, iar cea masculină Liga Zimbrilor. Alegerea, cel puțin bizară, este de natură să consolideze stereotipurile gen.

Regulamentul disciplinar al FRH

Regulamentul disciplinar sancționează organizatorii jocurilor pentru *„scandarea de lozinci rasiste, acte de violență sau vandalism”*. Sancțiunile pot ajunge până la pierderea jocului de către echipa gazdă sau ridicarea dreptului de organizare pe teren propriu a unor jocuri oficiale.

Concluzii

La nivelul FRH există reglementări specifice care sancționează manifestările și scandările rasiste. Nu există referiri directe la discursul care incită la ură. De remarcat că principalul obiectiv al FRH, potrivit Statutului său, menționează nediscriminarea pe motive politice, religioase, rasiale, de naționalitate, sex sau vârstă.

Federația Română de Baschet (FRB)

FRB are reglementări interne dedicate exclusiv discursului care incită la ură sau violență. De asemenea, există sancțiuni împotriva comportamentului violent, rasist, discriminatoriu sau xenofob.

Statutul FRB

Federația Română de Baschet menționează chiar în articolul ce-i definește obiectul de activitate că nu admite „nicio discriminare cu caracter religios, rasist, sex sau profesie” (articolul 2, litera b din Statut). Tot în Statut, FRB anunță că are printre atribuții „prevenirea și combaterea violenței în sport, pentru promovarea unor măsuri educative, a spiritului fair - play și a toleranței în întreaga activitate a jocului de baschet, sprijinind nemijlocit activitatea Comisiei Naționale de Acțiune împotriva Violenței în Sport” (Art. 14.p).

„Art. 2. B. FRB este persoană juridică de drept privat, de utilitate publică, autonomă, neguvernamentală, apolitică, neadmițând nicio discriminare cu caracter religios, rasist, sex sau profesie, fără scop lucrativ, exercitând autoritatea în organizarea, îndrumarea, dezvoltarea și controlul activității de baschet pe teritoriul României și în reprezentare internațională.”

Regulamentul General de Organizare a Competițiilor de Baschet

Regulamentul General de Organizare a Competițiilor de Baschet a suferit modificări în 2018. Prevederile articolului 12.4.1. din vechiul regulament au fost preluate ca atare în regulamentul aprobat în 2018. Este interzisă folosirea unui „limbaj licențios, injurios, violent, discriminator, xenofob și folosirea de bannere cu conținut discriminator, impudic”. Același articol prevede sancțiuni cu amendă pentru astfel de fapte aplicabile organizatorilor de competiții sau unităților sportive astfel:

- a) de la 200-1.000 EUR pentru prima abatere;
- b) de la 400-2.000 EUR pentru fiecare recidivă;
- c) de la 200-1.000 EUR pentru sloganuri și bannere cu conținut discriminator, xenofob și impudic.

Noul regulament interzice crainicilor meciurilor să „folosească un limbaj licențios, injurios, violent, discriminator și xenofob” (art. 19.38, pct. e) și să „nu

încurajeze echipa gazda și să nu incite spectatorii, inclusiv prin gesturi” (art. 19.38, pct. f). Nerespectarea prevederilor duce la interzicerea activității crainicului pe durata meciului, acestuia aplicându-i-se, totodată, o amendă cuprinsă între 300 și 1.000 de euro.

Regulamentul de disciplină

Regulamentul de disciplină prevede la Art. 17.3 amenzi de la 200 la 1.000 de euro pentru “scandări și proferarea de injurii, cuvinte cu conținut obscen sau care incită la xenofobie, ură națională, rasială, de clasă ori religioasă, la discriminări de orice fel și violență”. În caz de recidivă, penalizările vor fi duble, iar clubul în cauză va juca următoarele 1-3 meciuri pe teren propriu fără spectatori.

De asemenea, afișarea în arena sportivă a simbolurilor, sloganelor sau textelor cu conținut obscen, care incită la denigrarea țării, la xenofobie, la ură națională, rasială, de clasă ori religioasă, la discriminări de orice fel și violență, indiferent de mărimea și suportul pe care sunt inscripționate se sancționează cu amendă de la 500 la 1.500 euro. În caz de recidivă, penalizările vor fi duble, iar clubul în cauză va juca următoarele 1-3 meciuri pe teren propriu fără spectatori.

Concluzii

La nivelul FRB există reglementări specifice care sancționează manifestările și scandările rasiste, xenofobe și discursul care incită la ură. De remarcat că obiectul de activitate al FRB, potrivit Statutului său, menționează nediscriminarea pe motive religioase, rasiale, de sex sau profesie.

Federația Română de Hochei pe Gheață (FRHG)

Elemente de autoreglementare

Principiul nediscriminării este menționat doar în statutul Federației la descrierea primului obiectiv principal: „dezvoltarea și promovarea practicării hocheiului pe gheață pe teritoriul României, sub toate formele sale și fără niciun fel de discriminare pe motive politice, religioase, rasiale, de naționalitate, sex sau vârstă” (Cap. 1.3, art. 8, pct. 8.2.1). De asemenea, Federația își propune să

întreprindă măsuri pentru promovarea „toleranței în activitatea hocheistică”
(art.9, pct. 9.1.9.).

Legislația națională

Discursul instigator la ură naște multe controverse, inclusiv de natură legislativă. A folosi un discurs instigator la ură poate conduce la încălcarea drepturilor celor țintiți de discurs. A limita un discurs, prin a-l încadra legislativ ca fiind contravenție sau infracțiune, constituie o limitare a libertății de expresie, ceea ce, în unele situații, poate reprezenta chiar încălcarea acestui drept. Așadar, dreptul la liberă exprimare intră uneori în conflict cu alte drepturi și valori, precum respectarea demnității umane, dreptul la viață privată și de familie, dreptul la libertatea de conștiință și dreptul de a nu fi supus discriminării.

Capitolul de față își propune să analizeze legislația națională care reglementează, direct sau indirect, discursul instigator la ură. De asemenea, capitolul vizează analiza propunerilor legislative din ultimul an, care ar putea avea un impact asupra reglementării discursului instigator la ură, sau care sunt ele însele o expresie a intoleranței.

Constituția României

În perioada analizată, nu au existat modificări ale Constituției României. Următoarele prevederi sunt legate direct sau indirect de discursul instigator la ură sau de principii adiacente acestuia:

- Constituția statuează principiul egalității între cetățeni - *Articolul 4 (2) România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială;*
- Articolul 16 include principiul nediscriminării - *Articolul 16 (2) Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări;*

- Articolul 20 include principiul aplicării cu prioritate a prevederilor tratatelor și pactelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului - *Articolul 20 (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile;*
- Libertatea de exprimare este prevăzută de Articolul 30, care include și limitări, precum acelea prevăzute de alineatele 6, respectiv 7 - *Articolul 30 (6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară și nici dreptul la propria imagine; Articolul 30 (7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.*

ECRI a recomandat, în cel de-al treilea raport cu privire la România, modificarea Constituției României, în sensul includerii unei prevederi care să restricționeze libertatea de expresie, adunare și asociere în scopul combaterii rasismului, așa cum este detaliat de ECRI în Recomandarea de Politică Generală nr. 7, privind legislația națională referitoare la combaterea rasismului și discriminării rasiale. În cel de-al patrulea raport cu privire la România, ECRI repetă recomandarea, considerând că actualele prevederi nu sunt suficiente, așa cum sunt ele formulate, fiind nevoie de un semnal mai clar: *“Constituția ar trebui, prin urmare, să prevadă că exercitarea libertății de expresie, adunare și asociere poate fi restricționată în scopul combaterii rasismului, conform CEDO și în acord cu Recomandarea de Politică Generală nr 7⁸⁵”.*⁸⁶

⁸⁵ https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/GPR/EN/Recommendation_N7/REC7-2003-8-ROM.pdf

⁸⁶ Par. 8, Raportul ECRI privind România (al patrulea ciclu de monitorizare), Adoptat pe 19 martie 2014, Publicat pe 3 iunie 2014

Ordonanța nr. 137/2000, privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare

Ordonanța nr. 137/2000 a transpus Directiva Consiliului 2000/43/CE cu privire la implementarea principiului tratamentului egal între persoane indiferent de originea rasială sau etnică și Directiva Consiliului 2000/78/CE de creare a unui cadru general în favoarea tratamentului egal privind ocuparea forței de muncă și condițiile de muncă. Ordonanța nr. 137/2000 cuprinde reglementarea discursului instigator la ură în cadrul Articolului 15: *Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.*

În 2013, au intervenit modificări ale Ordonanței nr. 137/2000, cu scopul de a aduce legislația națională anti-discriminare în conformitate cu prevederile Directivei Consiliului 2000/43/CE. Aceste modificări nu au vizat Articolul 15, care reglementează discursul instigator la ură, însă vor fi descrise în paragrafele următoare, deoarece orice modificare a cadrului legislativ antidiscriminare are implicații indirecte și asupra discursului instigator la ură.

Înainte de modificările introduse în 2013, OG nr. 137/2000 includea situații de discriminare care se interpretau ca fiind excepții, acestea neintrând sub incidența ordonanței. Totodată, OG nr. 137/2000 nu prevedea un principiu general de excepție de la discriminarea directă, așa cum prevede Directiva 2000/43/CE: *În foarte puține cazuri, un tratament diferit poate fi justificat atunci când o caracteristică legată de originea rasială sau etnică constituie un caz special și determină o cerință ocupațională, atunci când obiectivul este legitim iar cerința este proporțională.* Prin urmare, modificările din 2013 au introdus excepția de discriminare directă, prin introducerea Articolului 4¹. Articolele 9 și

13 (2) din OG nr. 137/2000 au fost abrogate, pentru că prevedeau excepții cu caracter special:

- *(Fostul) Art. 9: Prevederile art. 5 - 8 nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului angajatorului de a refuza angajarea unei persoane care nu corespunde cerințelor și standardelor uzuale în domeniul respectiv, atâta timp cât refuzul nu constituie un act de discriminare în sensul prezentei ordonanțe.*
- *(Fostul) Art. 13 (2): Prevederea alin. (1) nu poate fi interpretată în sensul restrângerii dreptului autorităților de punere în aplicare a planurilor de sistematizare și amenajare a teritoriului, atât timp cât mutarea se face în condițiile legii, iar măsura luată nu este determinată de apartenența persoanei sau a grupului de persoane în cauză la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acestora.*

În același scop, anume de a elimina acele prevederi care includeau excepții cu caracter special, a fost modificat articolul 10, literele c) - g). În varianta anterioară modificărilor din 2013, refuzul acordării unor diferite servicii nu era considerat discriminare în cazul în care restrângerea era „justificată obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a aceluși scop” erau „adecvate și necesare”.

OG nr. 2/2001, privind regimul juridic al contravențiilor, prevede ca termen de prescripție a aplicării amenzii contravenționale 6 luni de la data săvârșirii faptei, în cazul contravențiilor simple, respectiv 6 luni de la data constatării faptei, în cazul contravențiilor continue.

Această prevedere se aplica și faptelor de discriminare, până la modificarea OG 137/2000 din 2013: Articolul 26 alin. 2¹: *Aplicarea sancțiunilor contravenționale prevăzute la alin. (1) se prescrie în termen de 6 luni de la data sesizării Consiliului National pentru Combaterea Discriminării.*

Înainte de modificările din 2013, mai exista o neconcordanță între Directiva 2000/43/CE și legea națională, anume cea legată de sarcina probei. Înainte de modificare, OG nr. 137/2000 prevedea obligația reclamantului de a dovedi

“existența unor fapte care permit a se presupune existența unei discriminări directe sau indirecte, iar persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea” îi revenea “sarcina de a dovedi că faptele nu constituie discriminare”. Articolul 20 alin. (6) a fost modificat astfel încât reclamantul trebuie doar să prezinte “fapte pe baza cărora poate fi prezumată existența unei discriminări directe sau indirecte”, după care sarcina probei este inversată, persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea revenindu-i “sarcina de a dovedi că nu a avut loc o încălcare a principiului egalității de tratament”.

În 2016, fostul deputat Bogdan Diaconu, membru al Partidului România Unită, a depus un proiect de lege care urmărea abrogarea întregii Ordonanțe 137/2002. Acest lucru ar fi condus nu numai la pierderea principalei legi antidiscriminare din România, ci și la desființarea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării. Proiectul legislativ, înregistrat la Camera Deputaților, a rămas uitat, ajungând să fie adoptat tacit la începutul anului 2017. În martie 2017, Senatul a respins proiectul de lege cu unanimitate de voturi⁸⁷.

Noul Cod Penal

Pe 1 februarie 2014 a intrat în vigoare Noul Cod Penal, care prevede modificări care au legătură, direct sau indirect, cu reglementarea discursului instigator la ură.

În Noul Cod Penal, discursul instigator la ură este reglementat în articolul 369, infracțiunea fiind denumită *Incitarea la ură sau discriminare*: *“Incitarea publicului, prin orice mijloace, la ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă”*. Articolul 317 din vechiul Codul Penal incrimina incitarea la discriminare, considerându-se că instigarea la ură reprezintă un act material al instigării la discriminare. Noul Cod Penal incriminează în mod explicit instigarea la ură, infracțiunea fiind denumită incitarea la ură sau discriminare. Față de articolul 317 din Codul penal, singura modificare este renunțarea la enumerarea criteriilor discriminării, considerându-se că acestea sunt deja reglementate de legea specială – Ordonanța Guvernului

⁸⁷ Proiect de lege înregistrat la Senat cu nr. L45/2017

nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

O altă infracțiune preluată din Codul penal anterior este cea prevăzută de Art. 368 - Instigare publică: *Fapta de a îndemna publicul, verbal, în scris sau prin orice alte mijloace, să săvârșească infracțiuni [...].*

Noul Cod Penal reunește abuzul în serviciu contra intereselor persoanelor, contra intereselor publice și prin îngrădirea unor drepturi într-un singur articol. Alineatul 2 prevede în mod specific îngrădirea unui drept al unei persoane sau crearea pentru aceasta a unei situații de inferioritate pe temei de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA.

Articolul 405 privind propaganda pentru război a fost preluat din Codul penal anterior. Modificarea se referă la faptul că infracțiunea a fost inclusă în cadrul celor contra securității naționale, în timp ce în Codul penal anterior aceasta era inclusă în cadrul infracțiunilor contra păcii și omenirii.

OUG nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii

OUG nr. 31/2002 a suferit modificări în 2013, respectiv în 2015. Cele din 2015 au declanșat numeroase dezbateri în sfera publică.

Modificarea din 2013 prevede abrogarea articolului 7, care stabilea procurorul ca organ de urmărire penală pentru infracțiunile prevăzute de art. 3-6, în mod obligatoriu.

Modificarea din 2015, realizată prin intermediul Legii 217/2015, a fost propusă din mai multe motive. În nota de fundamentare pentru proiectul de lege care a adus modificările din 2015, inițiatorii au atras atenția asupra faptului că acele cazuri care au ajuns în fața Parchetului, în temeiul OUG nr. 31/2002, s-au finalizat cu închiderea dosarului. Inițiatorii modificării OUG nr. 31/2002 au subliniat că majoritatea dosarelor au fost închise pe baza interpretărilor legii care fac referire

la Holocaust. Interpretarea sintagmei "Holocaustul pe teritoriul României" s-a făcut, conform inițiatorilor legii, prin exploatarea faptului că teritoriile actuale ale României "nu corespund cu cele administrate în acea perioadă de guvernele istorice"⁸⁸. Al doilea motiv pentru inițierea legii de modificare a fost faptul că varianta anterioară a ordonanței nu se referea și la Mișcarea Legionară, ci doar la fascism, rasism, xenofobie și la persoanele vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii.

Inițiatorii legii au folosit două argumente care susțin ipoteza acestora, anume că legionarismul face parte din familia mișcărilor fasciste. Primul argument este Legea 51/1991 privind siguranța națională a României, care consideră acțiunile legionare, alături de cele totalitariste, extremiste, fasciste, rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste, ca fiind acțiuni care "*pot pune în pericol sub orice formă unitatea și integritatea teritorială a României*". Al doilea argument invocat de inițiatorii legii este o decizie a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secția I Civilă, care menționează: "mișcarea legionară a fost în esență, organizație de tip paramilitar terorist, de orientare naționalist fascistă, cu caracter mistic religios, violent anticomunist, dar, printre altele, și antisemit"⁸⁹.

În propunerea de lege, se dorea introducerea în titlu a sintagmei "combaterea infracțiunilor", însă în varianta adoptată a Legii 217/2015, titlul ordonanței a fost stabilit ca "Ordonanță de urgență privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, legionar, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid, contra umanității și de crime de război."

În urma modificării din 2015, la articolul 1, care precizează aria de reglementare a OUG nr. 31/2002, a fost adăugat și caracterul legionar, alături de cel fascist, rasist sau xenofob. Același lucru a fost pus în practică și în ceea ce privește Art. 4 alin (1), (2) și Art. 5.

La articolul 2, care definește termeni folosiți în ordonanță, a fost modificată definiția sintagmei "holocaust pe teritoriul României", în prezent aceasta fiind

⁸⁸ *Expunere de motive, disponibilă aici: <http://www.cdep.ro/proiecte/2014/100/90/3/em288.pdf>*

⁸⁹ *Decizia nr. 1.709 din 09 martie 2012 a Înaltei Curți de Casație și Justiție*

înțeleasă ca „persecuția sistematică și anihilarea evreilor și a rromilor, sprijinită de autoritățile și instituțiile statului român în teritoriile administrate de acestea în perioada 1940-1944”, spre deosebire de varianta anterioară Legii 217/2015, care făcea referire la anihilarea evreilor europeni de către Germania nazistă, de aliații și colaboratorii săi. În varianta anterioară modificării din 2015, se făcea referire la anihilarea romilor după cum urmează: “De asemenea, în perioada celui de-al Doilea Război Mondial, o parte din populația romă a fost supusă deportării și anihilării”. Actuala definiție este clară din punct de vedere al timpului și spațiului precum și din punctul de vedere al rolului statului român în punerea în practică a politicii naziste. De menționat este faptul că inițiatorii au propus o variantă de definiție care nu includea menționarea romilor ca victime ale holocaustului, fapt ce a fost sesizat de către Guvern, în punctul de vedere asupra proiectului de lege.

Prin Legea 217/2015 a fost adăugată în cadrul articolului 2 al OUG nr. 31/2002 și o definiție a Mișcării Legionare: „organizație fascistă din România care a activat în perioada 1927-1941 sub denumirile de «Legiunea Arhanghelului Mihail», «Garda de Fier» și «Partidul Totul pentru Țară»”.

Articolul 6 din varianta anterioară Legii 217/2015 a Ordonanței prevedea interzicerea și sancționarea negării holocaustului și a efectelor acestuia. Varianta modificată a articolului 6 extinde modalitățile prin care se poate realiza exprimarea în favoarea holocaustului: Articolul 6 (1): “Negarea, contestarea, aprobarea, justificarea sau minimalizarea în mod evident, prin orice mijloace, în public, a holocaustului ori a efectelor acestuia, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă”.

În plus, la Articolul 6 s-a adăugat un nou alineat care interzice și sancționează negarea, contestarea, aprobarea, justificarea sau minimalizarea genocidului, a crimelor contra umanității și a crimelor de război, așa cum sunt definite de Statutul Curții Penale Internaționale și în Carta Tribunalului Militar Internațional. Pentru a intra în sfera de acoperire a Art. 6 (2), genocidul, crimele contra umanității și crimele de război negate, contestate, aprobate, justificate sau minimalizate trebuie să fie recunoscute ca atare printr-o hotărâre a “Curții Penale Internaționale, a Tribunalului Militar Internațional înființat prin Acordul de la

Londra, la data de 8 august 1945, a Tribunalului Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie, a Tribunalului Penal Internațional pentru Rwanda sau a oricărui alt tribunal penal internațional înființat prin instrumente internaționale relevante și a căror competență este recunoscută de statul român”.

Au existat contestatari ai modificărilor aduse de Legea nr. 217/2015, pentru modificarea și completarea OUG nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii, denumită în spațiul public “legea antilegionară”. Dintre criticile aduse menționăm faptul că prin modificările aduse s-ar limita libertatea de exprimare și de conștiință. De asemenea, a fost criticat faptul că printre ideologiile care intră în aria legii menționate nu a fost inclus și comunismul. În plus, ca argument împotriva modificărilor aduse de Legea nr. 217/2015, a fost invocată existența altor reglementări care asigură interzicerea discriminării și protecția drepturilor omului.

Alte prevederi legislative legate de discursul instigator la ură

Legea nr. 4/2008 privind prevenirea și combaterea violenței cu ocazia competițiilor și a jocurilor sportive prevede că “Incitarea în public sau prin mass-media la acte de violență, în legătură cu competiția sau jocul sportiv, de către conducătorii de cluburi, oficiali sau sportivi constituie contravenție.” De asemenea, legea incriminează două fapte, anume “Utilizarea în arena sportivă a simbolurilor fasciste, rasiste sau xenofobe, răspândirea ori deținerea, în vederea răspândirii, de asemenea simboluri în arena sportivă” și “Promovarea cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unei infracțiuni contra păcii și omenirii sau promovarea ideologiei fasciste, rasiste ori xenofobe prin propagandă, săvârșită prin orice mijloace în incinta arenei sportive”, făcându-se trimitere la Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii.

Conform acestei legi, organizatorii de competiții sportive au obligația „să nu permită folosirea sistemelor de comunicare cu publicul pentru incitarea spectatorilor la violență, la producerea de distrugerii sau la denigrarea imaginii participanților la competițiile sau jocurile sportive”. În 2016, Legea nr. 4/2008 a suferit modificări, una dintre acestea fiind creșterea sancțiunilor pentru încălcarea acestei prevederi. De asemenea, au crescut amenzile și pentru nerespectarea de către organizatori a măsurilor menite să ajute la identificarea persoanelor sau grupurilor de persoane care s-au implicat în comportamentele sancționate de lege.

Legea nr. 6/2018, privind ratificarea Convenției Consiliului Europei referitoare la abordarea integrată a siguranței, securității și serviciilor la partidele de fotbal și la alte evenimente sportive. Această convenție prevede că statele semnatare vor lua măsuri ca „mecanismele operaționale instituite în arenele sportive să fie cuprinzătoare, să prevadă o legătură eficientă cu forțele de ordine, cu serviciile de urgență și organizațiile partenere și să includă politici și proceduri clare în ceea ce privește aspectele care ar putea influența gestionarea mulțimilor și riscurilor asociate în materie de siguranță și securitate, în special [...] orice formă de comportament rasist sau discriminatoriu”⁹⁰.

Legea nr. 60 din 1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice interzice, în cadrul Art. 9, adunările publice prin care se urmărește: a) *propagarea ideilor totalitare de natură fascistă, comunistă, rasistă, șovină sau ale oricăror organizații terorist-diversioniste, defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la ură națională sau religioasă, incitarea la discriminare, la violență publică și la manifestări obscene, contrare bunelor moravuri.*

În 2016, fostul deputat Remus Cernea a înregistrat un proiect de lege care urmărea înlocuirea legii 60 / 1991. Proiectul de lege a fost clasat. În cazul în care acesta ar fi fost adoptat, ar fi fost interzise adunările publice care urmăresc „îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, etnică, religioasă, de clasă, ideologică, de gen ori privind orientarea sexuală” precum și „incitarea la discriminare sau violență publică”.

⁹⁰ Proiect de lege înregistrat la Senat cu numărul L416/2017.

Legea audiovizualului nr. 504/2002 conține o serie de prevederi care pot avea ca efect restrângerea discursului instigator la ură prezent la posturile de radio și de televiziune. Conform articolului 40 al acesteia, „Este interzisă difuzarea de programe care conțin orice formă de incitare la ură pe considerente de rasă, religie, naționalitate, sex sau orientare sexuală”. De asemenea, conform articolului 75¹ din aceeași lege, „În cazul unui serviciu media audiovizual la cerere provenind din statele membre ale Uniunii Europene, Consiliul poate restrânge temporar dreptul de liberă retransmisie dacă o astfel de măsură este necesară pentru unul dintre motivele următoare: a) ordine publică, în special prevenirea, investigarea, depistarea și urmărirea infracțiunilor, inclusiv protecția minorilor și lupta împotriva incitării la ură pe motiv de rasă, sex, religie sau naționalitate și împotriva încălcării demnității umane privind persoane fizice”. Trebuie remarcat aici caracterul limitativ al criteriilor în baza cărora este interzisă difuzarea programelor care incită la ură.

Reclamele difuzate în spațiul audiovizual trebuie „să nu prejudicieze demnitatea umană” și „să nu includă nicio formă de discriminare pe motiv de rasă, etnie, naționalitate, religie, credință, handicap, vârstă, sex sau orientare sexuală” (articolul 29, literele c și d).

Codul de reglementare al conținutului audiovizual, adoptat prin Decizia nr. 220/2011 a Consiliului Național al Audiovizualului este complementar Legii nr. 504/2002. Articolul 47 al Codului este utilizat pentru a sancționa discursul instigator la ură. Pe 14 februarie 2017 acest articol a suferit modificări în sensul explicitării formelor de discurs al urii sancționabile și lărgirii numărului de criterii în baza cărora acest tip de discurs poate fi pedepsit. Noul text al articolului 47 este următorul:

„ (1) Este interzisă difuzarea în programele audiovizuale a oricăror forme de incitare la ură națională, rasială sau religioasă, la discriminare și la săvârșirea de infracțiuni de genocid contra umanității și de crime de război.

(2) Este interzisă difuzarea în programele audiovizuale a oricăror forme de manifestări rasiste, antisemite sau xenofobe.

(3) Sunt interzise în programele audiovizuale afirmații defăimătoare generalizatoare la adresa unui grup/comunități definit(e) de gen, vârstă, rasă, etnie, naționalitate, cetățenie, credințe religioase, orientare sexuală, nivel de educație, categorie socială, afecțiuni medicale sau caracteristici fizice.

(4) Sunt interzise în programele audiovizuale afirmații defăimătoare generalizatoare la adresa unei persoane pe baza apartenenței acesteia la un grup/o comunitate definit(ă) de gen, vârstă, rasă, etnie, naționalitate, cetățenie, credințe religioase, orientare sexuală, nivel de educație, categorie socială, afecțiuni medicale sau caracteristici fizice."

De asemenea, articolul 48 al aceluiași cod interzice „prezentarea apologetică a regimurilor totalitare, nazist și comunist, a autorilor crimelor și abuzurilor acestor regimuri, precum și denigrarea victimelor acestora”.

Legea nr. 30/2016. Prin intermediul acestei legi, România a ratificat Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011. Conform textului convenției, statele semnatare „vor face, acolo unde este cazul, demersurile necesare pentru a include material didactic pe probleme cum ar fi egalitatea între femei și bărbați, rolurile de gen ne-stereotipe, respectul reciproc, rezolvarea non-violentă a conflictelor în relațiile interpersonale, violență de gen împotriva femeilor și dreptul la integritate personală, adaptate capacității în evoluție a elevilor, în curriculumul formal și la toate nivelele de educație”. Aceste măsuri, implementate corect, sunt de natură să diminueze efectele stereotipurilor negative și ale discursului de ură împotriva femeilor și reprezintă, în opinia autorilor prezentului raport, forma cea mai sustenabilă de combatere a discursului urii. Deși legea conține câteva amendamente cu privire la aplicarea anumitor articole ale Convenției, niciunul dintre acestea nu influențează prevederile care au ca scop reducerea stereotipurilor și ale discursului instigator la ură.

Legea nr 157/2018 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea antisemitismului⁹¹. ActiveWatch a contestat legea⁹² atât prin prisma lipsa proporționalității pedepselor prevăzute de lege cât și prin cea a șanselor reale ca legea să aibă un efect concret de reducere a antisemitismului din societatea noastră. Lege prevede că toate manifestările discursive antisemite sunt pedepsite cu închisoarea, indiferent de forma, canalul de comunicare sau de calitatea emițătorului, punând sub semnul egalului tirada antisemită a unui adolescent la bere cu elucubrațiile pro-Hitler publicate de un politician pe Facebook. Mai mult, legea nu dublează prevederi deja existente în legislație, iar aplicarea ei ar trebui să fie făcută de aceeași procurori care, în prezent, nu reușesc să aplice nici OUG 31/2002 privind interzicerea organizațiilor, simbolurilor și faptelor cu caracter fascist, legionar, rasist sau xenofob, în ultimii ani aceștia reușind să trimită în judecată 7 cazuri din cele câteva sute plângeri înregistrate.

Propuneri legislative cu impact asupra combaterii discursului instigator la ură

Pe lângă propunerile deja menționate de modificare a legilor în vigoare care sunt folosite pentru combaterea discursului instigator la ură, în perioada de referință pentru cercetare au fost prezente pe agendele de lucru ale Senatului și Camerei Deputaților patru propuneri legislative cu impact direct asupra discursului de ură, precum una ar putea fi comise abuzuri în sensul îngrijirii combaterii intoleranței sau promovării diversității. Dintre propunerile cu impact direct asupra combaterii discursului de ură, menționăm:

- Propunerea legislativă privind promovarea demnității umane și toleranței față de diferențele de grup, al cărei inițiator a fost Liviu Dragnea și care a fost detaliată în precedentul raport cu privire la discursul instigator la ură din România. Propunerea a fost aprobată în Senat și supusă votului în Camera Deputaților, existând controverse cu privire la utilitatea acesteia. Propunerea legislativă nu a fost adoptată până la acest moment, iar pe pagina oficială a Camerei Deputaților figurează ca fiind retrimisă la comisii. Întrucât nu au mai fost

⁹¹ <https://www.universuljuridic.ro/legea-nr-157-2018-privind-unele-masuri-pentru-prevenirea-si-combaterea-antisemitismului-prezentare-general/>

⁹² <https://activewatch.ro/ro/antidiscriminare/reactie-rapida/romania-are-nevoie-de-aplicarea-legislatiei-care-combate-antisemitismul-nu-de-supraleqiferare>

făcuți niciun fel de pași în vederea adoptării din februarie 2016, considerăm că proiectul de lege este, de facto, abandonat⁹³.

- Propunerea legislativă privind interzicerea organizațiilor, simbolurilor și faptelor cu caracter comunist și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid contra umanității și de crime de război. În definiția organizațiilor cu caracter comunist cu care operează propunerea de lege se face referire la promovarea „urii și violenței pe motive de diferență de clasă socială”. Per total, documentul pare să fie o oglindă a OUG nr. 31/2002, și a fost deja respins de Senat. În prezent, se află înregistrat la Camera Deputaților, unde pare să fi fost abandonat din martie 2017⁹⁴.
- Proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, care prevede explicit dizolvarea asociațiilor religioase atunci când, prin activitatea lor, aduc atingere securității publice, „inclusiv prin promovarea unor concepte religioase radicale, extremiste, xenofobe sau prin incitarea la acte de violență împotriva altor confesiuni religioase, [...] drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”. Cel mai probabil, inițiatorii proiectului, deputații Iusein Ibram și Varol Amet, au urmărit scăderea șanselor de apariție pe teritoriul României a unor asociații religioase extremiste islamice. Proiectul de lege a fost adoptat de Senat iar în prezent se află înregistrat la comisiile de specialitate de la Camera Deputaților. Guvernul a dat, însă, aviz negativ acestuia. Și acest proiect de lege este abandonat la Camera Deputaților⁹⁵.
- Propunere legislativă pentru modificarea și completarea Ordonanței de Guvern nr 137/2000⁹⁶. Această propunere legislativă introduce noțiunea de hărțuire morală la locul de muncă în legea de funcționare a Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării și instituie pedepse, unele dintre ele luând chiar formă penală, pentru angajatorii sau salariații care „[...] lezează drepturile sau demnitatea salariatului , prin afectarea sănătății sale fizice sau mentale sau prin compromiterea viitorului profesional al acestuia, comportament manifestat în oricare dintre următoarele forme: a) conduită ostilă sau nedorită; b) comentarii verbale; c) acțiuni sau gesturi”. Deși considerăm că sancționarea eficientă a hărțuirii la locul de muncă este necesară, apreciem că introducerea ei, în această formă, în principalul act normativ cu forță de definire și combatere a

⁹³ http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?cam=2&idp=15191

⁹⁴ http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?cam=2&idp=15703

⁹⁵ http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?cam=2&idp=15387

⁹⁶ http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?cam=2&idp=17154

fenomenului de discriminare nu face decât să dilueze prevederile acestuia. Hărțuirea la locul de muncă poate să fie suprapusă unei situații de discriminare (atunci când angajatul este hărțuit din cauza apartenenței la un anumit grup (vulnerabil) – de exemplu, un angajat hărțuit pentru că este maghiar) sau poate să fie independentă de aceasta (atunci când un angajat este hărțuit pentru că, spre exemplu, colegii au părerea că a obținut locul de muncă prin pile). Propunerea legislativă a fost respinsă de Senat și se găsește în momentul de față blocată în comisii la Camera Deputaților.

În ceea ce privește propunerile legislative referitor la care există pericolul să fie folosite fie pentru a îngreuna promovarea diversității, în 2018 nu a existat decât una singură, respinsă definitiv de Camera Deputaților:

- Propunere legislativă pentru "Inocența Copilăriei" privind interzicerea cursurilor de educație sexuală în învățământul preșcolar, primar și gimnazial, fără acordul scris al părinților sau tutorelui. Considerăm că, în cazul în care programa orelor de educație sexuală ar conține și informații cu privire la orientarea sexuală și fluiditatea de gen, eventuala lege rezultată din aprobarea propunerii legislative ar putea restrânge accesul elevilor la informații privitoare acestor subiecte.

Propuneri legislative care reprezintă o expresie a intoleranței sau naționalismului

În 2018 au existat șase propuneri legislative înregistrate la Senat sau la Camera Deputaților care reprezintă în sine o expresie a intoleranței sau a naționalismului:

- Propunerea legislativă pentru modificarea articolului 367 Cod Penal, care presupunea pedepsirea cu închisoarea între 6 luni și 3 ani și interzicerea exercitării unor drepturi pentru „întreprinderea de acțiuni împotriva persoanelor sau bunurilor” având ca scop „schimbarea ordinii constituționale ori a îngreunării sau împiedicării exercitării puterii de stat”. Expunerea de motive a proiectului de lege susținea că solicitările privind autonomia Ținutului Secuiesc și unele luări de poziție ale unor

europarlamentari români de etnie maghiară „impun ca Parlamentul României să adopte acest act normativ”. Senatul a respins proiectul de lege cu unanimitate de voturi și l-a trimis Camerei Deputaților, cameră decizională⁹⁷. Aici, proiectul pare să fie „îngropat” la Comisii, ultimul pas care a fost făcut fiind trimiterea lui spre obținerea avizului de la comisia pentru drepturile omului în mai 2017⁹⁸.

- Propunerea legislativă de modificare a Constituției României, astfel încât textul articolului 48, alineatul 1 să fie „Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între un bărbat și o femeie, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor”. Textul în vigoare al articolului 48, alineatul 1, vorbește despre căsătoria dintre soți, permițând, în teorie, adoptarea unor legi care să reglementeze căsătoria între persoane de același sex, precum și adopția de copii de către astfel de cupluri. Propunerea legislativă este o inițiativă cetățenească, asumată prin semnătură de aproximativ trei milioane de cetățeni și a trecut de verificările Curții Constituționale. Propunerea a fost adoptată de Camera Deputaților în mai 2017, și de Senat în septembrie 2018. Referendumul de modificare a Constituției a avut loc în octombrie 2018, pe parcursul a două zile. Prezența la urne a fost de 21,1%, sub pragul de 30% necesar validării⁹⁹.
- Propunere legislativă privind legea Academiei Române, prin care se dorește, printre alte modificări, introducerea ocrotirii și cultivării „conștiinței identitare” în lista de activități care reprezintă misiunea Academiei. Motivarea proiectului de lege reclamă că, de la intrarea României în Uniunea Europeană, „s-a amplificat și s-a intensificat procesul mondializării și sunt în curs multe alte fenomene cu impact asupra dezvoltării țării și a afirmării sale în rândul națiunilor lumii”¹⁰⁰. Propunerea a fost adoptată de Senat și se află acum la Camera Deputaților, unde a primit avize favorabile de la toate comisiile consultate, mai puțin de la Comisia de Muncă și Protecție socială, care a avut obiecții tehnice cu privire la modurile de salarizare ale personalului.

⁹⁷ Proiect de lege înregistrat la Senat cu numărul L74/2017.

⁹⁸ http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?cam=2&idp=16208

⁹⁹ <https://www.digi24.ro/referendum-familie-2018/referendum-schimbare-constitutie-redefinire-casatorie-familie-1008821>

¹⁰⁰ Proiect de lege înregistrat la Senat cu numărul L427/2017.

- Propunere legislativă privind modificarea și completarea articolului 2 din Legea privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național și folosirea sigiliilor cu stema României de către autoritățile și instituțiile publice nr. 75/1994. Propunerea, benignă în sine - presupune arborarea drapelului României pe artere principale de circulație cu 5 zile înainte de Ziua Națională - este însoțită de o expunere de motive delirantă, redactată în tonul patetic al povestirilor istorice din perioada național comunismului regimului Ceaușescu. Dăm câteva exemple: „Drapelul, [...] a reprezentat și va reprezenta simbolul prin care sunt îngemănate, ca într-o sfântă cunună, toate elementele cu care se identifică poporul nostru. Pentru acest stindard și pentru valorile fundamentale ale națiunii române, de nenumărate ori, înaintașii neamului nostru au dat dovadă de sacrificiul suprem. Mereu le vom fi datori și nu îi vom uita!"; „în mentalul colectiv prezența drapelului pe fiecare arteră de circulație principală se traduce printr-un pios omagiu față de jertfa înaintașilor"; „Drapelul național, stropit de sângele eroilor este testamentul național pe care noi l-am primit, îl apărăm și îl dăm mai departe copiilor noștri". Propunerea a fost respinsă de Senat la început de 2018 și este înregistrată la Camera Deputaților, cameră decizională¹⁰¹. Aici, legea a primit două avize nefavorabile în comisii și pare să fie abandonată.
- Propunere legislativă privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea antiromânismului. Aceeași propunere de text legislativ a fost asumată de două grupuri de parlamentari, și este o copie fidelă a Legii nr 157/2018 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea antisemitismului. Expunerea de motive a primului grup care a depus propunerea la senat¹⁰² (grup format din parlamentari ai PSD, PNL, PMP și neafiliați) este o expresie a xenofobiei față de comunitatea maghiară din România (se vorbește despre „acțiuni pretins comemorative secuiești", se creează impresia că majoritatea evenimentelor comunității maghiare sunt însoțite de lozinci jignitoare la adresa românilor și face o trecere în revistă a nedreptăților suferite de români în Transilvania din vremuri medievale până în secolul XIX, fără a se oferi o perspectivă istorică critică) și a

¹⁰¹ Proiect de lege înregistrat la Senat cu numărul L485/2017.

¹⁰² http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?cam=2&idp=17219

aversiunii față de romi (în mai multe puncte ale documentului se vorbește despre comunicatori din afara granițelor care-i numesc pe români „țigani”). Expunerea celui de-al doilea grup¹⁰³ (format din parlamentarii PSD Șerban Nicolae și Titus Corlățean), dezvăluie doar aversiunea față de maghiari. Ambele propuneri au fost respinse de Senat și sunt în prezent la Camera Deputaților, unde au primit aviz negativ din partea Comisiei de drepturile omului, precum și din partea Guvernului.

- Propunere legislativă pentru modificarea și completarea legii educației naționale nr 1/2011¹⁰⁴, prin care persoanelor care se află în unitățile de învățământ din România li se interzice acoperirea feței cu orice fel de material care le-ar ascunde fizionomia. Conform expunerii de motive, legea ar fi necesară din cauza amenințărilor teroriste, deși este recunoscut textual faptul că terorismul „absent în spațiul românesc”. Considerăm că, în contextul prezent, o astfel de lege nu ar produce alte efecte decât acelea de a consolida stereotipul musulmanului terorist, gonflat de media în ultimii 5 ani. Propunerea legislativă a fost respinsă atât de Senat, cât și de Camera Deputaților.

¹⁰³ http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?cam=2&idp=17591

¹⁰⁴ https://www.senat.ro/legis/lista.aspx?nr_cls=L247&an_cls=2018

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului legată de discursul instigator la ură

Discursul instigator la ură a făcut obiectul unui număr semnificativ de cauze de pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului. Discursul instigator la ură nu apare menționat, ca atare, în niciunul dintre drepturile prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Articolul 3 din Convenție prevede dreptul de a nu fi supus torturii, tratamentelor degradante și inumane. A folosi un discurs instigator la ură, în anumite contexte, poate reprezenta încălcarea demnității umane a unor indivizi sau grupuri, ceea ce poate fi interpretat ca o încălcare a Art. 3 din Convenție. Cauzele CEDO legate de discursul instigator la ură sunt discutate, de cele mai multe ori, în contextul limitării libertății de exprimare, drept prevăzut de Articolul 10 din Convenție.

Având în vedere că pentru fiecare caz în parte, Curtea analizează proporționalitatea aplicării măsurilor de restricție a libertății de exprimare, soluțiile date de CEDO în această materie nu sunt previzibile, cu excepția celor respinse ca inadmisibile, prin invocarea Art. 17 (interzicerea abuzului de drept prin folosirea drepturilor garantate de Convenție pentru a distruge sau a aduce limitări drepturilor sau libertăților recunoscute de prezenta Convenție, altfel decât în forma prevăzută de această Convenție), ca de exemplu, cele legate de negarea Holocaustului.

Handyside împotriva Marii Britanii

Cu privire la importanța dreptului la exprimare, Curtea a stabilit, încă de la emiterea hotărârii în cazul *Handyside împotriva Marii Britanii*¹⁰⁵, faptul că este una dintre *“bazele esențiale ale unei societăți democratice, una dintre condițiile de bază pentru progres și pentru dezvoltarea tuturor”*. Curtea a mai stabilit, în *Handyside*, că Articolul 10 protejează nu doar *“idei care sunt privite favorabil și considerate inofensive [...], dar și pe acelea care șochează, ofensează sau deranjează statul sau orice alt sector al populației”*. Secțiunea de față își propune să marcheze diferitele poziții luate de CEDO, în ceea ce privește tensiunea dintre libertatea de exprimare și alte drepturi, relevante pentru subiectul discursului instigator la ură - libertatea de religie (art. 9 din Convenție), dreptul la respectarea vieții private (art. 8 din Convenție), demnitatea umană, protejată de articolul 3 din Convenție.

Otto-Preminger-Institut contra Austriei

De exemplu, într-un caz în care libertatea de exprimare a intrat în conflict cu libertatea de religie, în cazul *Otto-Preminger-Institut contra Austriei*, CEDO a subliniat protecția specială de care beneficiază libertatea de gândire, conștiință și religie. Aplicantul, Otto-Preminger-Institut, a încercat să difuzeze un film care jignează religia catolică și sentimentele religioase ale persoanelor din Tyrol, o regiune în care majoritatea populației este catolică. Autoritățile au interzis difuzarea filmului într-o sală publică și au confiscat filmul. Aplicantul a pretins încălcarea libertății de exprimare.

Având în vedere că ar fi fost mult prea controversat să se pronunțe asupra semnificației *“respectului”* față de libertatea de religie¹⁰⁶, Curtea a decis să excludă din rândul tipurilor de discurs protejat *“jignirea gratuită”*¹⁰⁷, care aduce atingere drepturilor altora și care nu contribuie sub nicio formă la dezbaterea publică¹⁰⁸. Curtea a reținut că nu a fost încălcată libertatea de exprimare a

¹⁰⁵ Hotărârea din 7 decembrie 1976

¹⁰⁶ Malcom D. Evans, *“From Cartoons to Crucifixes: Current Controversies Concerning the Freedom of Religion and the Freedom of Expression before the European Court of Human Rights”*, *Journal of Law & Religion*, Vol. XXVI, 2010

¹⁰⁷ „*Gratuitous offence*”

¹⁰⁸ Cauza *Otto-Preminger-Institut contra Austriei*, Hotărârea din 20 septembrie 1994, §49

aplicantului, cu mențiunea că trei dintre judecători au emis o opinie separată. Opinia majoritară subliniază că restricția impusă de stat avea scopul de a respecta sentimentele religioase ale populației catolice, precum și de a asigura pacea religioasă. Pe de altă parte, opinia separată argumentează că art. 9 nu protejează sentimente religioase și că aplicantul a luat suficiente măsuri de precauție, prin anunțul public, pentru a-i preveni pe cei care s-ar fi simțit jigniți la vederea filmului.

Wingrove contra Marii Britanii

Tot într-o cauză care privește conflictul între libertatea de exprimare și libertatea de religie, *Wingrove contra Marii Britanii*¹⁰⁹, CEDO a reținut că legile care interzic blasfemia religioasă pot fi necesare într-o societate democratică și pot fi compatibile cu Convenția doar dacă există proporționalitatea între modul în care sentimentul anti-religios este exprimat și pedepsele aplicate de stat. CEDO afirmă că nu se consideră blasfemie a exprima și a publica opinii ostile față de religia creștină, în cazul în care publicația este „decentă și temperată”. CEDO reafirmă principiul conform căruia „jignirile gratuite” și profanatorii nu sunt protejate de Convenție, principiu statuat în *Otto-Preminger-Institut contra Austriei*.

Féret contra Belgiei

În ceea ce privește discursul instigator la ură, CEDO a împrumutat testul “*bad tendency*” din doctrina Curții Supreme a SUA, test care permite restricția libertății de exprimare de către stat atunci când un discurs are ca singur scop să incite sau să determine o acțiune ilegală. Curtea Supremă a SUA a abandonat această doctrină, în prezent protejând inclusiv discursul instigator la ură, spre deosebire de CEDO, care tinde să nu protejeze discursul instigator la ură, aplicând testul “*bad tendency*”. Deși favorabil luptei împotriva discursului instigator la ură, au existat și voci care critică această doctrină a Curții, inclusiv din rândul judecătorilor CEDO, care au emis opinii separate în cauze precum *Féret contra Belgiei*. În cauza *Féret contra Belgiei*, CEDO a hotărât că libertatea

¹⁰⁹ Hotărârea din 25 noiembrie 1996

de exprimare nu a fost încălcată prin faptul că un membru al partidului de extremă dreapta, Front National, a fost condamnat pentru incitare la ură pe teme rasiale. Trei judecători au argumentat, într-o opinie separată, că broșurile distribuite de membrul Front Național nu incitau la violență sau la vreun act concret de discriminare, și că sancțiunile aplicate de către statul belgian au fost disproporționate. Se vede faptul că judecătorii semnatori ai opiniei separate preferă doctrina americană, care protejează toate tipurile de discurs, inclusiv cel instigator la ură. Majoritatea judecătorilor CEDO, în această cauză și nu numai, este totuși refractară în a acorda protecție discursului instigator la ură, ceea ce este de înțeles, având în vedere istoria europeană.

Vejdeland și alții contra Suediei

În cauza *Vejdeland și alții contra Suediei*¹¹⁰, aplicanții au distribuit 100 de broșuri, lăsându-le în dulapurile unor elevi. Broșurile au fost realizate de o organizație - National Youth și conțineau sintagme precum "*propagandă homosexuală*", considerând homosexualitatea ca având un „*efect distructiv moral asupra esenței societății*”, precum și cauza pentru HIV și SIDA. Aplicanții au fost condamnați pentru incitare împotriva unui grup, ceea ce a fost considerat, de către aceștia, o încălcare a dreptului la liberă exprimare. CEDO a hotărât, în unanimitate, că nu a fost încălcat art. 10 din Convenție. Doi dintre judecători au emis o opinie concurentă. Menționând că au fost foarte aproape de a concluziona că s-a încălcat libertatea de exprimare, cei doi judecători argumentează că ceea ce i-a determinat să considere opusul, a fost în special fenomenul de hărțuire și discriminare cu care se confruntă elevii și studenții LGBT.

Norwood contra Marii Britanii

O altă cauză CEDO care abordează discursul instigator la ură este *Norwood contra Marii Britanii*¹¹¹. Aplicantul, membru al partidului politic de extremă dreapta British National Party, a afișat un poster mare la fereastra apartamentului său, care conținea o imagine a turnurilor gemene în flăcări, alături de următorul mesaj: „Islam, afară din Anglia - Protejați poporul englez”. Aplicantul a fost

¹¹⁰ Hotărârea din 9 februarie 2012

¹¹¹ Hotărârea din 16 noiembrie 2004

condamnat pentru afișarea mesajului și imaginii ostile, amenințătoare și abuzivă la adresa unui grup rasial sau religios. Aplicantul s-a adresat către CEDO pentru încălcarea art. 10 din Convenție. CEDO a făcut referire la Articolul 17 din Convenție, care interzice abuzul de drept: „Nicio dispoziție din prezenta Convenție nu poate fi interpretată ca autorizând unui stat, unui grup sau unui individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau libertăților recunoscute de prezenta Convenție, sau de a aduce limitări acestor drepturi și libertăți, decât cele prevăzute de această Convenție.” Astfel, s-a considerat că aplicantul a invocat dreptul său la liberă exprimare într-o formă care abuzează de drepturile celorlalți, contrar celor prevăzute de art. 17. Afișarea posterului a constituit o „expresie publică de atac față de toți musulmanii din Marea Britanie”, care nu beneficiază de protecția asigurată de art. 10 din Convenție. Invocarea art. 17 din Convenție conduce la respingerea plângerii ca inadmisibilă.

Gündüz contra Turciei

În cauza Gündüz contra Turciei¹¹², aplicantul s-a adresat către CEDO cu privire la pretinsa încălcare a dreptului său la liberă exprimare. Aplicantul, lider al unei secte islamiste, a făcut declarații, în timpul unei dezbateri televizate, cu privire la nemulțumirea sa legată de instituțiile contemporane seculare și democratice din Turcia, descriindu-le ca profane. Acesta a solicitat, în mod deschis, introducerea legii sharia. Instanțele din Turcia l-au condamnat pe aplicant la 2 ani de închisoare, pentru incitare la ură și ostilitate, pe teme de diferențe religioase. În această cauză, CEDO a hotărât că a fost încălcat articolul 10 din Convenție. Curtea a observat că aplicantul a fost invitat în emisiune întocmai pentru a-și prezenta viziunea nonconformistă, inclusiv sub aspectul criticării valorilor democratice, care nu sunt compatibile cu concepția sa despre Islam. Curtea subliniază faptul că aceste subiecte sunt foarte dezbătute în mass-media din Turcia și constituie o problemă de interes general. Încă o dată, se menționează de către CEDO că art. 10 protejează inclusiv informații și idei care șochează, jignesc sau deranjează. CEDO nu a considerat că afirmațiile aplicantului au

¹¹² Hotărârea din 4 decembrie 2003

instigat la violență sau la ură, concluzionând, așadar, că prin măsurile luate de statul turc împotriva applicantului, s-a încălcat dreptul la liberă exprimare.

Garaudy contra Franței

Un alt aspect asupra căruia s-a pronunțat CEDO în câteva cauze este problema negării Holocaustului. În cauza *Garaudy contra Franței*¹¹³, applicantul a fost condamnat de către instanțele franceze pentru negarea crimelor împotriva umanității, pentru publicarea unor afirmații defăimătoare și pentru incitare la ură rasială. Applicantul, fost politician, a publicat o carte controversată, care, printre altele, ridică sub semnul întrebării natura și condițiile Holocaustului, numărul de evrei uciși, existența camerelor de gazare și legitimitatea Tribunalului de la Nuremberg. CEDO a respins plângerea, invocând art. 17 - abuzul de drept - și reținând: „*Negarea și rescrierea acestui tip de fapte istorice subminează valorile pe care se bazează lupta împotriva rasismului și antisemitismului și constituie o amenințare gravă la adresa ordinii publice*”.

CEDO a instituit practica de a invoca art. 17, considerând că anumite tipuri de discursuri sunt incompatibile cu valorile proclamate și garantate de Convenție, precum: negarea Holocaustului, justificarea politicii pro-naziste, conectarea tuturor musulmanilor cu acte grave de terorism, sau portretizarea evreilor ca reprezentând sursa răului din Rusia.¹¹⁴

Delfi As contra Estoniei

În ceea ce privește exprimarea discursului instigator la ură prin mediul online, CEDO a emis o hotărâre în cauza *Delfi As contra Estoniei*¹¹⁵. Agenția de știri online estoniană, Delfi, a publicat un articol despre o decizie controversată a unei companii de feriboturi. Din 185 de comentarii ale cititorilor articolului, 20 conțineau insulte și/sau limbaj de amenințare adresate acționarului principal al companiei de feriboturi. Acționarul, prin avocat, a solicitat ștergerea comentariilor jignitoare și acordarea daunelor. Agenția de știri a șters comentariile în aceeași zi în care i-a fost solicitat, însă a refuzat acordarea

¹¹³ Hotărârea din 24 iunie 2003

¹¹⁴ Vezi Hotărârea *Lehideux și Isorni contra Franței*, cauza *Garaudy contra Franței*, cauza *Norwood contra Marii Britanii*, cauza *Witzsch contra Germaniei*, respectiv cauza *Pavel Ivanov contra Rusiei*.

¹¹⁵ Hotărârea din 10 octombrie 2013, respectiv Hotărârea *Marii Camere* din 16 iunie 2015.

daunelor solicitate. Instanțele naționale estoniene au decis să oblige agenția de știri să plătească daune, reținând, totodată, că agenția de știri ar fi trebuit să prevină publicarea comentariilor jignitoare și să le șteargă de pe website din proprie inițiativă. Instanțele naționale au considerat că agenția de știri a avut de câștigat inclusiv din punct de vedere economic, deoarece comentariile au atras mai mulți vizitatori ai site-ului, ceea ce a determinat câștiguri provenite din publicitate. CEDO a reținut că nu a fost încălcată libertatea de exprimare, prin măsurile luate de statul estonian, inclusiv prin hotărârea Marii Camere. Se menționează, de către CEDO, că nu se poate solicita celor care depun plângeri să identifice autorii comentariilor anonime. Agenția de știri și-a asumat o anumită responsabilitate pentru comentariile cititorilor, permițându-le acestora să publice comentarii anonime.

Pihl contra Suediei

Cauza Pihl contra Suediei se găsește într-o relație deosebit de strânsă cu cauza Delfi contra Estoniei, atât pentru că amândouă se referă la comentarii publicate în mediul online, cât și pentru că CEDO citează masiv cauza Delfi contra Estoniei în motivarea hotărârii. Circumstanțele cazului sunt următoarele: în septembrie 2011, o mică organizație neguvernamentală din Suedia publica un articol despre applicant în care se afirma că acesta făcuse parte dintr-un partid Nazist. A doua zi, în subsolul articolului, un utilizator anonim a publicat un comentariu în care spunea că applicantul ar fi consumator de hașiș. Peste nouă zile, applicantul a solicitat organizației să șteargă articolul și comentariul, iar aceasta s-a conformat a doua zi de la primirea solicitării, publicând, de asemenea, un articol în care își cerea scuze pentru afirmația făcută. Applicantul a dat în judecată organizația, cerând daune morale de 1 coroană suedeză, întrucât articolul și comentariul fuseseră deja preluate de alte site-uri și puteau fi găsite prin intermediul motoarelor de căutare. Toate instanțele de judecată Suedeze nu i-au dat dreptate applicantului. Sesizată, CEDO a decis, de asemenea, să respingă solicitarea applicantului. Din motivarea Curții reiese că următoarele aspecte au fost determinante în respingerea solicitării: (1) articolul și comentariul au fost șterse și s-au oferit scuze publice; (2) subiectul comentariului reclamat nu coincidea cu subiectul articolului, prin urmare era greu de anticipat de administratorii site-ului că un asemenea comentariu ar putea apărea; (3)

organizația nu este una foarte cunoscută publicului, deci este puțin probabil ca articolul să fi avut o audiență largă; (4) pasarea către utilizatori a răspunderii pentru conținuturile generate de aceștia are un efect detrimental asupra libertății de expresie, mai ales în cazul site-urilor necomerciale; (5) în cazul în care conținutul ar fi luat forma discursului instigator la ură sau ar fi fost mai violent, organizația ar fi putut fi găsită vinovată.

Aksu contra Turciei

Cauza Aksu contra Turciei¹¹⁶ se referă la promovarea imaginilor stereotipice, jignitoare, în publicații sponsorizate de stat. Aplicantul, de origine romă, s-a adresat CEDO cu privire la două publicații - un dicționar, parțial finanțat de Ministerul de Cultură turc și o carte scrisă de un profesor și publicată de Ministerul Culturii. Ambele publicații conțineau idei legate de faptul că romii sunt hoți. Aplicantul a considerat că cele două publicații îl jigneau, având în vedere identitatea sa romă, încălcându-se art. 14, interzicerea discriminării, coroborat cu art. 8. Curtea a decis următoarele: să nu examineze plângerea sub aspectul încălcării art. 14; să examineze plângerea sub aspectul încălcării art. 8 - dreptul la respectarea vieții private; să analizeze tensiunea dintre dreptul la liberă exprimare și dreptul la respectarea vieții private.

Din păcate, CEDO a decis să nu examineze plângerea sub aspectul discriminării, considerând că lipsește diferența de tratament, având în vedere că aplicantul nu a reușit să aducă probe suficiente astfel încât să se creeze o prezumție că publicațiile au avut un efect sau intenție discriminatorie. Au existat critici cu privire la această argumentare a Curții, având în vedere că de obicei se solicită probe *prima facie*¹¹⁷ doar în cazurile de discriminare indirectă, nu și în cele de discriminare directă. În plus, faptul că aplicantul s-a simțit jignit de conținutul celor două publicații, fiindu-i afectată reputația, constituie în sine o probă *prima facie*.

Un aspect pozitiv al deciziei din cazul *Aksu contra Turciei* este că s-au reținut următoarele: „Orice stereotip negativ legat de un grup, când atinge un anumit nivel, este capabil să afecteze simțul identității al grupului, precum și

¹¹⁶ Hotărârea din 15 martie 2012

¹¹⁷ Probe suficiente care să creeze, la prima vedere, o prezumție de discriminare, în cazurile de discriminare indirectă.

sentimentele de apreciere proprie și de încredere în sine ale membrilor grupului. Sub acest aspect, se poate interpreta că este afectată viața privată a membrilor grupului”.

Curtea a reținut că nu a fost încălcată Convenția, prin finanțarea de către stat a celor două publicații care conțin stereotipuri negative la adresa romilor.

Savva Terentyev contra Rusiei

Cauza Savva Terentyev contra Rusiei¹¹⁸ a vizat folosirea unor termeni care se circumscriu discursului instigator la ură în contextul unei dezbateri politice. Astfel, Savva Terentyev a fost condamnat în Rusia la un an de închisoare cu suspendare în urma publicării unui articol ofensator la adresa poliției locale din orașul său. În articolul intitulat “Urăsc polițiștii, la dracu”, Terentyev folosea termeni duri (compara polițiștii „lipsiți de credință” cu porcii) și vorbea despre beneficiul existenței unor cuptoare ca cele de la Auschwitz în centrul fiecărui mare oraș din Rusia în care astfel de polițiști să fie arși. Articolul fusese publicat în urma descinderii poliției în redacția unui ziar de opoziție din orașul în care locuia Terentyev, chiar în perioada de dinainte de alegeri, și fusese disponibil on-line pentru o lună.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu a fost de acord cu autoritățile ruse referitor la faptul că exprimările din articol puteau fi interpretate ca un îndemn la violențe fizice împotriva polițiștilor și a considerat că acestea erau mai degrabă exprimări metaforice referitoare la nevoia de a elimina din poliție elementele corupte. Curtea a mai considerat și că instituția poliției trebuie să tolereze un grad ridicat de critică publică, chiar și foarte ofensatoare, cu condiția ca această critică să nu prezinte riscul unor violențe imediate asupra polițiștilor. Cum riscul unor violențe imediate nu a fost demonstrat în cazul analizat, Curtea a considerat că o pedeapsă penală nu putea fi justificată în acest caz și a reamintit că: “o pedeapsă penală este o sancțiune serioasă, în timp ce, cu atât mai mult, impunerea unei pedepse cu închisoarea pentru o ofensă în domeniul dezbaterii unui subiect de interes public legitim este compatibilă cu Articolul 10 al Convenției numai în circumstanțe excepționale, mai exact acolo unde alte

¹¹⁸ [Hotărârea CEDO din 28 august 2018, cererea nr. 10692/09 \(Curtea Europeană a Drepturilor Omului\).](#)

drepturi fundamentale au fost afectate în mod semnificativ, cum ar fi, de exemplu în cazul discursului care instigă la ură sau care incită la violență¹¹⁹.

E.S. contra Austria

Într-o hotărâre¹²⁰ extrem de controversată și criticată¹²¹, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a decis în noiembrie 2018 că afirmațiile unei persoane, care spus despre profetul Muhamad că ar fi fost pedofil, nu erau protejate de Articolul 10 al Convenției. Această persoană (E.S.) fusese sancționată în Austria, pentru afirmațiile menționate, în baza unui articol din Codul penal care avea scopul de a proteja pacea religioasă și toleranța.

Argumentația CtEDO în E.S. contra Austria s-a bazat, între altele, pe o hotărâre anterioară care a vizat Austria - Otto Preminger Institute¹²² - în care un film care critica religia Romano-Catolică a fost considerat blasfemie.

În E.S. CtEDO a considerat că deși credincioșii trebuie să tolereze și să accepte negarea de către alții a credințelor lor religioase și chiar propagarea altor doctrine ostile credinței lor, exprimările care pot incita la intoleranță religioasă, pot fi considerate incompatibile cu dreptul la respectul libertății de gândire, conștiință și religie, iar statele au o margine mai largă de apreciere în a decide ce afirmații pot distruba pacea religioasă și toleranța mutuală pe teritoriul lor.

Stomakhin contra Rusia

Stomakhin, jurnalist și activist în Republica Cecenă, a fost condamnat la cinci ani de închisoare și o interdicție de a mai profesa jurnalismul pentru trei ani, ca urmare a publicării unei serii de articole critice referitoare la guvernul rus și acțiunile armatei: "Au trecut zece ani de când Federația Rusă și poporul său au început un război genocid total distructiv împotriva poporului cecen, care înainte de război a număra doar un milion de oameni", "... Întreaga Cecenie se

¹¹⁹ Rezumat preluat din Strasbourg Observers: "[Savva Terentyev v. Russia: criminal conviction for inciting hatred against the police violated a blogger's freedom of expression](#)", de Dirk Voorhoof, 9 octombrie 2018.

¹²⁰ [Hotărârea din 25 octombrie 2018, cererea nr. 38450/12, \(Curtea Europeană a Drepturilor Omului\).](#)

¹²¹ "[E.S. v. Austria: Freedom of Expression versus Religious Feelings, the Sequel](#)", de Stijn Smet, 7 noiembrie 2018, Strasbourg Observers.

¹²² [OTTO-PREMIINGER-INSTITUT v. AUSTRIA - Hotărârea din 20 septembrie 1994, cererea nr. 13470/87 \(Curtea Europeană a Drepturilor Omului\).](#)

umple acum cu aceiași maniaci Budanovi [un ofițer rus de rang înalt care era acuzat că torturase și ucisese o femeie cecenă în vârstă de 18 ani prin strangulare și care fusese achitat în primă instanță pe motiv de nebunie temporară *n.n.*], sadici sângeroase, ucigași și degenerați în epoleți. Întreaga armată de ocupație a Rusiei este formată din acei Budanovi ".

Stomakhin își exprima în aceste articole susținerea pentru mișcarea separatistă rebelă cecenă și justifica acțiunile teroriste cecene: "Explozia în metroul din Moscova este justificată, naturală și legală ... Cecenii au dreptul moral să explodeze tot ce vor în Rusia, după ce le-au făcut Rusia și rușii; nu pot fi acceptate obiecții cu privire la umanism sau iubire pentru omenire"; "Lăsați zeci de lunetiști ceceni să-și așeze pozițiile pe dealuri și ruinele orașului și sute și mii de agresori să piară din gloanțele lor sfinte! Fără milă! Moartea invadatorilor ruși!".

Stomakhin a fost condamnat în baza a două articole din Codul penal rus, unul care viza "chemarea publică la activități extremiste prin mass-media" și un al doilea care viza "acțiuni ținute la incitarea urii și a animozității ca și a umilirii demnității unui individ sau grup de indivizi pe baza etniei, originii, atitudinii față de religie și a apartenenței la un grup social, prin mass-media" și pentru încălcarea Legii federale a suprimării activităților extremiste. Stomakhin a executat toți cei cinci ani de închisoare.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a considerat că deși sancțiunea era parțial susținută de faptul că jurnalistul făcuse afirmații care justificau terorismul și îi prezentau pe reprezentanții autorităților ruse drept răufăcători sau care îi criticau pe credincioșii ortodocși și pe etnicii ruși, totuși fusese una lipsită de proporționalitate și avusese loc o încălcare a articolului 10¹²³. CtEDO a argumentat că Stomakhin nu avusese antecedente penale iar impactul public al articolelor sale fusese nesemnificativ. CtEDO a mai reamintit și că: „că este extrem de important ca autoritățile interne să adopte o abordare prudentă în determinarea domeniului de aplicare a infracțiunilor de «discurs de ură» și să interpreteze strict dispozițiile legale relevante pentru a evita intervenția excesivă sub masca acțiunii împotriva «discursului de ură», în cazul în care acuzațiile sunt

¹²³ [Hotărâre din 9 mai 2018 \(finalizată în 8 octombrie 2018\), cererea nr. 52273/07 \(Curtea Europeană a Drepturilor Omului\).](#)

aduse pentru o simplă critică a guvernului, a instituțiilor statului și a politicilor și practicilor acestora”.¹²⁴

¹²⁴ Rezumat bazat pe Strasbourg Observers: ["No overbroad suppression of extremist opinions and 'hate speech'", de Dirk Voorhoof, 12 iunie 2018.](#)